

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE
LATVIJAS UN AUSTRUMEIROPAS JAUNO UN JAUNĀKO
LAIKU VĒSTURES KATEDRA

Vēstures bakalaura studiju programmas

3. kursa studente

Eva Odorska

Stud.apl.Nr. 12034

**Ventspils baptistu draudze
(1952-1991)**

BAKALAURA DARBS

Darba zinātniskā vadītāja

Dr.hist., docente

Kristīne Ante

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā tiek pētīta Ventspils baptistu draudzes darbība laika posmā no 1952. līdz 1991. gadam, īpaši pievēršoties draudzes attiecībām ar valsti. Darbā tiek analizēta padomju varas vārstā politika pret baptistiem, Ventspils baptistu draudzes pārvalde un tās īstenotās aktivitātes. Ventspils baptistu draudze, pateicoties stipras gribas un pārliecības cilvēkiem, demokrātiskai baptistu draudžu struktūrai un ticības nodošanas praksei, kopumā sekmīgi tika galā ar padomju režīma ierobežojumiem, spējot saglabāt savu draudzi, baznīcas ēku un jauno paaudzi.

Atslēgas vārdi: Ventspils baptistu draudze, baptisti Latvijā, padomju vara.

ANNOTATION

This final year thesis is an examination of Ventspils Baptist Church's activity in a time period between 1952 and 1991, drawing special attention to relationship with the government. This work analyses politics directed towards baptism under Soviet rule, Ventspils Baptist Church's administration and its accomplishments. Overall Ventspils Baptist Church has successfully coped with the government's restrictions by maintaining its community, building and a new generation, thanks to the strong will and conviction of people, church's democratic structure and practice of devotional faith.

Keywords: the Ventspils Baptist congregation, Latvian baptists, Soviet period.

SATURS

Anotācija	2
Annotation	3
Darbā lietotie saīsinājumi	5
Ievads	6
Avotu un literatūras apskats	9
1. PADOMJU VARAS POLITIKA PRET BAPTISTIEM	20
2. VENTSPILS BAPTISTU DRAUDZES PĀRVALDE	39
2.2. Mācītāji	39
2.3. Draudzes padome	41
3. VENTSPILS BAPTISTU DRAUDZES AKTIVITĀTES	45
3.1. Izdevējdarbība.....	45
3.2. Koris	50
3.3. Svētdienas skola	54
3.4. Darbs ar jaunatni	57
SECINĀJUMI	60
AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS	62
PIELIKUMI	
1. pielikums. Fragments no Zigurda Arāja intervijas	70
2. pielikums. Ventspils novada draudzes 1946. gadā (virsmācītājs Žanis Ludviks).....	77
3. pielikums. Latvijas Evaņģēliski kristīgo baptistu draudžu dalījums novados (1945) ..	78
4. pielikums. Ventspils baptistu draudzes mācītāji Latvijas PSR	79
5. pielikums. LBDB atskaite (veidlapa) par baptistu draudzēm.....	80

DARBĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AP – Augstākā Padome

ALBA – Amerikas Latviešu baptistu apvienība

BLBA – Brazīlijas Latviešu baptistu apvienība

CK – Centrālā komiteja

IK – Izpildkomiteja

KP – Komunistiskā partija

LKP – Latvijas Komunistiskā partija

LBDS – Latvijas Baptistu draudžu savienība

LPSR – Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika

MP – Ministru Padome

PSKP – Padomju Savienības Komunistiskā partija

PSRS – Padomju Sociālistisko Republiku Savienība

RKLP – Reliģijas kultu lietu padome

RLP – Reliģijas lietu padome

VBS – Vispasaules baptistu savienība

VEKBS – Vissavienības evaņģēlija kristīgo – baptistu savienība

IEVADS

Valsts un Baznīcas attiecības laika posmā no 1952. līdz 1991. gadam noteica Padomju Savienības komunistiskās partijas (PSKP) ideoloģiskais virziens, kas balstījās uz ateisma pasaules uzskatiem. Baznīcai, kā reliģiskās domas apliecinātājai, vairs nebija vietas, jo tās kristīgie pasaules pamatprincipi bija pretrunā ar padomju valsts ideoloģiju. Komunistiskā partija, uzsverot Baznīcas un reliģijas negatīvo lomu vēstures notikumu gaitā, un attīstot aktīvu antireliģisko propagandu, centās realizēt tālejošu mērķi – reliģijas pakāpenisku izzušanu. Pusgadsimtu latviešu tautai, pakļaujoties padomju totalitārajam režīmam, bija jāaizmirst, ka ikvienā cilvēkā, pāri viņa materiālajai un laicīgajai eksistencei, pastāv arī pārilaicīgas vērtības kā dvēsele, sirdsapziņa un izvēles brīvība.

Ventspilī līdz 1950. gadam pastāvēja vairākas baptistu draudzes¹, tomēr neviena no tām nebija spējīga savu darbību turpināt ilglaicīgi. Izņēmums ir Ventspils baptistu draudze, kuras pirmsākumi ir saistāmi ar latviešu baptistu kustības aizsākumiem Latvijā, jo pilsētā jau ap 1860. gadu sāka izplatīties baptistu ticības atziņas.² Šajā laika posmā vadošās konfesijas (luterāņi, pareizticīgie) baptistos saskatīja sektantus, jo viņu paustā kristīgā pārlicība bija atšķirīga no baznīcas uzskatiem³, tāpēc, pēc baznīcas domām, maldīga. Taču, neskatoties uz luterāņu mācītāju iebildumiem, baptistu darbība Kurzemē veiksmīgi attīstījās, dibinot arvien jaunas draudzes. Tāpat jāatzīmē, ka pašreizējais Ventspils baptistu draudzes dievnams tika uzcelts 1895. gadā un tas bija sava laika lielākais baptistu dievnams Latvijā⁴, kā arī draudzē darbojās viens no pirmajiem latviešu

---

¹ 1870. gadā no Ventspils baptistu draudzes atdalījās vairāki tās locekļi, izveidojot Otro draudzi (1870-1975). Bet neilgi pēc tam draudze piedzīvoja vēl vienu dalīšanu, kuras rezultātā tika nodibināta Jāņa draudze (1887-1915). Trešā draudzes šķelšanās notika 1925. gadā, kad tās rezultātā tika izveidota Tabora draudze (1925-1950). Tāpat laika posmā no 1928. gada līdz 1935. gadam Ventspilī darbojās Betānijas baptistu draudze (kopš 1932. gada Ventspils Betānijas vasarsvētku draudze). LNA LVVA 1928.f., 1.apr., 3., 4., 5., 22., 39., 45. lpp.; Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 151. lpp.

² Baptistu kustības aizsākumi vispār ir saistāmi ar Kurzemes reģionu. Pirmais latviešu baptisma pamaliecējs ir A. Hamburgers, skolotājs, kurš strādāja Ziru skolā (1847-1849). A. Hamburgers (luterāņu baznīcas loceklis), tolaik vēl jaunajai, ticībai piesaistīja savus skolniekus, veidojot pirmos baptisma aizsācējus Latvijā (Zirās, Labragā un Užavā). Jāņa Tervita privātarhīvs. 4. daļa (No 1982.1.1.-31. 12 līdz 1983.31.8.); Rīss, Jānis. *Latviešu baptistu draudžu izcelšanās un viņu tālākā attīstība*. Rīga: LBDA, 1913, 27., 32., 33.lpp.

³ Baptistu lielākā uzskatu nevienādība, kas tos atšķir no tradicionālajām konfesijām, ir pārlicība par ikviena indivīda brīvu izvēli apliecināt savu ticību kristībā, proti, cilvēkam apzinoties kristības nozīmīgumu, ko visbiežāk ir iespējams izdarīt, sasniedzot atbilstošu vecumu.

⁴ Sviestiņš, Jānis (sast.). *Vadonis pa Ventspili un apkārtni*. Autorizdevums, 2011, 72.lpp.

baptistu jauktajiem koriem, bet laika posmā no 1922. gadam līdz 1940. gadam Ventspils baptistu izglītības biedrība.⁵

Bakalaura darba **mērķis** ir izpētīt Ventspils baptistu draudzes darbību laika posmā no 1952. līdz 1991. gadam.

— Bakalaura darbā izvirzīti šādi **uzdevumi**:

1) izanalizēt padomju valsts likumdošanas un ideoloģijas nostādnes aplūkojamā laika posmā un raksturot valsts iestāžu attieksmi pret baptistiem;

2) izpētīt Ventspils baptistu draudzes struktūru padomju okupācijas gados;

3) noskaidrot un izvērtēt Ventspils baptistu draudzes aktivitātes attiecīgajā laika posmā.

Darba hronoloģiskos ietvarus nosaka tas, ka pēc Otrā pasaules kara Latvijas teritorijā atradās un tika atjaunota padomju okupācijas vara. Baptistu baznīca tika pakļauta reorganizācijai, kuras rezultātā tā tika iekļauta Vissavienības Evaņģēliski kristīgo baptistu savienībā (turpmāk – VEKBS). Latvijas baptistiem bija jāpakļaujas VEKBS nolikumam, kas draudžu darbību ievērojami ierobežoja. Laika posmā no 1985. līdz 1991. gadam PSRS politikā sākās jauni procesi, kas noveda pie tā sabrukuma. Savukārt Latvijai tas bija izdevību un necerētu notikumu laiks, kad aizsākās tās ceļš uz neatkarību. Arī baptistiem Latvijā tā bija iespēja atgūt savu patstāvību, dievnamus un atjaunot LBDS darbību. Atskatoties atpakaļ uz jau pagājušajiem gadiem, mums ir dota iespēja izvērtēt Baznīcas un ticīgo stāvokli padomju gados, kas agrāk nebija iespējams. Lai gan šobrīd notiek aktīvi pētījumi par reliģisko organizāciju darbību PSRS, un pret tām vērstajām represijām, tomēr baptisti līdz šim nav plaši pētīti un viņu gūtā pieredze atklāj īpašas padomju politikas nianšes.

Darba struktūra veidota pēc tematiskā un hronoloģiskā principa.

Pirmajā nodaļā ir analizēta padomju likumdošanas un ideoloģiskās nostādnes attiecībā pret Baznīcu un baptistiem laika posmā no 1952. līdz 1991. gadam, – raksturota

---

⁵ Pateicoties biedrības aktivitātēm, 1930. gadā tika izveidots latviešu bērnudārzs, kas sniedza vērtīgu ieguldījumu pilsētas sociālajā attīstībā, jo Ventspilī uz 1930. gadu (ap 17 000 iedzīvotāji) nebija neviena latviešu bērnu dārza, kur pilsētas, trūcīgākie iedzīvotāji būtu varējuši nodot savus bērnus uzraudzībā darba laikā. LNA LVVA 1826.f., 1.apr., 1122.l., 1., 16.lp.

baptistu draudžu pārvaldes struktūra un pastāvēšanas iespējas padomju okupācijas gados, kā arī pētīta pārvaldes orgānu un vietējo valsts varas vieta Baznīcas un valsts attiecību regulēšanā.

Otrajā nodaļā ir aplūkoti Ventspils baptistu draudzes mācītāji, viņu loma un pienākumi draudzes vadīšanā padomju okupācijas apstākļos, kā arī attiecības ar padomju varas pārstāvjiem. Raksturoti draudzē pastāvošie amati, padomes struktūra un tās pienākumi.

Trešajā nodaļā ir pētīta nelegālās tipogrāfijas pasākumi, proti, kristīgās literatūras un dziesmu lapu iespiešana un izplatīšana draudzē. Analizēta Ventspils draudzes kora darbība un tā nozīme draudzē padomju gados, kā arī aplūkoti draudzes centieni un atrastie veidi kā garīgi izglītot tās visjaunāko paaudzi svētdienas skolās. Tāpat ir analizētas draudzes jauniešu aktivitātes, viņu vieta draudzē un sabiedrībā.

AVOTU UN LITERATŪRAS APSKATS

1. Avoti

Bakalaura darbā tiek izmantoti gan npublicētie, gan publicētie vēstures avoti. No npublicētajiem avotiem tika izmantoti – Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva (LNA LVA), Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts Vēstures arhīva (LNA LVVA), Latvijas Nacionālā arhīva Ventspils Zonālā Valsts arhīva (LNA VZVA) un Latvijas baptistu emeritus bīskapa Jāņa Tervita privātarhīva materiāli, Ventspils baptistu draudzes dokumenti un interviju laikā ievāktās atmiņas, bet no,- publicētajiem avotiem – tā laika preses izdevumi, publicētās atmiņas un literatūra par pētāmo tematiku.

Nepublicētie avoti

Pētījuma izpētes laikā tika aplūkoti LNA LVA 1419. un 1448. fonds – PSRS Ministru Padomes (MP) Reliģisko kultu lietu padomes (RKLP) pilnvarotā Latvijas PSRS fondi.⁶ Aplūkojamie dokumenti raksturo reliģisko organizāciju un apvienību darbību Latvijas PSR, laika posmā no 1944. līdz 1987. gadam. Tajos ietilpst RKLP instruktīvās vēstules PSRS republiku pilnvarotajiem, pilnvarotā Latvijas PSR korespondence ar vietējās varas pārstāvjiem, statistika, garīdznieku anketas un raksturojumi, materiāli par draudžu darbību, atskaites un ziņojumi par reliģiskajām draudzēm Latvijas PSR u.c. dokumenti.

1419. un 1448. fonds sniedz plašu materiālo bāzi par RKLP pilnvaroto Latvijas PSR darbību, attieksmi pret Baznīcu un padomju likumdošanu. Tomēr, izmantojot minētos avotus, būtu jāņem vērā vairāki faktori, kas nosaka šo dokumentu subjektīvo raksturu. RKLP pilnvarotais bija pakļauts RKLP pie PSRS MP, tādējādi viņš reprezentēja valsts varu, kuras attieskme pret reliģiju bija negatīva. Līdz ar to dokumentu saturs vairāk atspoguļo valdības politiku un ideoloģiskās nostādnes pret reliģiskajām organizācijām. Pilnvarotie arhīvu materiāli ir subjektīvi arī tāpēc, ka tajos draudžu darbība tiek aplūkota “no malas”, proti, draudžu dzīvi vērtēja cilvēki, kuri paši bija ārpus tās un bieži vien neizprata tās darbību.

---

⁶ LNA LVA 1419.f. (PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomes pilnvarotā Latvijas PSR fonds); LNA LVA 1448.f. (PSRS Ministru Padomes Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotā Latvijas PSR pie Latvijas PSR Ministru Padomes fonds). Государственный архив РФ (ГАРФ) Ф. 6991 (фонд Совета по делам религиозных культов при Совете Министров СССР).

Par patiesajiem padomju varas nolūkiem attiecībā uz reliģiskajām organizācijām var spriest pēc **RKLP instruktīvajām vēstulēm**, kas atzīmētas ar norādi “slepeni.” Tajās iekļautie direktīvie dokumenti (informācija par pieņemtajiem nolikumiem, likumdošanas projektiem, protokoli no RKLP sēdēm un izraksti no tām) nebija zināmi reliģiskajām draudzēm. Līdz ar to, tie atspoguļo padomju valdības patieso attieskmi pret reliģiju, kā arī parāda valdības akceptētus līdzekļus cīņā pret to.⁷

RKLP pilnvarotā sarakste ar vietējās varas pārstāvjiem atklāj gan pilnvarotā, gan vietējās varas nostāju pret Baznīcu. Lietās ietilpst norādījumi un rīkojumi par reliģisko organizāciju pārraudzīšanu⁸ u.c. dokumenti, kas parāda padomju varas antireliģisko nostāju un pilnvaroto pielietotās metodes mērķu sasniegšanai. Tomēr, skatot šos dokumentus atsevišķi, nevar gūt pilnīgu priekšstatu par padomju varas attieskmi pret Baznīcu, jo pilnvarotie bieži realizēja divkosīgu politiku. Tāpat ne vienmēr ir pieejami pilnīga sarakste līdz ar to pieejamie materiāli ir jāskata ciešā kopskatā.

Par Ventspils baptistu draudzes finansiālo darbību (ienākumiem un izdevumiem dievnama uzturēšanā), kā arī informāciju par draudžu locekļu skaitu, personu datiem, noturētajiem dievkalpojumiem, sniedz draudžu **statistikas dati**.⁹ Tomēr šiem datiem ir subjektīvs raksturs, jo draudze atskaitēs par savām aktivitātēm varēja sniegt nepatiesu informāciju ar nolūku pasargāt savu draudzi, kā arī pieejamie dati nav sistemātiski līdz ar to nav iespējams gūt pilnīgu ainu par draudzes tā laika dzīvi.

Arhīva fondos glabājas arī **sūdzības par draudžu locekļiem un viņu vadītājiem**.¹⁰ Tā kā pieejamais materiāls ir rakstīts ar roku, tad tas bieži vien ir grūti salasāmas.¹¹ Avotā iztrūkst arī dati par dokumenta sastādītāju, kas sniegtu padziļinātāku priekšstatu par dokumentu ticamību. Izvērtējot aplūkojamo avotu grupu, galvenais būtu noteikt to rakstīšanas mērķi, tomēr ne vienmēr tas ir bijis iespējams. Dažkārt sūdzības tika rakstītas, vadoties pēc autora personiskiem iemesliem, vēlmi panākt kādas personas atlaišanu, piemēram, no mācītāja amata, kā arī citiem ietekmes faktoriem. Piemēram, 1975. gadā T.I. Balanda vārdā RLP pilnvarotajam tika nosūtīta sūdzība par Ventspils

⁷ LNA LVA 1448.f., 1.apr., 266.l., 36.lp.

⁸ LNA LVA 1448.f., 1.apr., 69.l., 67.lp.

⁹ LNA LVA 1419.f., 3. apr., 104.l., 192-193.lp.

¹⁰ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 71.-72.lp., 104.l., 1.-5.lp.

¹¹ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 104.l., 2.-6.lp.

baptistu draudzes mācītāju Žani Ludviku (1911-1986)¹² un draudzes vadību. Sūdzības autors balstās uz savu subjektīvo skatījumu par draudzi un tās mācītāju, ko visdrīzāk ietekmēja viņa izslēgšana no draudzes, kam par iemeslu bija nekristīgs dzīves veids.¹³

Lai labāk izprastu aplūkojamā laika posmā notiekošos vēsturiskos procesus un pēctecību, bija nepieciešama informācija par baptistu dzīvi pirms padomju okupācijas, tāpēc pētījuma izstrādes procesā tika aplūkoti LNA LVVA 1826. fonda **materiāli par Ventspils baptistu izglītības biedrību** (1922–1940).¹⁴ Tajos ietilpst biedrības statūti un noteikumi, kas sniedz vispārēju ieskatu par tās darbību,¹⁵ kā arī baptistu nostāju attiecībā pret garīgās izglītības nepieciešamību pilsētā. Tomēr minētie dokumenti nesniedz pilnīgu pārskatu par Ventspils baptistu biedrības darbību, iztrūkst informācija par biedriem, piemēram, nav zināms kādu baptistu draudzi viņi pārstāvēja. Arī ziņas par valdes pieņemtajiem vai īstenotajiem lēmumiem ir skopas. Līdz ar to šie dokumenti sniedz tikai virspusēju ieskatu par biedrības darbību un lomu pilsetā. Savukārt 1928. fondā glabājas **lieta par Ventspils “Betānijas” draudzi** (1928–1935). Tajā ietilpst draudzes protokoli¹⁶, locekļu saraksts¹⁷ un kases grāmata.¹⁸ Avots sniedz informāciju par draudzes iekšējo struktūru, finansiālo stāvokli, kā arī atklāj draudzes iekšējās nesaskaņas. Lai gan arhīva dokumenti nesniedz tiešu informāciju par Ventspils baptistu draudzi, tomēr tas parāda baptistu kustības izplatīšanos un ieskatu citās baptistu draudzes darbībā.

Tāpat vērtīgu informāciju par baptistu kustības aizsākumiem Latvijā sniedz **Kristīnes Antes** promocijas darbs “Kurzemes guberņas kristīgās draudzes 19. gs. otrajā pusē: konfesionālisma iezīmes.”¹⁹ Pētījumā tiek apskatītas vairākas Kurzemes guberņā esošās, kristīgo konfesiju, draudzes, un to savstarpējā mijiedarbība, kas ļauj ielūkoties citu konfesiju, piemēram, luterāņu vērtējumā par baptistiem. Pētījums atklāj arī Krievijas impērijas un vietējās varas attieksmi pret baptistu kustību; tiek sniegts bagātīgs

---

¹² LNA LVA, 1419., 3.apr., 99.l., 68.lp.; Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka.* – Rīga: LBDS, 1999. 258. lpp.

¹³ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 38.lp.

¹⁴ LNA LVVA, 1928.f., 1. apr., 1.-5. l.

¹⁵ LNA LVVA, 1826.f., 1. apr., 1122.l., 1.-32.lp.

¹⁶ LNA LVVA, 1928.f., 1. apr., 3.-45.lp.

¹⁷ LNA LVVA, 1928.f., 1. apr. 4.l., 3.-15.lp.

¹⁸ LNA LVVA, 1928.f., 1. apr., 5.l., 1.lp.

¹⁹ Ante, Kristīne. *Kurzemes guberņas kristīgās draudzes 19. gs. otrajā pusē: konfesionālisma iezīmes (promocijas darbs).* Rīga, 2011.

faktoloģiskais materiāls un piemēri. Līdz ar to, aplūkotais darbs, ļauj gūt vispārīgu priekšstatu par baptistu kustības aizsākumiem Kurzemē.

Papildus tika izmantoti arī LNA VZVA Ventspils pilsētas darbaļaužu deputātu padomes (DDP) izpildkomiteju dokumenti par Ventspils baptistu draudzi aplūkojamā laika periodā. Plašāku informāciju par draudzi sniedz izpildkomitejas lietās atrodamie **materiāli par “religīso kultu darbību.”**²⁰ Tajos ietilpst draudzes sarakste ar vietējās varas pārstāvjiem²¹, “divdesmitnieku saraksts”²², draudzes sniegtās ziņas par tās finansiālo stāvokli un darbiniekiem²³, sūdzības par draudzes locekļiem un vadītājiem.²⁴ Šie dokumenti sniedz vērtīgas ziņas par draudzes pārvaldi, tās saimniecisko darbību, kā arī sniedz biogrāfiskus datus par draudzes locekļiem.²⁵ Tomēr, kā jau tas tika atzīmēts iepriekš, lai pasargātu savu draudzi, sniegtajās atskaitēs par savām aktivitātēm tā varēja nebūt patiesa. Jāatzīmē gan, ka “divdesmitnieku” sarakstā visbiežāk tika minēti tie draudzes locekļi, kuriem nebija ko zaudēt (sētnieki, pensionāri, strādnieki). Arhīva lietās glabājas arī **materiāli par Ventspils DDP sēžu protokoliem**, kas sniedz informāciju par sēdēs pieņemtajiem lēmumiem²⁶, bet iztrūkst ziņu par jautājuma risināšanas cēloņiem un procesu.

Bakalaura darbā tika izmantots emeritus bīskapa Jāņa Tervita privātarhīvs, kas sniedza vērtīgu ieskatu baptistu draudžu darbībā laika posmā no 1979. līdz 1983. gadam. Nozīmīgu privātarhīva avotu grupu veido **bīskapa sarakste ar mācītājiem un draudžu locekļiem**, kas atklāj svarīgu informāciju par draudžu pārvaldi, iekšējo dzīvi, aktivitātēm, gaidāmajiem notikumiem un bīskapa amata pienākumiem. Tāpat iespējams uzzināt atsevišķu personu biogrāfiskos datus un draudzē ieņemamo amatu. Korespondence starp bīskapu un draudzēm pēc satura var iedalīt lietišķajās, kuras sastāv no ikgadējiem apsveikumiem un pateicībām, kā arī neoficiālajās – sarakste ir vairāk personīga. Jāatzīmē gan, ka sarakste ne vienmēr ir pilnīga, proti, iztrūkst adresāta vai saņēmēja atbilde,

---

²⁰ LNA VZVA, 369. f., 1. apr., 888.l.

²¹ LNA VZVA, 369. f., 7. apr., 2.l.

²² LNA VZVA, 369. f., 1. apr., 888.l.

²³ LNA VZVA, 369. f., 1. apr., 888.l.

²⁴ LNA VZVA, 369. f., 7. apr., 356.l.

²⁵ LNA VZVA, 369. f., 1. apr., 888.l.

²⁶ LNA VZVA, 369.f., 7.apr., 161.l.

tādējādi nav iespējams gūt pilnīgu priekšstatu par sarakstē minēto notikumu turpmāko norisi.

Otra Jāņa Tervita privātarhīvā avotu grupa ir **bīskapa atskaites RLP pilnvarotajam Latvijas PSR**, kas sastāv no informatīvajiem ziņojumiem par bīskapa padomes sēdēm, draudžu darbību, skaitu, finansiālo stāvokli, garīdznieku raksturojumiem u.c. dokumentiem. Minētie avoti sniedz vispārējus statistikas datus par baptistu draudzēm un to finansiālo stāvokli, kā arī informāciju par vairākiem draudžu mācītājiem. Tie ļauj izsekot pārmaiņām draudžu un vadītāju noturētajā lūgšanu skaitā. Tomēr jāņem vērā, ka, sastādot atskaites, bīskaps rēķinājās ar to, ka tie tiks nosūtīti RLP pilnvarotajam, tādējādi statistikas dati un draudžu stāvoklis attiecīgi tika atspoguļots tā, lai neizraisītu padomju vadības pārstāvju neuzticību vai iebildumus. Lai gan dati par visām draudzēm ir sniegti sistemātiski, tomēr tie aptver pārk īsu periodu (1979–1983), tas savukārt nesniedz pilnīgu aplūkojamā laika periodu kopainu par baptistu draudžu dzīvi.

Vērtīgu avotu grupu veido **bīskapa apkopotie materiāli par baptistu draudžu vēsturi**,²⁷ kurā ietilpst kopijas no Jāņa Rīsa grāmatas “Latvijas baptistu izcelšanās”,²⁸ kristību apliecības²⁹, dokuments par Latvijas baptistu draudžu savienības garīgo semināra likvidāciju³⁰, garīdznieku raksturojumi³¹, programmas³², ziņojumi no Amerikas Latviešu Baptistu Apvienības (ALBA)³³ u. tml. Avotu materiāls ir daudzpusīgs un plašs, sniedzot informāciju par baptistu draudzēm ne tikai padomju gados, bet arī par tās pirmsākumiem un pirmajiem vadītājiem. Tāpat dokumentos ir atrodama informācija par draudžu aktivitātēm Latvijas Republikas laikā 20.gs. 20.-30. gados. Pieejamie avoti ir sakārtoti hronoloģiskā secībā, kas ļauj vieglāk izsekot notikumu gaitai. Taču dokumentu kopijās nav sniegta norāde par avota izcelsmes vietu, kā arī iztrūkst dokumenti no 20.gs. 50. un 60. gadiem.

---

²⁷ Jāņa Tervita privātarhīvs, 2. daļa (No 1979. 29. 4 līdz 1980. 29. 10.). Raksts par baptistu celmlaužiem.

²⁸ Rīss, Jānis. *Latviešu baptistu draudžu izcelšanās un viņu tālākā attīstība*. Rīga: LBDA, 1913.

²⁹ Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture]. Pirmā Mēmeles brauciena kristību apliecība.

³⁰ Turpat, 1940. gada 11. oktobra pavēle par Latvijas baptistu draudžu savienības garīgā seimonāra likvidāciju (izraksts).

³¹ Jāņa Tervita privātarhīvs, 2. daļa (No 1979. 29. 4 līdz 1980. 29. 10.). Mācītāju raksturojumi RLP pilnvarotajam.

³² Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture]. Latviešu baptistu draudžu koru divdesmit astotā gadskārtējā dziesmu diena Klīvlandē, 1977. gada 24. aprīlī (programma).

³³ Turpat, 1985. gada ALBA ziņojums.

Privātarhīva ceturto avotu grupu veido **bīskapa korespondence ar ārzemēm**. No vienas puses raugoties, tā sniedz informāciju par bīskapa kontaktiem ārpus “dzelzs priekšvara”, piemēram, pēc pieejamajām vēstulēm var spriest, ka visaktīvākā sarakste ir notikusi ar draugiem un kolēģiem no Amerikas Savienotajām valstīm. Tomēr ir atrodama arī sarakste ar Igauniju, Vācijas Federatīvo republiku un Kanādu. No otras puses skatoties, tā kā sarakste tika cenzēta, tad tajā nebija iespējams uzrakstīt par patiesajiem apstākļiem valstī un baptistu draudzēs. Līdz ar to vēstuļu saturiskais izklāsts drīzāk sniedz skopu informāciju par tā laika reālajām problēmām ar kurām saskārās bīskaps un draudžu vadība. Kopumā aplūkotais privātarhīvs sniedz vispārīgu ieskatu baptistu draudžu vēsturē dažādos laika posmos, kā arī tas ir secīgi sakārtots un numurēts, sniedzot darba autorei iespēju uz to atsaukties.

Savukārt vēsturisku atskatu par Ventspils baptistu draudzes darbību 20. gadsimta pirmajā pusē sniedza draudzes dokumenti, kuros vislielāko avotu grupu veido **draudžu locekļu apliecības**.³⁴ Tajās atrodamā informācija sniedz ieskatu par draudzes locekļiem un viņu biogrāfiskiem datiem. Par draudzes iekšējām aktivitātēm liecina dažāda satura ar roku rakstītas zīmītes, lūgumi, kvītis, draudzes locekļu saraksts un fotogrāfijas. Taču pieejamā informācija satura ziņā ir trūcīga. Tāpat dokumentos iztrūkst ziņu par draudzes mācītājiem, pārvaldi un noturētajiem dievkalpojumiem. Līdz ar to nav iespējams gūt pilnīgu kopainu par draudzes darbību minētajā laika periodā.

Atmiņas

Lai tuvāk iepazītu Ventspils baptistu draudzes darbību padomju okupācijas gados, tika izmantotas nepublicētās laikabiedru un draudzes locekļu **atmiņas**.³⁵ Tās sniedza vērtīgu ieskatu tajās norisēs, kuras neatklāj cenzūrai pakļautās publikācijas un oficiālie padomju valdības dokumenti, proti, deva iespēju ieskatīties tā laika valdošajās noskaņās, cilvēku izjūtās, uzskatos un pārdzīvojumos. Tomēr atmiņas ir arī viens no vissubjektīvākajiem vēstures avotiem, jo laika distances dēļ, stāstītājs vairs nevar precīzi atcerēties visas detaļas un faktus (notikumu laiku, secību u.c.), kā arī, atstāstot pieredzēto, stāstītājs parasti sevi nostāda notikumu centrā. Tāpat pagātnes notikumi tiek atstāstīti,

³⁴ Ventspils baptistu draudzes dokumenti. Lidijas Jākbsonas, Martas Puškevicās, Līzas Jankovskās, Annas Liepājnieces, (?) Lejasmeijera, Matildes Aseres u.c. draudzes locekļu apliecības

³⁵ Bakalaura darba ievaros tika intervēti 8 esošie (un bijušie) Ventspils baptistu draudzes locekļi.

raugoties no šodienas perspektīvas, kas savukārt ietekmē stāstītāja faktu interpretāciju un novērtējumu.

Atmiņas iegūtas, autorei veicot atsevišķas intervijas ar esošajiem un bijušajiem Ventspils baptistu draudzes locekļiem 2014.–2015. gadā, ar mērķi iegūt informāciju par bakalaura darba tēmu. Stāstītāji pārstāv dažādas paaudzes. Tika izmantotas dažādas intervēšanas metodikas: a) ļaut stāstītājam brīvi runāt, fiksējot visu stāstījumā ietvertu informāciju, tādējādi iegūstot saistītu naratīvu; b) tika uzdoti iepriekš sastādīti jautājumi atbilstoši pētāmajai tēmai; c) dažreiz tika izmantota biogrāfiskā pieeja, ļaujot stāstītājam izstāstīt savu dzīvesstāstu.³⁶ Minētās interviju stratēģijas sniedza bagātīgu stāstījuma saturisko izklāstu, kurā ir ietverts dažādu paaudžu skatījums un dzīvesstāsts par aplūkojamo tēmu.

Iegūtās mutvārdu liecības ir vērtīgs pētījuma avots, jo ļauj saglabāt draudžu locekļu atmiņas arī nākamajām paaudzēm. Tās sniedz unikālu iespēju aplūkot notikumus no draudzes “iekšienes” – caur pašu draudzes locekļu pieredzes prizmas, kā arī tie ievērojami papildina arhīva materiālus un atklāj nianšes, kas nav uzzināmas no citiem avotiem. Jāatzīmē gan, ka atmiņas ir dzīvas, kamēr ir dzīvs pats atmiņu stāstītājs. Līdz ar to, jo svarīgāk tās pierakstīt un saglabāt nākamajām paaudzēm.

Publicētie avoti

Darbā tika izmantoti arī **Latvijas PSR likumi**, kas reglamentēja Baznīcas darbību, kā arī noteica valsts nostāju pret reliģiju.³⁷ Aplūkotie padomju likumi, valdības un partijas pieņemtie lēmumi, parāda oficiālo valsts politiku pret reliģiju un Baznīcu. Jāatzīmē gan, ka padomju likumdošanas normas bija formulētas vispārīgi. Līdz ar to tās bija iespējams interpretēt atšķirīgi, vadoties pēc vajadzības un konkrētās situācijas.

Darbā izmantotas arī **publicētās atmiņas** – Ojāra Gintera atmiņu krājums “Vai tie bijām mēs”³⁸ un Lidijas Tervites darbs “Gaismas vadīts”.³⁹ Šie avoti tikai daļēji

---

³⁶ Zirnīte, Māra. u.c. *Vadlīnijas intervētājiem un atmiņu rakstītājiem*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2014.

³⁷ LPSR spēkā esošo normatīvo likumdošanas aktu hronoloģisks krājums 1966. gadam. II sējums. Rīga, LPSR MP Juridiskā komisija, 1967. Likumdošanas akti par sabiedrisko un valsts iekārtu. LPSR spēkā esošo likumdošanas aktu sistematisks krājums. 1. sadaļa. Rīga, LPSR Tieslietu ministrija, 1976.

³⁸ Ginters, M. *Vai tie bijām mēs. Atmiņu dialogs*. Rīga: Autora izdevums, 2005.

atspoguļo bakalaura darba tematiku, jo tie nesniedz tiešu informāciju par Ventspils baptistu draudzi un tās locekļiem aplūkojamā laika periodā. Taču tie ļauj gūt vispārēju ieskatu baptistu draudžu darbībā padomju okupācijas gados, raugoties no dažādu draudzes locekļu – laikabiedru atmiņām.

O. Gintera sastādītais atmiņu krājums sastāv no vairāk kā 60 sniegtajām laikabiedru atmiņām, liecībām un dokumentiem par baptistiem padomju okupācijas gados. Autors darbā izmantojis LNA LVA dokumentus, Latvijas Baptistu draudžu savienības (LBDS) arhīvu, kā arī atmiņu stāstījumus darbā papildina fotogrāfijas un dokumentu kopijas. Bakalaura darba kontekstā nozīmīga ir grāmatas nodaļa, kurā ir atspoguļotas Ventspils baptistu draudzes locekļa Voldemāra Ašneviča atmiņas par pagrīdes iespiedarbiem draudzē. Lai gan stāstītāja atmiņas ir gandrīz identiskas Lijas Ašnevičas sniegtajām atmiņām,⁴⁰ tomēr tās papildina un sniedz ieskatu kopējā tā laika noskaņās. Taču darbā iztrūkst apkopoto atmiņu un dokumentu dziļāka analīze un secinājumi; tāpat autors ne vienmēr sniedz objektīvu un argumentētu vērtējumu par saviem laikabiedriem, kam pamatā ir paša autora subjektīvais viedoklis.

Lidijas Tervites sastādītais atmiņu krājums, ļauj ielūkoties baptistu vēstures pētnieka Jāņa Tervita personībā un dzīves gājumā, raugoties no laikabiedru atmiņu prizmas. Jāatzīmē gan, ka vairāki darbā sastopamie atmiņu stāstītāji ir Tervitu ģimenes pārstāvji. Līdz ar to tas paaugstina darba subjektivitātes faktoru, jo ne vienmēr iespējams sev tuvu cilvēku izvērtēt, raugoties “no malas”. Taču, no otras puses, tieši ģimenes locekļu atmiņas sniedz unikālu iespēju ielūkoties tajās dzīves realitātēs bīskapa dzīvē, kuras nebūtu iespējams uzzināt caur citiem vēstures avotiem. Tāpat atmiņu krājumā ir apkopotas J. Tervita laikabiedru (tagadējo mācītāju) atmiņas, kas sniedz informāciju par bīskapa amata “aizkulisēm”. Līdz ar to šīs atmiņas ievērojami papildina arhīva materiālus, kā arī paša bīskapa rakstītos darbus.

---

³⁹ Tervite, L., Reveliņa I. (sast.) *Gaismas vadīts. Jāņa Tervita svētrunas, dzeja, laikabiedru atmiņas*. Rīga: AMNIS, 2009.

⁴⁰ Lijas Ašnevičas atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

Pētījuma ietvaros tika aplūkoti **Latvijas PSR preses materiāli**⁴¹, kas ļāva ielūkoties tajā, kā partijas un valdības nostāja izpaudās ikdienā un kā tā ietekmēja sabiedrību. Darbā tika izmantoti tādi Latvijas PSR laikraksti, kā Latvijas KP CK un Latvijas PSR AP avīze “Cīņa” (iznāca no 1944.-1991.g.), Latvijas PSR ĻKJS Centrālās un Rīgas komitejas laikraksts “Padomju Jaunatne” (iznāca no 1944.–1989.g.), kā arī rajona laikraksts “Padomju Venta” (iznāca no 1962.-1989.g.), “Rīgas Balss” (iznāca no 1957.-2009.g.) u.c. Tomēr jāatzīmē gan, ka no iepriekš minētajiem avotiem, padomju valsts oficiālā ideoloģija visvairāk atklājās laikrakstā “Cīņa”, jo tas bija LKP CK un LPSR AP orgāns, tādējādi reprezentēja oficiālo valsts ideoloģiju. Svarīgi, ka reliģisko draudžu pārstāvjiem nebija iespēja izteikt savu viedokli uz laikrakstos ievietotajiem antireliģiskajiem rakstiem,- arī tad tika publicētas tikai tās lasītāju vēstules, kurās bija pausta reliģijai naidīga attieksme. Ja redakcija saņēma vēstules, kurās autors mēģināja atspēkot pret reliģiju vērstos argumentus, tās netika publicētas, bet bieži vien nosūtītas RKLP pilnvarotajam.⁴²

Padomju preses (īpaši centrālo laikrakstu) mērķis bija audzināt sabiedrību padomju garā, tāpēc izmantotajiem preses izdevumiem, aplūkojamā laika periodā, raksturīga nemainīga iezīme – aktīvi realizēt antireliģisko propagandu. Baznīca un reliģija tika attēlota kā nevajadzīga pāgātnes palieka, kas nav savienojama ar zinātniskās pasaules principiem. Līdz ar to izmantotie preses materiāli atpsoguļo skaidru PSKP nostāju pret reliģiju, tomēr tie nesniedz patiesībai atbilstošu informāciju par baptistiem Latvijā.

2. Literatūra

Kā nozīmīgs pētījums par baptistiem vērtējams **Jāņa Tervita** darbs “Latvijas baptistu vēsture: faktu mozaīka”.⁴³ Tas ir praktiski vienīgais līdz šim izdots darbs, kas sniedz tik daudzpusīgu Latvijas baptistu vēstures analīzi (no baptistu kustības pirmsākumiem līdz 20. gadsimta beigām). Autors izmanto plašu privātarhīvu (pirmo

---

⁴¹ *Cīņa*. LKP CK un LPSR AP orgāns. Laikrakstu komplekts no 1944. līdz 1991. gadam.; *Padomju Jaunatne*. Latvijas ĻKJS Centrālās un Rīgas komitejas orgāns. Laikrakstu komplekts no 1944. līdz 1989. gadam.; *Padomju Venta*. Laikrakstu komplekts no 1962. līdz 1989. gadam.

⁴² Balevics, Z. Ar kādu mērauklu? – *Rīgas Balss*, 1983. gada 27. aprīlis, 5. lpp.

⁴³ Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999.

baptistu darbinieku dokumnetus, liecības u.c. pirmavotus), bagātīgu literatūras klāstu angļu, krievu un vācu valodā, kā arī darbā izmantoti paša autora lekcijas un referāti par Latvijas baptistu vēstures jautājumiem. Jāņem vērā, ka darba autors pats būdams baptistu vēstures pētnieks savā pētniecības tematikā ir centies sniegt objektīvu baptistu vēstures atskatu, kas paaugstina šī darba vērtību. Viņām bija pieeja materiāliem. Darbs sakārtots enciklopēdiskā kartotēkā un hronoloģijā, sniedzot informāciju un izvērstus skaidrojumus par dažādiem laika posmiem, personībām, notikumiem, draudzēm, kas saistās ar baptistiem Latvijā un pasaulē. Līdz ar to minētais darbs viennozīmīgi sniedza plašu ieskatu baptistu vēsturē. Taču jāatzīmē, ka pētījuma centrālā daļa ir baptistu vēsture un draudžu kopdarbs; pētījums nesniedz padziļinātu analīzi par katru no vietējām Latvijas baptistu draudzēm. Un, kā atzīmē pats darba autors, tad turpmāk būtu nepieciešami pētījumi par baptistu draudžu kopdarbu nozarēm – svētdienskolām, koriem, jaunatni u.c.

Vērtīgu ieskatu Ventspils baptistu draudzes pirmsākumos un baptistu draudžu kustības aizsākumos Latvijā sniedz **Jāņa Rīsa** darbs „Latviešu baptistu draudžu izcelšanās un viņu tālākā attīstība”.⁴⁴ Darbā tiek aplūkotas vairākas baptistu draudzes un to izveidošanās apstākļi, taču, bakalaura darba kontekstā, īpaši nozīmīga ir nodaļa, kas veltīta Ventspils baptistu draudzei. Autors darba izstrādes procesā bija apceļojis gandrīz visas 20. gadsimta sākumā, Kurzemes reģionā, esošās baptistu draudzes, ievācot laikabiedru atmiņas, draudžu protokolu grāmatas, veicot vēsturisku vietu fotogrāfiju uzņēmumus, izskatot dažādus laikrakstus (sākot no 19. gadsimta 60. gadiem), kā arī materiālus no Mēmeles (Klaipēdas) baptistu draudzes. Tādējādi sniedzot nozīmīgu informāciju par latviešu baptistu draudzēm sākot no 19. gadsimta vidus līdz 20. gadsimta sākumam.

Lai tuvāk saprastu valsts un Baznīcas attiecības aplūkojamā laika periodā, darba ietvaros tika izmantoti **Ringolda Baloža** darbi “Valsts un Baznīca”⁴⁵, “Baznīcu tiesības”.⁴⁶ Darba autors reliģiska rakstura jautājumiem un tās attiecībām ar padomju valsti pievēršas no valsts izpildvaras pozīcijām – likuma jeb tiesību normu aspektā. R. Balodis valsts un reliģijas attiecības skaidro, raugoties no savas pārstāvētas profesijas, proti, jurista pozīcijām, kā arī objektīvi izvērtējot abas iesaistītās puses – valsti un

⁴⁴ Rīss, Jānis. *Latviešu baptistu draudžu izcelšanās un viņu tālākā attīstība*. Rīga: LBDA, 1913.

⁴⁵ Balodis, Ringolds. *Valsts un Baznīca*. Rīga: Nordik, 2000.

⁴⁶ Balodis, Ringolds. *Baznīcu tiesības*. Rīga: Reliģijas Brīvības Asociācija, 2002.

Baznīcu. Šāda pieeja sniedz jaunu skatījumu un Baznīcas vēsturi vispār, tādējādi ļauj ieraudzīt “medaļas otru pusi”.

Lai gūtu papildus ieskatu padomju varas attieskmē pret Baznīcu un reliģiju, darba tapšanas procesā tika izmantota literatūra par citu konfesiju (luterāņu un katoļu) darbību aplūkojamā laika posmā. Kā nozīmīgs pētījums būtu jāmin somu vēsturnieka **Jauko Talonena** darbs “Baznīca staļinisma žņaugos”,⁴⁷ kas ļauj ielūkoties Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas (LELB) darbībā Josifa Staļina valdīšanas gados. Minētais darbs sniedz vērtīgu ieskatu par LELB vadības attiecībās ar valsts varu, luterāņu garīdznieku attieksmē pret to, Baznīcas integrāciju padomju sistēmā, kā arī citus nozīmīgus aspektus laika posmā no 1944. līdz 1950. gada. Tāpat vērtīgu ieskatu Evaņģēliski luteriskās Baznīcas darbībā padomju okupācijas gados sniedza **Zandas Mankusas** pētījums “Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam”⁴⁸ un **Elīzas Zikmanes** darbs “Valsts un Latvijas ev. lut. Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam”⁴⁹. Abi minētie pētījumi sniedz vispārīgu faktoloģisko materiālu, padziļinātu analīzi par LELB attiecībām ar valsts varu un atklāj Evaņģēliski luteriskās Baznīcas stāvokli 20. gadsimta 50.-70. gados. Savukārt **Heinriha Stroda** darbs “Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture”⁵⁰ un **Heinriha Trūpa – Tropa** “Latvijas Romas katoļu Baznīca komunisma gados”⁵¹ deva iespēju ielūkoties Romas katoļu Baznīcas liktenī aplūkojamā laika posmā. Līdz ar to augstāk minētie pētījumi sniedza vērtīgu informāciju par padomju varas attiecībām reliģiju, ļaujot izvērtēt konfesiju kopīgās un atšķirīgās iezīmes.

Kopumā darbā izmantotie publicētie un npublicētie avoti, kā arī literatūra sniedz iespēju pētīt un novērtēt Ventpils baptistu draudzes dzīvi padomju Latvijā.

---

⁴⁷Talonens, Jauko. *Baznīca Staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2009.

⁴⁸ Mankusa, Zanda. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. *Ceļš*, 2001, Nr. 53, 10.-106.lpp.

⁴⁹ Zikmane, Elīza. Valsts un Latvijas ev. lut. Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. *Ceļš*, 2001, Nr. 53, 107.-202.lpp.

⁵⁰ Strods, H. *Latvijas katoļu baznīcas vēsture 1075.-1995*. Rīga: Poligrāfists, 1996.

⁵¹ Trūps – Trops, Henriks. *Latvijas Romas katoļu Baznīcas komunisma gados 1940. – 1990*. Rīga: Rīgas Romas katoļu metropolijas kūrījas izdevums, 1992.

1. PADOMJU VARAS POLITIKA PRET BAPTISTIEM

1944.–1945. gada sākumā Latvijas valsts zaudēja savu neatkarību un tika iekļauta PSRS sastāvā, kam sekoja piecdesmit nebrīves gadi padomju varas okupācijā⁵². Arī baptistu draudžu darbību apskatāmajā laika posmā no 1952. līdz 1991. gadam noteica PSRS un Latvijas PSR likumdošana, kā arī Komunistiskās partijas (turpmāk–KP) politika.

1940. gada 25. augustā tika pieņemta Latvijas PSR Konstitūcija, kas noteica valsts un Baznīcas separātismu. Konstitūcijas 96. pants noteica: “Lai nodrošinātu pilsoņiem apziņas brīvību, baznīca Latvijas PSR ir atdalīta no valsts un skola no Baznīcas. Brīvība piekopt reliģiskus kultus, kā arī pretreliģijas propagandas brīvība atzīta visiem pilsoņiem”.⁵³ Tās bija tikai frāzes izteiktas uz papīra, kurām tālāk nesevoja praktisku darbību, kas tās pamatotu dzīvē. Konstitūcija noteica, ka PSRS pastāv absolūta apziņas brīvība jeb pasaules uzskata izvēles brīvība, kā arī piekopt reliģiskos kultus ir brīvi. Diemžēl šīs tiesības pilnībā centās izmantot reliģisko organizāciju pārstāvji⁵⁴, bet pretēji tas bija ar ateiski noskaņoto padomju režīmu, kas to vien gaidīja, kad marksistiski – ļeņiniskā ideoloģija spēs iekarot visu padomju cilvēku apziņas. Lai to sasniegtu tika apspiestas un noliegtas vietējās tradīcijas un ticības, kā arī plaši tika izmantota ateiskā propaganda, kuras mērķis bija atsvabināt cilvēku masas no reliģiskiem aizspriedumiem, kas bija “kaitīgas darbaļaužu apziņai”⁵⁵. Tika izvirzīta prasība, ka ikvienam komunistam jeb KP loceklim ir jābūt ateistam, kura pienākums ir ticīgo vidē veikt aktīvu propagandas darbu.

---

⁵² Strods, H. Ceļā uz Baltijas valstu 20. gadsimta okupācijas vēsturi. Grām.: Ērglis, Dz. (sast.). *Okupācijas režīmi Baltijas valstīs 1940-1991* (Latvijas Vēsturnieku komisijas raksti, 25. sējums.). Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2009. 468. lpp.

⁵³ *Likumdošanas akti par sabiedrisko un valsts iekārtu*. LPSR spēkā esošo likumdošanas aktu sistemātisks krājums, 1. sadaļa. Rīga, 1976, 34. lpp.

⁵⁴ Padomju okupācijas gados represijas tika vērstas ne tikai pret baptistiem, bet gan pret visām reliģiskajām organizācijām. Piemēram, sevišķi plaši tika vajāti katoļticīgie, jo komunistu teorija par Maskavu kā trešo Romu nebija zudusi, bet katoļu baznīca atzina tikai Romas virsvadību, kā arī Vatikāna politika pret komunisma ideoloģiju un praksi bija noraidoša.– Strods, H. *Latvijas katoļu Baznīcas vēsture (1075-1995)*. Rīga: Poligrāfists, 1996. 291. lpp.

⁵⁵ Šādi un līdzīgi izteikumi ir lasāmi Latvijas KP CK un Latvijas PSR AP laikrakstā *Cīņa*, Latvijas PSR ĻKJS Centrālās un Rīgas komitejas laikrakstā *Padomju Jaunatne*. Arī rajona laikrakstā *Brīvā Venta*, kas iznāca no 1940. līdz 1941. un no 1945. līdz 1962. gadam, bet no 1962. līdz 1989. gadam ar nosaukumu *Padomju Venta*.

1944. gada 26.-29. oktobrī Maskavā tika izveidota Vissavienības Evaņģēliski kristīgo baptistu savienība (turpmāk–VEKBS). Faktiski tā bija padomju valdības izveidota baptistu baznīcas organizācija ar mērķi kontrolēt baptistu draudžu darbību visās republikās un to apgabalos. Par VEKBS priekšsēdētāju ievēlēja J. Židkovu, bet par sekretāru A. Karevu, kā arī tika izveidots vecākā prezbitera amats, piemēram, Baltijas republikās vecāko prezbitera amatu pildīja N. Levindanto⁵⁶.

1944. gada novembrī tika dibināta Latvijas Baptistu draudžu savienības (turpmāk–LBDS)⁵⁷ pagaidu padome, kuras priekšgalā atradās mācītājs, bet vēlāk bīskaps Kārlis Lāceklis (1904–1970)⁵⁸. Pagaidu padomes galvenais uzdevums bija pretoties LBDS autonomijas zaudēšanai. Tā, piemēram, Valsts drošības komitejas (turpmāk–VDK) aģenta 1945. gada ziņojumā tiek minēts par Latvijas baptistu draudžu bīskapa K. Lācekļa noskaņojumu attiecībā pret LBDS likvidāciju: “(..) Mēs visi esam vienisprātis, ka mums vajag iestāties Vissavienības Evaņģēlisko kristiešu un Baptistu Savienībā. Taču ir jautājums, kā iestāties, jo 70 gadus mums [baptistiem] eksistēja sava patstāvīga savienība un mums ļoti smagi to zaudēt. Cara laikā mēs arī bijām zem kopējas varas ar Krieviju, bet savienība mums tomēr bija sava – latviešu. Mēs vēlamies, lai mums būtu savas konferences, kongresi dzimtajā valodā, kā tas vienmēr ir bijis, nevis visus jautājumus vienpersoniski izlemt ar Vissavienības Evaņģēlisko Kristiešu un Baptistu Savienības pilnvaroto palīdzību. Mēs, latvieši, esam seni cīnītāji par brīvību. (..) Ko mēs iesāksim ar krievu žurnāliem un literatūru, ko mums sūtīs no Maskavas, kurš no mums

---

⁵⁶ Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999. 523. lpp.; Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV. Всесоюзный Евангельских Христиан Ваптистов Латвиской ССР.

⁵⁷ **LBDS** ir Latvijas baptistu draudžu brīvprātīgi veidota organizācija. Dibināta 1860. gadā un sākotnēji bijusi Mēmeles vācu baptistu draudzes aizbildniecībā līdz 1879. gadam, kad tā ieguva savu autonomiju. LBDS nosaukums gadu gaitā ir vairākkārt mainījies. No 1926. līdz 1934. gadam šķelšanās dēļ pastāvēja divas savienības. Sākot no 1945. gada līdz 1990. gadam inkorporēta VEKBS. 1990. gada 26. un 27. janvārī norisinājās baptistu draudžu kongress, kurā tika pieņemta Pagaidu satversme un oficiāli izveidots jauns draudžu kopdarbs zem nosaukuma LBDS, kas darbojas vēl šodien. Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. – Rīga: LBDS, 1999, 67., 105., 144., 174., 192., 193.lpp.

⁵⁸ **Kārlis Lāceklis** (1904-1970) – latviešu baptistu mācītājs no 1927. gada, LBDS pagaidu padomes priekšnieks (1944-45), Draudžu pārvaldes bīskaps (1945-46), vienlaikus esot VEKBS loceklis, dzejnieks un diriģents. Tā kā K. Lāceklis bija atteicies parakstīt jebkādas LBDS Savienības nama nodošanas dokumentus, tad tas tika izmantots kā viens no galvenajiem iemesliem, lai viņu 1946. gada martā apcietinātu un gadu turētu Rīgas Centrālcietumā, bet vēlāk Ziemeļu lēģeros. K. Lāceklis tika atbrīvots 1956. gadā. Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 144., 153. lpp.

var lasīt krieviski? Mēs gribam, lai mums būtu sava izdevniecība, kas mums vienmēr bija (...)”.⁵⁹ Neskatoties uz pagaidu padomes centieniem, 1945. gada jūlijā oficiāli tika atsavināta LBDS Savienības nams un nodots Jaunatnes teātrim. Tā paša gada augustā tika leģitimēta LBDS pievienošanās VEKBS. Un jau 1945. gada septembrī LBDS pagaidu padome bija spiesta konstatēt, ka LBDS ir beigusi pastāvēt. Otrajam pasaules karam beidzoties, baptistu baznīca tika pakļauta reorganizācijai, kuras rezultātā tā “brīvprātīgi” tika iekļauta VEKBS. Tas nozīmēja, ka Latvijas baptistiem bija jāzaudē sava 70 gadus ilgā patstāvība (1875–1945)⁶⁰ un jāpakļaujas VEKBS nolikumam, kas savukārt draudžu darbību ievērojami ierobežoja un centralizēja. No Maskavas tika nozīmēts Nikolajs Levindanto (1896–1966)⁶¹ kā VEKBS pilnvarotais⁶² trijās Baltijas republikās, kuram bija liela nozīme tālākajā baptistu draudžu liktenī. Faktiski līdz ar iekļaušanos VEKBS tika likvidētas visas demokrātiskās baptistu baznīcas pārvaldes struktūras un to institūcijas, piemēram, Garīgais seminārs⁶³, Draudžu kongress⁶⁴, LBDS un vietējo draudžu autonomija. Savukārt tas būtiski ietekmēja baptistu draudžu turpmāko dzīvi Latvijā.

---

⁵⁹ *Okupācijas varu politika Latvijā 1939-1991. Dokumentu krājums*. Rīga: Nordik, 1999, 383. lpp.

⁶⁰ Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 144. lpp.

⁶¹ Krievu baptistu mācītājs. VEKBS pilnvarotais jeb vecākais prezbiters Baltijas republikās laika posmā no 1945. līdz 1966. gadam. Tiek raksturots kā neatlaidīgs VEKBS oficialās līnijas piekritējs. Turpat, 526. lpp.

⁶² Vārds *pilnvarotais* jeb *pilnvarnieks* ir tulkojums no krievu vārda *уполномоченный*, kas apzīmēja VEKBS pilnvaroto pārstāvju amatu PSRS republikās. Savas politiskās pieskaņas dēļ šo vārdu drīz vien nomainīja cits – *vecākais prezbiters* (*старший пресвитер*). Lai gan reizēm draudzēs šo vārdu ironiski aizvietoja ar *briesmīgais prezbiters* (*страшный пресвитер*). Turpat, 144. lpp.

⁶³ **Garīgais seminārs** uzsāka savu darbību 1922. gada 7. janvārī kā četrgadīga latviešu baptistu mācību iestāde, ko bija apņēmusās uzturēt Amerikas, Kanādas un Anglijas ziemeļu baptistu savienība. Semināra telpas tika īrētas no Rīgas vācu baptistu draudzes Vīlandes ielā 5 (tagadējā Rīgas Vīlandes baptistu baznīca), kas pēc Pirmā pasaules kara postošajām sekām bija kļuvusi nespējīga, un vairs nebija spējīga pati uzturēt savu dievnamu. Garīgā semināra mācību programma bija daudzpusīga, piemēram, tika pasniegti sekojoši mācību priekšmeti: pastorālā teoloģija, Bībeles ģeogrāfija, ievads Bībelē, homilētika jeb sprediķošana, ekseģēze jeb Svēto Rakstu izskaidrošana, angļu valoda, latviešu valoda, vispārējā vēsture, Baznīcas vēsture, Jaunās Derības grieķu valoda, fizika, grāmatvedības pamati, tika pasniegtas arī mūzikas un dziedāšanas stundas. Garīgā semināra vadīšanu un organizēšanu uzticēja mācītājam un grāmatu izdevējam Jānim Aleksandram Freijam (1863–1950), kurš šo svarīgo uzdevumu pildīja līdz 1930. gadam, kad diemžēl slimības spiests iesniedza atlūgumu. Viņa vietā direktora pienākumus uzņemas cand. Hist. Jānis Rīss līdz pat 1940. gada 27. septembrim, kad padomju okupācijas vara likvidēja semināra darbību. Kronlins, Jānis. *Gaišā ceļā: Jāņa Aleksandra Freija dzīve un darbi (1863–1950)*. Ņujorka: ALBA, 1964. 176., 209., 211., 277., 280., 281. lpp.; Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV. Pavēle par LBDS Garīgā semināra slēgšanu (izraksts).

⁶⁴ **Draudžu kongress** – ideja par Latvijas baptistu kongresu ir ienākusi no Vācijas baptistu prakses. Pirmais latviešu baptistu kongress norisinājās jau 1875. gadā Zirās, un tas bija LBDS *de facto* dibināšanas kongress.

Vienlaikus ar Latvijas PSR izveidošanu tajā tika izveidota arī PSRS Reliģijas kultu lietu padomes (turpmāk–RKLP) nodaļa, un darbu uzsāka tā sauktie reliģijas kultu lietu pilnvarotie, kuru uzdevums bija izveidot saikni starp republikas valdību un republikas teritorijās esošo Baznīcu vadītājiem.⁶⁵ Tomēr RKLP pilnvarotā svarīgākais uzdevums bija izveidot tādu Baznīcu, kas būtu rakturojama kā lojāla un paklausīga. Padomju republikās un apgabalos ieceltie vietējie pilnvarotie savā darbu izpildē balstījās uz RKLP nolikuma, norādījumiem un instrukcijām, kā arī uzraudzīja reliģisko kultu stāvokli republikā un to darbību, sniedza savu viedokli padomju komitejām jautājumos, kas skāra reliģiskās organizācijas, novēroja kā tiek ievēroti PSRS valdības likumi un lēmumi par reliģiskajiem kultiem. Pilnvarotie administratīvi bija pakļauti nevis Latvijas PSR valdībai, bet gan PSRS Tautas Komisāru Padomes Reliģijas lietu padomei, kas savukārt noteica viņu amata funkcijas, iespējas un pienākumus. Faktiski RKLP pilnvarotais veica starpnieka funkcijas starp esošās republikas valdību un tās teritorijās esošo Baznīcas valdību. Būtībā RKLP pilnvarotais savus mērķus varēja īstenot tikai caur VEKBS pilnvarotā darbību, kurš savukārt RKLP pilnvarotajam pakļāvās pilnībā.

Lokālā līmenī darbu ar reliģiskajām apvienībām ateisko propagandu pārzināja pilsētas vai rajona Tautas deputātu padomes Izpildu komitejas (turpmāk–TDP IK) priekšsēdētāja vietnieks vai sekretārs, kura pienākumos ietilpa vadīt komiteju, uzmanīt lai likumdošana par kultiem tiktu izpildīta vietējās padomes teritorijā, kā arī veicināt ātrāku padomju tradīcijas izplatību. Savukārt TDP IK darbinieku uzdevums bija noklausīties sprediķus un veikt draudzes locekļu izpēti, proti, cik aktīvi viņi piedalās dievkalpojumos un draudzes darbā kopumā.⁶⁶ TDP IK glabājās draudžu lietas, piemēram, par reliģisko

---

Kongress ir baptistu draudžu *mugurkauls*, kas veido draudžu kopīgu rīcību un atziņas. Draudze no savas vides pati izvēlas delegātus, kurus sūta uz kongresu, tomēr tai kongresa lēmumi nav saistoši, jo baptistu draudze pati par sevi ir autonoma apvienība. Tai ir tiesības pašai izlemt – pieņemt vai atteikties no kongresa lēmumiem. Tā pati pārvalda sevi un izstrādā noteikumus saviem locekļiem. Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 63., 64. 72. lpp.

⁶⁵ Piemēram, no 1961. gada līdz 1978. gadam šo amatu pildīja Prolets Liepa, bet pēc viņa E. Kokars – Trops. Savukārt līdz 1984. gadam šajā amatā bija V. Kurojedovs, bet pēc viņa V. Harčevs. LNA LVA, 1419. f., apr. 3, lieta Nr. 193, 40. lp.

⁶⁶ Faktiski tā bija ticīgo novērošana, kas arī bija viens no izplatītākajiem *kontroles* veidiem. Pirms dievkalpojumiem tika dežurēts pie baznīcas durvīm, lai uzskaitītu tos, kuri atnāca uz dievnamu. Tika noklausītas un rūpīgi izanalizētas arī mācītāju svētrunas. Diemžēl ne jau ar mērķi izvērtēt tās garīgo saturu, bet gan meklējot kādas pretpadomju nostādnes. Tomēr kā atzīmē vairāki esošie Ventspils baptistu draudzes locekļi, tad pēc viņu domām, ticīgo novērošanu ne vienmēr veica paši vietējās izpildkomitejas darbinieki,

draudžu darbiniekiem (ieskaitot macītājus), divdesmitnieku draudzes garants⁶⁷, ziņas par kulta ēku saimniecisko un finansiālo stāvokli⁶⁸ u.c.

PSRS teorētiski tika deklarēta pilsoņu tiesību vienlīdzība, lai gan teorija būtu bijusi pareiza, tomēr tā neatbilda praksei. Piemēram, PSRS konstitūcijas 2. daļā “Valsts un personība” 6. nodaļas 34. pants apgalvo, ka “PSRS pilsoņi ir vienlīdzīgi likuma priekšā neatkarīgi no izcelsmes, sociālā un mantiskā stāvokļa, nacionālās piederības un rases, dzimuma, izglītības, valodas, *attieksmes pret reliģiju*, nodarbošanās veida un rakstura, dzīves vietas un citiem apstākļiem. PSRS pilsoņu vienlīdzība nodrošināta visās ekonomiskās, politiskās, socialās un kultūras dzīves sfērās.”⁶⁹ Tomēr svarīgi būtu atzīmēt, ka reliģiskā brīvība ir cieši saistīta ar tās diskriminācijas nepieļaujamību. Šādas reliģijas brīvības atzīšana ir tikai pirmais solis uz tās ievērošanu, jo būtiskākais ir reliģisko organizāciju autonomijas ievērošana praksē, un nevis sastādītie tiesību akti par reliģisko brīvību. PSRS konstitūcijas turpinājumā, proti, 36. pantā tiek apgalvots par diskriminācijas nepieļaujamību, “jebkādu tiešu vai netiešu pilsoņu tiesību ierobežošanu, tiešu vai netiešu priekšrocību noteikšanu pilsoņiem atkarībā no viņu rases un nacionālās piederības, kā arī jebkāda rases vai nacionālā pārkāpuma, naida vai nievāšanas sludināšanu soda likums⁷⁰.” Interesanti, ka šeit reliģija vairs netiek pieminēta, bet galvenais uzsvars tiek likts uz rases vai nacionālo faktoru. Faktiski padomju politikas mērķis bija izkaust reliģiju no valsts, un tādējādi pret reliģiju vērstā diskriminācija nemaz nebūtu iespējama.

---

jo viņus vieglāk varēja atpazīt. Visbiežāk šim uzdevumam tika pierunāti vienkāršie cilvēki, dažreiz pat no pašas draudzes vidus. *Novērotāji* parasti sēdēja dievnama pēdējā solū rindā un nemanāmi pierakstīja visu dievkalpojuma laikā redzēto un dzirdēto, lai pēc tam par to informētu vietējo izpildkomiteju. Zigurda Arāja un Rutas Arājas atmiņas, pierakstījusi E. Odorska; Lijas Ašņevicas atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

⁶⁷ **Draudzes “divdesmitnieks”** – lai padomju režīma grūtajos apstākļos draudzes varētu pastāvēt, to locekļu skaits nedrīkstēja būt mazāks par divdesmit fiziskām personām, proti, bija nepieciešami vismaz divdesmit vietējie iedzīvotāji, kas ar saviem parakstiem apstiprinātu vēlēšanos darboties attiecīgajā draudzē. *Divdesmitniekam* nebija juridiskas personas tiesības, kā arī tajā nedrīkstēja ietilpt personas jaunākas par 18 gadiem. Vietējās varas pārstāvji varēja ierosināt draudzi slēgt, ja tās draudzes locekļu skaits samazinājās zem noteiktā skaita minimuma. Savukārt, ja dievnams tika slēgts, tas nonāca vietējās TDP IK pārziņā. PSRS MP RKLP instrukcija par likumdošanas par kultiem piemērošanu. LNA LVA 1448. f., 1. apr., 265. l., 69. lp.; LNA VZVA 369. f., 1. apr., 888. l., 7. lp.; Jāņa Tervita privātarhīvs. 2. daļa (29.04.1979-29.10.1980). 146. lp.

⁶⁸ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 104.l., 143., 270.lp.

⁶⁹ Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Konstitūcija. Pamatlikums. Rīga: Liesma, 1977, 13. lpp.; Balodis, R. *Baznīcu tiesības*. Rīga: Reliģijas Brīvības Asociācija, 2002. 144.-145. lpp.

⁷⁰ Turpat.

PSRS savā teritorijā bija noteikusi trīs īpašumu pamatveidus: a) valsts īpašums; b) kolhozs; c) citu kooperatīvo organizāciju īpašums. Grūti noteikt kurā grupā būtu jāpieskaita reliģiskās organizācijas, jo agrāk piederējusī manta un nekustamais īpašums tika nodots lietošanā balstoties uz nomas līgumu, ko attiecīgā draudze slēdza ar TDP IK. Līgumu pēc saviem ieskatiem un jebkurā brīdī varēja lauzt darbaļaužu deputātu padomes izpildkomiteja. Faktiski Baznīca bija padarīta pavisam beztiesīga. Tai nepiederēja vairs ne dievnams, ne arī tas, kas tajā atradās. Turpmāk ne tikai garīgās literatūras izdošanai, bet pat dziesmu lapīņu iespiešanai bija nepieciešama valsts institūcijas īpaša atļauja⁷¹. Arī mācītāji valstiski bija apdraudēti, jo Latvijas PSR Valsts drošības darbinieki jeb tautā dēvētie *čekisti* viņus izsekoja⁷². Līdz ar to mācītāju un viņu draudžu darbs tika stingri reglamentēts un kontrolēts⁷³. Līdz ar to ikviens, kurš izrādīja pretestību sevi pakļāva iespējamai apcietināšanai, cietumam vai deportācijai. Šāda attieksme no padomju varas puses bija ne tikai pret baptistu garīdzniecību vien, bet arī pret citu konfesiju pārstāvjiem. Piemēram, laika posmā no 1944. līdz 1945. gadam, bet pastiprināti 1946. gadā, padomju

---

⁷¹ Jāņa Tervita privātarhīvā un LNA LVA 1419. f., 3. apr. lietās glabājas vairāki bīskapa rakstīti lūgumi RLP pilnvarotajam sakarā ar atļaujas un finansējuma piešķiršanu tipogrāfijas vajadzībām. Piemēram, “padomes un bīskapa Ziemassvētku un Jaunā–1980. gada Vēstījuma iespiešanai 300 eksemplāros” vai “Brālības vārdā Bīskapa padome izsaka Jums pateicību par sasniegto mērķi–“Dziesmu grāmatas baptistu draudzēm” izdošanu 5000 eksemplāros.” Jāņa Tervita privātarhīvs. 2. daļa (29.04.1979 -29.10.1980), 86. lp.; LNA LVA 1419. f., 3. apr., 104. l., 4. lp.

⁷² *Čekisti* mācītājus (būtībā ikvienu draudzes locekli, kurš aktīvi darbojās savā draudzē) neatlaidīgi izsekoja, ievācot visu iespējamo informāciju par aplūkojamo personu. Tā, piemēram, Ventspils baptistu draudzes mācītājs Pēteris Tervits atceras, ka abi ar tēvu (Jāni Tervitu), 80. gadu 2. pusē, esot apmeklējuši ekumēnisku dievkalpojumu Liepājas katoļu baznīcā, kad “(..) ievēroju, ka tētim ļoti daudz pazīstamu cilvēku starp katoļiem. Viņš ar vienu sasveicinās, ar otru sasveicinās, ar vēl kādu sasveicinās... Izrādās, ka čekisti.”–Mācītāja Pētera Tervita atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

⁷³ Padomju okupācijas gados uzbrukumi baptistu mācītājiem periodiski atkārtojās. Piemēram, sevišķi asi padomju varas iestādes vērsās pret Aizputes draudzes sludinātāju Jāni Šmitu (1941), kurš savu garīgo kalpošanu Aizputes draudzē uzsāka 1967. gadā. Tomēr jau 1974. gadā viņam atņēma garīdznieka reģistrācijas apliecību, par aktīvu jaunatnes darba veicināšanu. Kā savās atmiņās atminas Ventspils baptistu locekle Ingrīda Mieze, tad “(..) bijām Aizputē salidojumā. Nāca daudz jaunieši, tur bija liels koris, notika salidojumi, svinot Oktobra vai Maija svētkus.” Savukārt toreizējais Rlp pilnvarotais Prolets Liepa nosūtīja rakstisku pavēli Aizputes baptistu draudzei, kurā tika norādīts, ka J. Šmitam ir aizliegts vadīt dievkalpojumus. J. Šmits izveidojušos konflikta situāciju izmantoja par ieganstu, lai 1976. gadā emigrētu uz VFR, bet vēlāk uz Kanādu. Ingrīdas Miezes atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.; Brūvers, D. Māc. J. Šmitam Latvijā trešo reizi noraidīts izceļošanas lūgums. *Laiks*, Nr. 45. 1975. gada 4. jūnijs.

režims pēc PSRS Kriminālkodeksa 58. panta tiesāja 33 luterāņu mācītājus no 124 Latvijā palikušajiem, kas ir 26% no viesiem mācītājiem kopumā⁷⁴.

Baptistu draudžu kori bija vienīgais draudzes darbības atzars, kam vēl nebija laupītas pilnīgas eksistences iespējas. Padomju okupācijas gados koris bija vienīgā oficiāli atļautā aktivitāte, lai gan tā darbība arī tika ierobežota. Piemēram, 1950. gadā (nav datuma) no VEKBS padomes vadības tika nosūtīta vēstule Baltijas republiku vecākajam presbiteram N. Levindanto, kas satur padomju valdības doto instrukciju atgādinājumu caur VEKBS. “(..) Grieziet vērību uz to, ka nevienā Jūsu republiku draudzē netiek lasītas deklamācijas, dziedāti solo gabali vai citi dziedājumi – draudzē ir tikai kopēja draudzes dziedāšana un draudzes kora dziedāšana. Draudzes koris kalpo tikai savā draudzē. Vēlreiz atgādinām, ka korī var dziedāt tikai draudzes locekļi un pie tam, kas nav skolnieki⁷⁵.” Grūtības sagādāja arī aizliegto dziesmu saraksts un dziesmu tekstu cenzūra, kā arī koris dievkalpojumā nedrīkstēja izpildīt vairāk kā trīs dziesmas. Tomēr, neskatoties uz visiem aizliegumiem, tieši koris padomju gados bija tas baptistu draudžu atzars, kas uzplauka visvairāk, pulcinot ap sevi visas paaudzes ticīgos. Un spējīgu diriģentu vadībā turpināja attīstīt latviešu baptistu draudžu kora kultūru.

Pēc Josifa Staļina nāves (1953) atsākās jauns represiju vilnis, kas bija vērsts pret Baznīcu un tās pārstāvjiem. Tās kulminācija tika sasniegta, kad pie varas atradās PSKP Ministru Padomes priekšsēdētājs Ņikita Hruščovs (1894 – 1971)⁷⁶. 1954. gada 7. jūlijā tika pieņemts lēmums “Par lieliem trūkumiem zinātniskā ateisma propagandā un tās uzlabošanas pasākumiem⁷⁷.” Lēmums atzina, ka “garīdznieki un sektanti izgudro visādus viltīgus paņēmienus, kā cilvēku apziņu saindēt ar reliģijas tvanu.” PSKP ideologi pauda uzskatu, ka reliģisko svētku svinēšana nodarot lielus zaudējumus tautas saimniecībai, jo tā esot saistīta ar vairāku dienu dzeršanu un lielu lopu skaita nokaušanu, kā arī tā graujot darba disciplīnu un atraujot tūkstošiem cilvēku no saviem darba pienākumiem. Ateisma propagandas laikā necienīgi izturējās ne tikai pret Baznīcu, bet rupja attieksme tika

---

⁷⁴ Ķiploks, E. *Taisnības dēļ vajātie: luterāņu mācītāji ciešanu ceļā*. ASV: Latviešu Ev. Luteriskā Baznīca Amerikā, 1993. 9. lpp.

⁷⁵ Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. – Rīga: LBDS, 1999. 147. lpp.

⁷⁶ Vronskaya, J. Chuguev, V. *A Biographical dictionary of the soviet union 1917 – 1988*. London ... [etc.]: K.G. Saur, 1989. P. 174.

⁷⁷ Balodis, R. *Baznīcu tiesības*. Rīga: RBA, 2002. 144. lpp.

pausta arī pret garīdzniekiem, kā arī tika pārtraukti reliģiskie rituāli. Tas acīmredzot izsauca lielu pretestību, jo jau tā paša gada 10. novembrī tika pieņemts jauns PSKP CK lēmums “Par kļūdām zinātniskā ateisma propagandas darbā iedzīvotāju vidū.”⁷⁸ Ar pieņemto lēmumu it kā nosodīja ticīgo aizskaršanas patvaļu, apmelojumus un aizvainojumus, kas tika plaši pielietoti antireliģiskās kampaņas laikā. Pēc šī lēmuma pieņemšanas uzbrukumi Baznīcai uz laiku noklusa.

Ar 1958. gadu reliģiskās organizācijas no jauna tika pakļautas padomju varas uzbrukumiem, proti, tika slēgti, postīti dievnami un likvidētas draudzes⁷⁹. Oficiāli darbojošo baznīcu vadītāji praktiski bija bezspēcīgi cīnīties pret šīm vajāšanām. Tas izraisīja draudžu locekļu vidū protesta kustības, ko pārstāvēja Orgokomitejas (vēlāk–Baznīcu padome)⁸⁰, kas ilgus gadus darbojās pagrīdē. 1959. gadā likvidēja bīskapa amatu Latvijā, Lietuvā un Igaunijā.⁸¹ Tagad par Baltijas republiku baptistu draudžu kopdarbu vienpersoniski vadīja vecākais prezbiters N. Levindanto, kā arī katrā republikā bija Pārvaldes sekretār (Latvijā–Leons Teofilis Robalds, no 1963. gada – Augusts Krauze)⁸².

---

⁷⁸ Balodis, R. *Baznīcu tiesības*. Rīga: RBA, 2002. 144. lpp.

⁷⁹ Piemēram, Ventspils baptistu draudzes loceklis Zigurds Arājs, daloties savās atmiņās atminas, ka 50. gadu 2. pusē “(..) bij viens brīdis, kad ļot aktīv sit ārā baznīcai logs. Nespēj stiklot. (..) Un tad sākām ar finier likt logs ciet. Nu tad padomā, kā tā baznīc izskatījās.” Jāatzīmē, ka aplaupīšanas un postījumu gadījumos vietējā milicija neko nedarīja, lai draudzei sniegtu palīdzību, notverot vainīgo. Lai gan lūgšanu nami bija valsts īpašums, tā nebija ieinteresēta lietas izmeklēšanā un vairākums gadījumu noziedznieks netika sodīts par šādu nodarījumu. Zigurda Arāja atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

⁸⁰ **Orgokomiteja** – kā jau sacīts, kopš 1958. gada, ar padomju varas atbalstu, pacēlās jauns naida vilnis pret jebkuru reliģiju un kristīgām konfesijām kopumā. Arī VEKBS oficiālā nostāja balstījās uz iztapību padomju varai, kas noveda pie plašām protesta akcijām. Šādos apstākļos organizējās drosmīgu cilvēku grupa ar Genādiju Krjučkovu un A. Prokofjevu priekšgalā, kuri iestājās par noteiktām prasībām: bībeļu un garīgās literatūras izdošanu, baznīcas atdalīšanai no valsts ir jābūt reālai, vecākiem ir tiesības audzināt savos bērnos kristīgās vērtības u.c. Būtībā Orgokomiteja (nosaukums kopš 1962. gada) nostājās opozīcijā VEKBS, pasludināja par izslēgtiem no draudzes VEKBS padomes locekļus un vecākos prezbiterus, kā arī sasauca kongresu (1963). Izveidojās jauna draudžu savienība (Baznīcu padome), kas pieprasīja savu draudžu neregistrēšanos RLP. Kā jau tas bija sagaidāms, padomju vara ar atbildes sniegšanu nevilcinājās, proti, pret Orgokomitejas līderiem un tās atbalstītājiem tika izvērstas īstas vajāšanas. Latvijas baptistu garīgo darbinieku nostāja pret Orgokomiteju bija atbalstoša. Jāatzīmē, ka daudzi Orgokomitejas darbinieki savu pagrīdes patvērumu atrada tieši Latvijā, piemēram, jau minētais krievu baptistu mācītājs Genādij Krjučkovs (Ventspilī). Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999. 153., 562. lpp.; Lijas Ašņevicas atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

⁸¹ Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. – Rīga: LBDS, 1999. 148. lpp.

⁸² Turpat, 149. lpp.

Arī PSRS MP RKLP un tās pilnvarotajiem tika piešķirtas jaunas funkcijas, kā piemēram, iepazīt reliģisko organizāciju personālsastāvu un to darbību, likvidēt neregistrētās organizācijas, nepieļaut nepilngadīgo pilsoņu piedalīšanos dievkalpojumos un citās reliģiskās ceremonijās (kristības), veicināt draudžu un to kulta kalpotāju materiālā stāvokļa pasliktināšanos u.c. Būtībā tagad RKLP pienākumos ietilpa ne tikai uzmanīt, lai reliģiskās organizācijas ievērotu padomju likumdošanu, bet bija jāveic arī pasākumi, kas ierobežotu ticīgo iespējas piedalīties dievkalpojumā, kā arī ievērojami mazinātu draudzes un to mācītāju iespējas darboties u.c.⁸³

Sākot ar 1960. gadu valdība pieņēma virkni lēmumu, kas ierobežoja Baznīcas darbību. Piemēram, 1960. gada 9. janvāra PSKP CK lēmums “Par partijas propagandas uzdevumiem mūsdienu apstākļos⁸⁴.” Tajā tika norādīts, ka dažu partijas organizāciju vadītāju nostāja pret kaitīgo reliģisko ideoloģiju esot parāk pasīva. Savukārt 13. janvāra kompartijas Centrālkomitejas lēmums “Par garīdzniecības padomju likumdošanas par kultiem pārkāpumu novēršanu,” tika norādīts rūpīgāk sekot tam, lai draudzes rituālos netiktu iesaistīti nepildgadīgie, kā arī netiktu rīkoti nekādi citi pasākumi, kas saistās ar kulta lietām un to piekopšanu⁸⁵. Faktiski ar katru likumdošanas aktu valdība tikai pastiprināja ideoloģisko cīņu pret Baznīcu, tomēr 1962. gada 13. septembra PSRS MP lēmums nu jau reāli nostatīja draudžu pastāvēšanu zem jautājuma zīmes⁸⁶. Tajā tika pārskatīta baznīcu apdrošināšanas vērtība, kas savukārt paaugstināja nodokļu summu no trim līdz pat sešpadsmit reizēm.

Laika posms no 1965. līdz 1985. gadam apzīmējams kā PSRS stagnācijas periods. Lai gan pēc 1965. gada garīdznieku un ticīgo draudžu tieša ietekmēšana samazinājās, un baptistu baznīcas pamazām sāka nostabilizēties, tomēr ideoloģiskais spiediens turpinājās. 1966. gada 24. jūnijā tika pieņemts Latvijas PSR AP prezidija dekrēts par Latvijas PSR kriminālkodeksa 137. panta papildinājumiem⁸⁷. Tajā minēts, ka par atkārtotiem nodarījumiem, ko izdarījušas personas, kuras agrāk sodītas par noteikumu pārkāpšanu

---

⁸³ LNA LVA 1448.f., 1.apr., 265. l., 18.-20. lp.

⁸⁴ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Rīga: *Ceļš*, 2001, Nr. 53., 22. lpp.

⁸⁵ Turpat.

⁸⁶ LNA LVA 1448. f., 1. apr., 180. l., 67. – 68. lp.

⁸⁷ LNA LVA 1419. f., apr. 3., 1. l., 20., 22. lp.

attiecībā uz Baznīcas atdalīšanu no valsts un skolas atdalīšanu no Baznīcas, kā arī par organizatorisko darbību, kas vērsta uz šo nodarījumu izdarīšanu, – soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trīs gadiem. Pārkāpumos ietilpa aicinājums nepakļauties un neizpildīt likumdošanu par reliģiskajiem kultiem, nodokļu un nodevu ņemšana piespiedu kārtā par labu reliģiskajai organizācijai un tās kulta kalpotājiem, reliģisku sapulču un gājienu ceremonijas organizēšana, jebkādas darbības, kas modinātu vai nostiprinātu iedzīvotāju masās reliģisko māņticību, sistemātiska reliģijas mācību nodarbību organizēšana, reliģijas mācību nodarbību rīkošana nepilngadīgajiem u. tml. Tomēr, neskatoties uz visiem aizliegumiem, baptistu draudzēs mobilizējās gan svētdienskolu pagrīdes darbs⁸⁸, gan koru sadraudzības vakari, gan ekskursijas un nometnes.

1966. gadā PSRS valdība izdeva nolikumu “Par reliģijas kulta lietu padomi”, pārdēvējot to par Reliģijas lietu padomi (turpmāk – Rlp)⁸⁹. Tā iesaistīja reliģiskās organizācijas un to kulta kalpotājus PSRS propagandas darbā ārzemēs, proti, organizēja Baznīcu pārstāvju piedalīšanos starptautiskās konferencēs, uzstāšanos masu medijos, kas paredzēti ārvalstu skatītājiem, kā arī tikšanos ar ārzemju Baznīcu pārstāvjiem, tūristiem un žurnālistiem, kuri bija uzaicināti uz PSRS, protams, ar Rlp ziņu⁹⁰. Faktiski Rlp galvenais uzdevums bija PSRS atspoguļojums ārvalstīm saskaņā ar valdības politiku, kas bija vērsta uz pretpadomju propagandas atspēkošanu, cīņu par mieru un iestāšanos par atbrūošanos. Tas viennozīmīgi nebija viegls uzdevums liecināt par Baznīcas brīvību apstākļos, kad šādas brīvības nemaz nebija.

---

⁸⁸ Svetdienas skolass aktīvi atsāka savu darbību 1960. gadu 1. pusē, Ventspils, Liepājas, Rīgas, Jelgavas, Jēkabpils un citās draudzēs, protams, nelegāli. Tomēr tika meklēti un atrasti dažādi ceļi, un iespējas bērnu garīgajai izglītošanai. Par tikšanās vietām tika izvēlēts mācītāja dzīvoklis, dievnama telpas u. tml. Piemēram, Ventspils baptistu draudzē svētdienas skolas notika draudzes kora mēģinājumu laikā jeb kā teiktu paši draudzes locekļi, tad “(..) tā bija bērnu pieskatīšana kora mēģinājuma laikā pēc vecāku lūguma.” Rutas Arājas atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

⁸⁹ Zikmane, Elīza. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. – Rīga: *Ceļš*, 2001, Nr. 53., 120. lpp.

⁹⁰ Jāņa Tervita privātarhīvā glabājas daudzas dokumentālas liecības par ārzemju braucieniem, piemēram, Anglija (1979), Kanāda (1980), ASV (1985), Polija (1987), Ungārija (1989) u.c. Ikviens šāds brauciens bija jāsaskaņo ar RLP, kā arī ārzemju vizītes galvenais mērķis bija parādīt padomju varas *demokrātisko* nostāju pret kristiešiem Latvijas PSR. Tomēr nevar neatzīmēt, ka tā bija unikāla iespēja tikt aiz *dzelzs priekškara*, kā arī izdevība tikt pie garīgās literatūras un bībelēm. Kā atminas mācītājs Pēteris Tervits, tad “(..) mana tēta izpildījumā katra mājās braukšanas bija čemodāns ar grāmatām(..) Pricipā tas varēja būt viens no argumentiem, ja es [Jānis Tervits] braukšu uz ārzemēm, iespējams varēšu atvest trīs, piecas bībeles. Varbūt kādu grāmatu.” Jāņa Tervita privātarhīvs.; Pētera Tervita atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

1966. gads baptistiem ir bijis zīmīgs ar vairākiem būtiskiem notikumiem. Piemēram, 1966. gadā 10. janvārī VEKBS priekšsēdētāja pirmais vietnieks un vecākais prezbiters Baltijas republikās, N. Levindanto, pēc 20 gadus ilgas darbības Baltijas republikās, aizgāja mūžībā⁹¹. Vērtējot N. Levindanto darbības laiku, nevar neatzīmēt, ka tā bija nēpārtraukta konfrontācija starp viņu kā VEKBS vecāko prezbiteru Latvijā un Latvijas baptistu draudžu mācītāju vairākumu. Tā paša gada 24. jūnijā norisinājās draudžu delegātu kongress, kurā piedalījās 100 delegāti no 57 draudzēm⁹². Kongresā mācītājs Pēteris Egle (1903–1993)⁹³ vienbalsīgi tika ievēlēts par Latvijas baptistu draudžu bīskapu, kā arī tika ievēlēta Bīskapu padome – pirmo reizi pēc LBDS likvidēšanas⁹⁴. Šajā padomē kopā tika ievēlēti deviņi mācītāji, to skaitā arī Ventspils baptistu draudzes mācītājs Žanis Ludviks (1911–1986)⁹⁵. Kongresā tika pieņemts lēmums par pensija fonda izveidi⁹⁶.

---

⁹¹ Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999. 161.lpp.

⁹² Turpat, 161., 168. lpp.

⁹³ **Pēteris Egle (1903–1993)** – latviešu baptistu bīskaps emeritus un vēsturnieks. Absolvejis Rīgas Garīgo semināru (1929–1933). 1937. gadā tika ordinēts par mācītāju. Bijis sludinātājs / mācītājs vairākās latviešu baptistu draudzēs, piemēram, Majoros kā palīgscludinātājs (1930–1932), Vaiņodē (1932–1942), Liepājas Nācaretē (1939 – 1942), Talsos (1942 – 1956), Liepājas Ciānā (1956–1960), Jaunjelgavā (1960–1966), Rīgas Āgenskalnā (1968–1979) u.c. Laika posmā no 1966. līdz 1977. gadam bijis Latvijas baptistu draudžu brālības bīskaps. P. Egles bīskapa amata izpildes laikā savu darbību iesāka Pensiju fonds, kā arī tika sagatavota izdošanai “Dziesmu grāmata baptistu draudzēm” (izdota 1978. gadā). Tiek raksturots kā aktīvs baptistu garīgā darba virzītājs un draudžu kopdarbu vadītājs ar plašām zināšanām teoloģijā, vēsturē un filozofijā. LNA LVA 1419. f., apr. 3., 106. l., 61. – 62. lpp.; Jāņa Tervita privātarhīvs. 4. daļa (01.01.1982-31.08.1983). 77. lpp.; Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. – Rīga: LBDS, 1999. 168.lpp.

⁹⁴ Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. – Rīga: LBDS, 1999. 161.lpp.

⁹⁵ **Žanis Ludviks (1911–1986)** – latviešu baptistu mācītājs. No 1931. līdz 1933. gadam bijis Aizvīķu draudzes palīgscludinātājs. Savukārt no 1933. līdz 1934. gadam uzņēmās palīgmācītāja pienākumus Rīgas Āgenskalna draudzē. Tomēr Ž. Ludvika aktīvākais darba periods saistās ar Ventspils baptistu draudzi, kuru mācītājs vadīja laika posmā no 1944. līdz 1984. gadam. Sīkāk skatīt 2. nodaļu. LNA LVA 1419. f., apr. 3., 102. l., 231. l.; Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999. 258. lpp.; Almera Ludvika atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

⁹⁶ **Pensiju fonds** – tā ienākumi balstījās uz draudžu brīvprātīgajām iemaksām, reizēm arī no privātiem dāvinājumiem, kā arī tās mērķis bija atbalsēt draudzes locekļus, kuri ir bijuši aktīvi draudzes darbā. Tā jau 1970. gada beigās pensija tika izmaksāta 21 pensionāriem, bet kopīgās izmaksas gadā bija 880 rubļi. Savukārt 1976. gadā pensija tika izmaksāta 28 pensionāriem un kopējā summa gadā bija 7060 rubļi, bet uz 1979. gadu tā jau bija 9240 rubļi, kas attiecīgi bija izmaksāti 27 pensionāriem. Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 172. lpp.; Jāņa Tervita privātarhīvs. 2. daļa (29.04.1979 - 29.10.1980). 107. lp.

Savukārt Latvijas PSR Valsts drošības darbinieki (čekisti), Rlp pilnvarotā aparāta aizsegā, joprojām neatlaidīgi mēģināja aizkavēt baptistu draudžu garīgās aktivitātes, proti, vairākkārt tika noraidīts bīskapa Pētera Egles priekšlikums par neklātienes teoloģiskās mācīšanās sistēmas izveidošanu, likti dažādi šķēršļi jauno sludinātāju apstiprināšanai amatā un reģistrācijas apliecības izsniegšanai, presē bija lasāmi aizvainojoši un nepatiesi raksti par baptistu draudzēm un to darbiniekiem⁹⁷ u.tml.

1968. gadā darbu uzsāka Neklātienes Bībeles kursi Maskavā (turpmāk–NBK)⁹⁸, kas savu darbību turpināja līdz pat 1992. gadam. NBK mācību programma ilga divus gadus (trīs gadus kopš 1975. gada) un tā bija apgūstama neklātienē, divas reizes gadā sanākot uz eksāmenu sesiju, kad tika pasniegtas arī lekcijas. NBK vadīja krievu ev. kristīgo baptistu mācītāji kā A. Mickevičs (1968-1975), M. Černopjatovs (1975-1978), M. Židkovs (1978). Savukārt pēc Latvijas neatkarības atgūšanas NBK tika reorganizēti par neklātienes Bībeles institūtu.

---

⁹⁷ Piemēram, laikrakstā *Cīņa* 1962. gada 25. jūlija numura rakstā “Teve jāceļ paradīze zemes virsū, Aija!” tiek klaji kritizētas Rīgas Āgenskalna draudzes jaunās locekles, proti, Aija Lodēna (Medicīnas institūta studente), Sarma Lodēna (jaunatnes vakarskolas audzēkne) un Edīte Brūvere (rūpnīcas strādniece). Rakstā jauniešiem (un vispār baptistu jaunatnei kopumā) tiek pārņemta viņu ticība uz Dievu un piederība draudzei, kā arī tiek izteikts aicinājums sabiedrībai aktīvi iesaistīties antirelīģiskajā propagandā. Raksta noslēgumā varam lasīt: “Raugies tumšajā reliģijas labirintā nomaldījušos jauniešos, un sirds sažņaudzas. Viņi taču neapzinās, ka ir nožēlojama, mirstoša viduslaiku pūka tvanīgās dvašas apdullināti upuri. (...) Palīdziet šīm meitenēm ātrāk atgriezties jūsu pulkā! Iededziet viņām sirdī mērķi, kas patiesi tās darīs laimīgas: celt paradīzi tepat, zemes virsū!” Arī nākamajās divās desmitgadēs laikrakstos varēja lasīt līdzīgus rakstus, piemēram, ar interesantu baptistu vēstures interpretāciju varam iepazīties laikrakstā *Rīgas Balss* 1983. gada 27. aprīļa numurā. Raksta autors Z. Balevics asi kritizē 1983. gada iznākušā baptistu kalendāra rakstu par V. Fetleru un viņa lomu baptistu vēsturē (autors J. Tervits). Būtībā Belevica raksts ir papildināts ar dažādiem faktu sagrozījumiem, tādējādi mēģinot pierādīt, ka baptisti ir “akli un kurli cilvēki,” kuri “deformē cilvēka personību” un ir apveltīti ar “Īsu atmiņu.” Jāatzīmē, ka padomju gados par baptistiem mēdza sacīt visdīvainākās lietas, piemēram, ka baptisti esot sektanti, kuri savos dievkalpojumos dzerot mācītāja asinis. Šādi priekšstati varēja veidoties tikai no Svētā vakarēdiena un Svēto Rakstu (Mt 26: 26–30; Mk 14:22–26; Lk 22: 15–22; 1Kor 11: 23–25) nepareizas izpratnes un tās popularizēšanas sabiedrībā. Lai gan jāatzīmē, ka par nožēlu viedoklis par bapstismu kā sektu (un nevis kristīgu konfesiju) bieži vien ir sastopams arī mūsdienās.– Teve jāceļ paradīze zemes virsū, Aija! – *Cīņa*, 1962. gada 25. jūlijs, 3. lpp.; Apīnis, K. Ilūziju gūstā. – *Komunisti*, 1982. gada 16. decembris, 5. lpp. Balevics, Z. Ar kādu mērauklu? – *Rīgas Balss*, 1983. gada 27. aprīlis, 5. lpp.; Mācītāja Pētera Tervita atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

⁹⁸ Kā savās atmiņās atceras NBK absolvents, un toreizējais Piltenes baptistu draudzes mācītājs, Almers Ludviks, tad “tā bija Vissavienības esajuznij kristjianski evangeļiskij škola. Neklātiene un četri gadi. Mums sūtīja materiālus, mēs lasījām, mācījāmies, tas viss bija krievu valodā. Bija divreiz gadā jābrauc arī uz Maskavu, kur bija lekcijas un eksāmeni. Bet tur arī bija tā, tas bija zem kontroles. Atnāca katru reizi arī kāds no iestādēm, parunāja ar mums.” Jāņa Tervita privātarhīvs. 3. daļa (30.10.1980–31.12.1981). 22., 54. lpp.; Almera Ludvika atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

1976. gadā tika pieņemts Latvijas PSR MP nolikums par īpašumtiesību ierobežojumiem.⁹⁹ Līdz ar to draudzes savus dievnamus un dievkalpojumiem paredzēto inventāru nomāja no valsts. Tām vajadzēja pieņemt lietošanā dievnamu ar tā inventāru, kā arī lietot kulta ēku tikai tās kulta vajadzībām. Pret to bija jāizturas kā pret valsts īpašumu, proti, segt izdevumus, kas saistīti ar ēkas pārvaldīšanu un lietošanu, veikt nepieciešamos remontdarbus, atlīdzināt valstij zaudējumus, ja īpašums ir bojāts, kā arī IK pilnvarotām personām bija tiesības jebkurā brīdī (izņemot dievkalpojuma laiku) apskatīt un parbaudīt kulta inventāru (44. pants). Faktiski tas, kas agrāk piederēja baznīcai, tagad tika nomāts no valsts. Tādējādi valsts saglabāja tiesības slēgt un atņemt dievnamus jebkurā laikā. Nolikums gan paredzēja (saskaņā ar likumā noteikto kārtību) reliģiskajām organizācijām celt, īret un pirkt ēkas savām vajadzībām, kā arī iegādāties kulta inventāru un transporta līdzekļus. Tomēr svarīgi būtu atzīmēt, ka jauniegūtais kulta inventārs tiktu reģistrēts kā valsts īpašums un uzņemts rajona vai pilsētas IK uzskaitē (39. pants). Ierobežojumi tika pastiprināti arī administratīvajā jomā. Piemēram, draudzei un tās mācītājiem pirms uzsākt darbību bija jāpiereģistrējas pie pilnvarotā, kā arī pie attiecīgās pilsētas vai rajona TDP IK priekšsēdētāja vietnieka (11. pants). Faktiski reliģiskajiem centriem bija tikai garīgās pārvaldes tiesības un tiem bija aizliegts ziedot labdarīgiem mērķiem, iejaukties draudzes saimnieciskajā jomā vai sniegt savu palīdzību kādai citai draudzei (37. pants).¹⁰⁰

1977. gada oktobrī norisinājās baptistu draudžu delegātu kongress (oficiāli saukts par sanākumi), kurā bīskaps Pēteris Egle atteicās no sava amata. Līdz ar to par Latvijas baptistu draudžu Brālības (turpmāk – LBDB) bīskapu tika ievēlts mācītājs Jānis Tervits (1936 - 2002)¹⁰¹. Jaunā bīskapa darbības stratēģija balstījās uz maksimālas

---

⁹⁹ Nolikums par reliģiskajām apvienībām LPSR. – Rīga, LPSR MP lietu pārvalde, 1976.

¹⁰⁰ Turpat.; Zikmane, E. Valsts un Latvijas ev. lut. Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. Gadam. Rīga: *Ceļš*, 2001, Nr. 53., 117. lpp.; Jāņa Tervita privātarhīvs. 2. daļa (29.04.1979 – 29.10.1980). 111. lp.

¹⁰¹ **Jānis Tervits (1936-2002)** – latviešu baptistu bīskaps emeritus, vēsturnieks. No 1966. gada bijis sludinātājs Aizvīķu baptistu draudzē, gadu vēlāk arī Vaiņodes draudzē. Pilntiesīgā baptistu mācītāja amatā ordinēts 1970. gadā. Bijis mācītājs arī Jēkabpils (1971-1974), Liepājas Ciānas (1974-1978; 1990 - 1995), Rīgas Āgenskalna (1985-1987) un Aizputes (1995-2001) draudzēs. No 1966. gada decembra līdz 1977. gada oktobrim Bīskapa padomes loceklis un locekļa kandidāts. Laika posmā no 1973. gada maijam līdz 1974. gada augustam strādājis par Latvijas baptistu draudžu pārvaldes sekretāru, bet no 1979. gada decembra bijis VEKBS padomes loceklis. Savukārt no 1977. gada oktobra līdz 1990. gada janvārim bijis

neatkarības no VEKBS un uz maksimālas sadarbības ar VEKBS, proti, vadīt baptistu draudžu kopdarbu tā, lai tās darbība virzītos uz priekšu arī zem padomju okupācijas režīma.¹⁰² Šāds vadības virziens bieži vien bīskapu nostādīja uz bīstamas un ļoti šauras robežas starp atļauto un aizliegto, tomēr tas nesa arī redzamus rezultātus.¹⁰³

Sākot ar 80. gadu 1. pusi, pie varas nākot Jurijam Andropovam (1914-1984)¹⁰⁴, PSRS politika attiecībā pret reliģiju ir vērtējama divejādi. No vienas puses, represijas tika vērstas pret neregistrētajām draudzēm, kā arī īpaši vērsās pret garīgās literatūras izplatīšanu un misijas darbu. No otras puses, valsts politika kļuva nosacīti iecietīgāka pret oficiālajām Baznīcām. 1981. gada 1. janvārī tika pieņemts PSRS MP lēmums, kas būtiski skāra kulta kalpotājus. Tika izmainīta nodokļu aplikšanas kategorija, proti, tie tika pielīdzināti juristu, ārstu un citu speciālistu honorāriem.¹⁰⁵ Līdz ar to nodokļu likme tika samazināta no 81% uz 69%¹⁰⁶. Ja līdz tam kulta kalpotājiem par dzīvojamo platību bija jāmaksā četrkārtīga summa, tad tagad maksa par dzīvokli tika pielīdzināta strādnieku un

---

LBDB bīskaps. Jānis Tervits bija autodidakts ar plašām un dziļām teoloģijas un vēstures zināšanām. Autors grāmatām *Latvijas baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz* (1995) un *Latvijas baptistu vēsture* (1999), kā arī publicējis daudzus rakstus latviešu baptistu periodikā. Jāņa Tervita galvenais pētniecības virziens un darbs bija veltīts latviešu baptisma identitātes un vēstures jautājumiem. Viņš iestājās par jauno garīdznieku teoloģiskās izglītības nepieciešamību un garīgās literatūras izdošanu. Mūža nogalē (2001) apbalvots ar diviem goda doktora nosaukumiem. Jāņa Tervita privātarhīvs. 2. daļa (29.04.1979-29.10.1980). 212. lp.; Tervite, L., Reveliņa, I. (sast.). *Gaismas vadīts: Jāņa Tervita svētrunas, dzeja, laikabiedru atmiņas*. Rīga: Amnis, 2009. 108., 169., 170., 172., 177., 180., 181. lpp.

¹⁰² Izvirzītās stratēģijas realizēšanai bija vairāki labvēlīgi apstākļi, piemēram, bīskapa P. Egles darbības posmā bija atjaunota draudžu uzticēšanās kopdarba vadībai, tika izveidots jau minētais Pensiju fonds, uzturēti kontakti ar ārzemju baptistiem (kurus nācās tikai nostiprināt), norisinājās garīdznieku sanāksmes un draudžu apmeklējumi, kā arī kopš 1971. gada bija notikušas izmaiņas VEKBS vadībā. Vadošos amatus ieņēma A. Bičkovs un M. Židkovs, kuri visumā atbalstīja baptistu draudžu darbu. Bet 1978. gadā mūžībā aizgāja Rlp pilnvarotais P. Liepa un viņa vietā tika nozīmēts E. Kokars – Trops. Tervits, J. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. – Rīga: LBDS, 1999. 171. lpp.

¹⁰³ Piemēram, Jāņa Tervita laikā darbu uzsāka Sludināšanas lekcijas (1980-1990). Faktiski tā bija LBDB Bīskapa padomes akceptētas teoloģiskā izglītības mācību iestāde ar trīs gadīgu mācību programmu jeb baptistu garīdznieku kvalifikācijas kursi. Jāatzīmē, ka atļauja organizēt Sludināšanas lekcijas okupācijas varas iestādēm prasīta netika. Būtu naivi pieņemt, ka padomju varas iestādes par to neko nezināja, tomēr kādi apsvērumi tai lika klusēt un lekciju darbību pieļaut arī nav zināms. *Gaismas vadīts: Jāņa Tervita svētrunas, dzeja, laikabiedru atmiņas*. Rīga: Amnis, 2009. 169.lpp.

¹⁰⁴ Vronskaya, J., Chuguev, V. *A Biographical dictionary of the soviet union 1917-1988*. London ... [etc.]: K.G. Saur, 1989. P. 205.

¹⁰⁵ Zikmane, E. Valsts un Latvijas ev. lut. Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. – Rīga: *Ceļš*, 2001, Nr. 53., 118. lpp.

¹⁰⁶ Turpat.

kalpotāju maksai. Savukārt 1983. gadā jūnijā tika pieņemti PSKP CK plēnuma lēmumi, kas pieprasīja pievērst lielāku uzmanību ateistiskajai audzināšanai, aktīvi veikt zinātniski materiālistisko uzskatu propagandu un neatlaidīgāk ieviest padomju tradīcijas¹⁰⁷. 1984. gada beigās par valsts faktisko vadītāju kļuva Mihails Gorbačovs (1931)¹⁰⁸. Arī viņš attiecībā pret reliģiju turpināja savu priekšgājēju iesākto politiku. Būtībā praksē 70. gadu otrā puse un 80. gadu sākums iezīmējas ar to, ka atšķirībā no 60. gadiem ticīgie netika vajāti, bet tika izveidots plašs informatīvais tīkls. Tas aptvēra gandrīz visas sabiedrības sfēras, kas savukārt padomju politikai nevēlamās tendences likvidēja jau to rašanās stadijā.

80. gadu 2. puse bija būtisku pārmaiņu laiks ne tikai Latvijas, bet arī visas pasaules vēsturē. 1986–87. gadā PSRS politiskais kurss mainīja virzienu, valstī izsludinot pārkārtošanos jeb *perestroiku*, kas atļāva atklātāk kritizēt valdošās kompartijas darbību, mēģināja mainīt attiecības ar Rietumu valstīm, kā arī uzlabot ekonomiku¹⁰⁹. Latvijai izveidojusies situācija bija labvēlīga, lai aktivizētu cīņu par savu neatkarību. 1987. gada 14. jūnijā cilvēktiesību aizstāvības grupa Helsinki–86 nolika ziedus pie Brīvības pieminekļa Rīgā, tādējādi simboliski tika pieminēta 1941. gadā izsūtīto upuru piemiņa. Tā paša gada 23. augustā notika mītiņš pie Brīvības pieminekļa, nosodot Molotova – Ribentropa paktu¹¹⁰, bet jau gadu vēlāk Baltijas valstis apvienojās kopīgā akcijā “Baltijas ceļš,” lai nevardarbīgā veidā pieprasītu Molotova – Ribentropa pakta slepenā protokola publisku atzīšanu. Tas bija laiks, kad organizējās Latvijas Tautas fronte¹¹¹, latviešu tautā izskanēja lūgšana “Dievs, svētī Latviju” un tika pacelts sarkanbaltsarknais karogs.

---

¹⁰⁷ Turpat, 119. lpp.

¹⁰⁸ Vronskaya, J., Chuguev, V. *A Biographical dictionary of the soviet union 1917 – 1988*. London ... [etc.]: K.G. Saur, 1989. P. 200.

¹⁰⁹ Timothy L. etc. *Worldmark Chronology of the Nations*, Vol. 4 – Europe. Detroit ... [etc.]: Gale group, 1999. P. 188.

¹¹⁰ Helsinki-86 darbojās arī Jānis Rožkalns un Māris Ludviks, kurus pēc 1987. gada 23. augusta mītiņa notikumiem pie Brīvības pieminekļa apcietināja. No valsts drošības darbiniekiem tika piedāvātas divas iespējas, proti, palikt apcietinājumā vai izbraukt no Latvijas. J. Rožkalns un Māris Ludviks devās trimdā uz Kanādu (atgriezās dzimtenē 1993. gadā).—Almera Ludvika atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

¹¹¹ Jāatzīmē, ka Trešās Atmodas laiks pamudināja arī daudzus kristiešus iesaistīties politikā. Jautājums par to, vai kristietība ir savienojama ar politiku ir katra paša indivīda ziņā, tomēr praksē visbiežāk šāda apvienošana nesniedz vēlamos rezultātus. Tomēr aplūkojamais laika periods nenoliedzami bija arī jaunu

1988. gada norisinājās Latvijas PSR Radošo Savienību Apvienoto plēnums “Vīnes tikšanās. Cilvēku un tautu tiesības Latvijā,” kurā pieņemto Deklarāciju parakstīja visu radošo apvienību pārstāvji, kā arī tajā piedalījās viesi no citām PSRS republikām (PSRS APP priekšsēdētājam Mihailam Gorbačovam tika nosūtīts, plēnumā pieņemto lēmumu, tulkojums krievu valodā). Lai gan Deklarācijā vislielākā uzmanība tika veltīta politiskajiem aspektiem, tomēr tajā bija minēts arī par reliģiju. Deklarācijas 11. punkts noteica, ka valstij jānodrošina patiesa apziņas brīvība un katra cilvēka tiesības pievērsties izvēletajai reliģijai, tiesības brīvi propagandēt gan reliģiskos uzskatus, gan ateismu. Turpat tika atzīmēts, ka reliģiskajām organizācijām būtu jāklūst arī par īpašuma tiesību subjektiem. Savukārt plēnuma dalībnieki pauda viedokli, ka ir svarīgi respektēt vecāku tiesības, proti, viņu bērniem būtu jānodrošina reliģiskā un tikumiskā audzināšana atbilstoši viņu pārliecībai. Līdz ar to reliģiskajām organizācijām būtu jāļauj atvērt mācību iestādes¹¹².

1990. gadā 26. un 27. janvarī norisinājās baptistu draudžu kongress, kuras ietvaros tika pieņemts lēmums par Latvijas Baptistu draudžu brālības likvidāciju un LBDS atjaunošanu. Tā paša gada septembrī tika atzīmēta baptistu draudžu 130 jubileja Ventspils baptistu dievnamā.¹¹³ Savukārt 1990. gada 3. jūlijā pēc vairāk nekā piecdesmit gadu pārtaukuma notika garīgās mūzikas koncerts Rīgas Domā.¹¹⁴ Šeit apvienojās vairāku konfesiju pārstāvji, lai atgrieztos pie vērtībām, kas gadu desmitus bija nicinātas. Latvijas atjaunotās neatkarības laiks ir devis lielas iespējas baptistu draudžu saimnieciskajām aktivitātēm, proti, draudzēm bija iespēja atgūt savus padomju okupācijas gados zaudētos īpašumus. Piemēram, tos atguva Ventspils, Piltenes, Aizputes, Rīgas Āgenskalna draudze¹¹⁵ u.c. Lai gan atgūtajiem īpašumiem bija uzliktas finansiālas

---

pārmaiņu laiks, kad kristiešiem (it īpaši jaunajai paaudzei) bija vēlēšanās iesaistīties atmodas laika procesos, tādējādi sniedzot savu atbalstu ceļā uz Latvijas valsts neatkarības atjaunošanu. Piemēram, Latvijas Tautas frontes orgokomitejā no mācītāju puses līdzdarbojās lutrāņu mācītājs Juris Rubenis, ?, ? Juris Šulcs, Jānis Plāte un toreizējais Rīgas Āgenskalna baptistu mācītājs Almers Ludviks, kā arī 1989. gadā tika dibināta Latvijas baptistu jauniešu savienība (Rļp apstiprināta). Almera Ludvika atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

¹¹² Latvijas PSR Radošo Savienību Apvienotā plēnuma “Vīnes tikšanās. Cilvēku un tautu tiesības Latvijā” Deklarācija. // *Literatūra un Māksla*. 1988. gada 8. aprīlis.; Balodis, R. *Baznīcu tiesības*. Rīga: RBA, 2002. 155. lpp.

¹¹³ Ventspils baptistu draudzes dokumenti.

¹¹⁴ Turpat.

¹¹⁵ Piemēram, kā atminas toreizējais Rīgas Āgenskalna baptistu draudzes mācītājs Almers Ludviks, tad “(..)

nastas, proti, ēkām bija nepieciešams remonts, tomēr morāli īpašumu atgūšanai bija neizsakāma vērtība.¹¹⁶

Baznīcai bija liela nozīme tautas atmodas kustībā. Kristieši bija tie, kuri mēģināja mierināt latviešu tautu, sniedzot tai garīgu atbalstu. Piemēram, 1991. gada 13.-26. janvāra saspringtajās dienās Doma laukumā, pie Saeimas nama, televīzijas torņa un citiem stratēģiski svarīgiem objektiem Latvijā. Tie bija vēsturiski un liktenīgi brīži mūsu tautas vēsturē, kuros savu dalību ņēma arī baptistu draudzes locekļi no dažādām Latvijas draudzēm.¹¹⁷

Nobeidzot šo nodaļu, jāatzīmē, ka aplūkojamā laika posmā trimdas latviešu baptisti daudz darīja, lai Vispasaules baptistu savienībai (turpmāk – VBS) atgādinātu par baptistu dzīvi un darbu Latvijā padomju okupācijas apstākļos. Līdz ar to Latvijas baptistu vārds pamazām kļuva pazīstams arī pasaules baptistiem. Savukārt tas veicināja starptautisku interesi ne tikai par baptistiem Latvijā, bet arī par Latviju kā zemi.¹¹⁸

---

toreiz šeit [Āgenskalna baptistu dievnamā] bija televīzija. Laikam 1989. gadā Reigans aizbrauca pie Gorbačova uz Maskavu. Uz turieni bija aicināti arī kādi septiņi disidenti, to skaitā Modris Plāte []. Iedevām viņam līdzī vēstuli, lai nodod vienu Reiganam, vienu Gorbačovam. Uzrakstījām, ka mums ir atņemta baznīca, bet draudze ir visus padomju laikus. Un ka mēs gribam, lai mums atdod baznīcu(..). Pēc pāris mēnešiem atnāca vēstule, ka jārisina šis jautājums. Sākumā mums piedāvāja atdod zemi, lai ceļam jaunu dievnamu. Pēc tam kādos kapos bija pussabrukusi luterāņu baznīca, lai ņemam to un atjaunojam. Tomēr mēs palikām pie tā, ka gribam atpakaļ savu baznīcu. Un tad mūs vēlreiz izsauca, atceros, tas bija Alfrēda Rubika vietnieks, Barkāns un paziņoja, ka dievnams ir mūsu.” 1989. gadā Rīgas Āgenskalna baptistu dievnams oficiāli kļuva par draudzes īpašumu un jau tā paša gada ziemassvētkos tika noturēts pirmais dievkalpojums.

¹¹⁶ Pieminēšanas vērts būtu fakts, ka vienīgais uzceltais baptistu dievnams padomju okupācijas gados Latvijā ir Priekules baptistu baznīca, kas tika uzcelta par draudzes locekļu līdzekļiem un atvērta 1948. gada 20. jūnijā. Jāņa Tervita privātarhīvs. Pētera Tervita atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

¹¹⁷ Piemēram, ilggadējs Ventspils baptistu draudzes loceklis Zigurds Arājs savās atmiņās atminas šos tik zīmīgos un liktenīgos brīžus mūsu tautas vēsturē:“(..) tas bij vienreizējs laiks. Mēs vesel nedēļ bij barikādēs Rīgā. Dom baznīcā bij ierīkots sanitārais punkts, kur dežurēj ārst un mācītāji. (..) Gan baptist, gan luterāņ mācītāji sacīj svētruns, tika izteikts lūgšans un dziedāts dziesms. Arī no mūs draudz [Ventspils baptistu draudze] tika sūtīts pārtiku paks.” Daudzi baptisti arī no citām Latvijas pilsētām piedalījās barikāžu dienās Rīgā, lai tādējādi paustu savu viedokli par neatkarīgas Latvijas nepieciešamību.

¹¹⁸ Piemēram, Latviju bija apmeklējuši VBS prezidents Dr. V. K. Hargrovs (1971), VBS ģenerālsekretāri Dr. J. Nordenhaugs (1966) un Dr. R./ S. Dennijs (1971), Kanādas baptistu draudžu federācijas delegācija (1972), ASV baptistu delegācijas (1974), kuras pieņēma arī Latvijas ev. luteriskās baznīcas arhibīskaps Dr. J. Matulis. Savukārt 1975. gada decembrī Latviju apmeklēja ASV Dienvidbaptistu konvencijas pārstāvis Eiropā Dr. Dž. A. Moors u.c.

Padomju okupācijas gadi Latvijā bija Dieva esamības noliegšanas jeb karojošā ateisma laiks. PSRS ideoloģija bija antireliģiski noskaņota un vērsta pret Baznīcu. Līdz ar to padomju varas iestāžu un baznīcas savstarpējās attiecības bija atturīgas. Arī padomju varas politika pret baptistiem Latvijā bija vērsta uz to, lai atbrīvotos no baptistu draudzēm un to dievnamiem. Padomju režīmam nevajadzēja citādi domājošus cilvēkus vai cilvēkus citas ideoloģijas ietekmē. Līdz ar to baptisti, tāpat kā jebkuru citu konfesiju pārstāvji Padomju Savienībā, bija pakļauti valsts uzliktajiem ierobežojumiem, ateisma propagandai un represijām.

Līdz ar Latvijas neatkarības zaudēšanu tika likvidētas visas demokrātiskās baptistu institūcijas un baznīcas pārvaldes struktūras. Baptistu draudzes Latvijā pretēji savai gribai tika iekļautas VEKBS sastāvā. Pret baznīcu un tās kulta kalpotājiem tika vērsta represijas, kā arī tika pieņemti vairāki tiesību akti, kas noteica Baznīcas šķietamo brīvību, tomēr praktiski dzīvē tas netika ievērots. Baznīca palika izolēta no sabiedriskās dzīves, kā arī tā bija nolemta iznīcībai tāpat kā zemniecība, kristīgā kultūra un privatīpašums. PSRS attieksme pret Baznīcu stagnācijas periodā nebija mainījusies, jo spēkā palika Baznīcas darbības ierobežojumi. Šajā laika posmā PSRS vērsta politika pret Baznīcu iepretī iepriekšējai politikai, tika realizēta it kā civilizētākā veidā, proti, bez tiešām represijām, tomēr uzsvars tika likts uz informācijas kontroli un ideoloģisko darbu. Līdz ar to L. Brežņeva režīms bija nolēmis turpināt antireliģisko kursu un spiedienu pret Baznīcu, lai arī iecerēja to realizēt civilizētākās formās. Līdz ar valsts neatkarības atjaunošanu par spēkā neesošu kļuva iepriekš pieņemtie valsts lēmumi. Baptistu draudzes Latvijā atjaunoja savas pārvaldes un institūcijas, kā arī tām bija iespēja atgūt padomju okupācijas laikā zaudētos īpašumus. Līdz ar to, kā Latvijas tautas daļa, baptisti aktīvi iekļāvās 80. gadu beigū un 90. gadu sākuma demokrātiskajās norisēs. Kopumā komunistu attieksme pret reliģiju noveda pie sabiedrības morāles un tiesiskuma degradācijas, tomēr pateicoties stipras gribas un pārliecības cilvēkiem, demokrātiskai baptistu draudžu struktūrai, kā arī pēctecībai ģimenēs, baptistu baznīca izturēja un daļēji arī saglabāja savas draudzes dievnamus un jauno paaudzi.

2. VENTSPILS BAPTISTU DRAUDZES PĀRVALDE

Baptistu draudzēm ir raksturīga tās iekšējā demokrātiskā ievirze, proti, vietējām draudzēm ir absolūta autonomija sevis pārvaldīšanā. Vadoties pēc tās izveidotā iekšējā vadības modeļa, kas daudzām no draudzēm ir vienāds (draudzes locekļu pilnsapulce, draudzes padome, draudzes vecaji un padomes priekšsēdētāji). Tāpat par baptistu draudzes loekli var kļūt ikviens indivīds, kurš ir kristīts (bībelīgi pagremdēts), vadoties pēc baptistu tradīcijām.

2.1. Mācītāji

Baptisti ar vārdu “garīdznieks” apzīmē cilvēku, kurš ir saņēmis Dieva un draudzes aicinājumu kļūt par tās vadītāju. Latvijas baptistu draudžu vēsturē par tādiem tiek uzskatīti draudzes mācītāji, sludinātāji vai vecaji.¹¹⁹ Starp baptistiem nav pieņemts īpaši izcelt garīdzniecības kārtu, tāpēc nevar runāt par tās atšķirību no pārējiem. Šeit darbojas princips „primus inter pares”¹²⁰, proti, mācītājs ir pirmais starp vienlīdzīgajiem, taču kopā ar visiem draudzes locekļiem vienlīdzīgs Dieva priekšā. Baptisti neatzīst arī kādu īpašu sakramentālu spēku vai pilnvaras tiem cilvēkiem, kurus citās konfesijās sauc par garīdzniekiem. Jāatzīmē, ka par vietējās draudzes mācītāju varēja kļūt (un vēl joprojām var) tikai tādā gadījumā, ja ir saņemts draudzes pilnsapulces aicinājums. Vienlaicīgi draudze iepazīstina mācītāju ar gaidāmajiem amata pienākumiem.

Padomju okupācijas gados draudzes mācītājs ar savu attieksmi un izturēšanos bija atbildīgs par to, cik labas vai tieši pretēji – sliktas, attiecības draudzei būs ar vietējās varas iestādēm. Būtībā mācītājs varēja izveidot un uzturēt diplomātisku saskarsmi ar varas pārstāvjiem, vai arī ar neapdomīgu rīcību apdraudēt gan savu, gan arī draudzes eksistenci. Ventspils baptistu draudzē gandrīz visus padomju gadus ir kalpojis tikai viens

---

¹¹⁹ **Draudzes vecaji** – baptistu garīdznieku zemākā pakāpe, kas tika izveidota 20. gadsimta 20.-30. gados. Šī amata tiesības atļauj vadīt draudzes stundas, dalīt Svēto Vakarēdienu, vadīt dievkalpojumus, kā arī reizēs, kad draudze palika bez mācītāja, draudzes vecaja pienākums bija uzņemties atbildību par draudzes vadīšanu. Jāatzīmē, ka padomju gados vecaja amats draudzēs tika likvidēts. Tā vietā tika izveidots draudzes padomes priekšsēdētāja amats (aizgūts no padomju likumdošanas), kam vajadzēja pildīt tikai administratīvi saimnieciskas funkcijas. Taču arī padomju gados draudzes priekšsēdētājs pildīja draudzes vecaja amata pienākumus, proti, pēc vajadzības pildīja arī garīdznieka pienākumus. Līdz ar to, lai gan draudzes vecaja amats teorētiski draudzēs nepastāvēja, tomēr praktiski tas tika pildīts daudzās baptistu draudzēs. Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 476. lpp.

¹²⁰ Turpat, 479.lpp.; Almera Ludvika atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

mācītājs, – Žanis Ludviks (1911-1986)¹²¹, kurš bija spējīgs savu draudzi vadīt tā, lai tās garīgā dzīve nepagurtu, draudzes iekšējās aktivitātes attīstītos, un visbeidzot, – mācītājs spēja uzturēt, iespēju robežās, lojālas attiecības ar vietējās varas pārstāvjiem.

Ž. Ludviks par Ventspils baptistu draudzes mācītāju kļuva 1944. gadā un šo amatu uzticīgi pildīja līdz pat 1984.gadam, tātad ilgus 40 gadus.¹²² Mācītājs uzauga Aizvīķu draudzes aktīvās darbības noskaņā, kā arī savos jaunības gados viņš darbojās kā šīs draudzes palīgs-ludinātājs. Laika posmā no 1933. līdz 1934. gadam Ž. Ludviks pavadīja kara dienestā Latvijas armijā.¹²³ Dažus gadus vēlāk, pēc atgriešanās no armijas, viņš uzsāka mācības Garīgā seminārā, ko absolvēja 1940.gadā, bet divus gadus vēlāk jau tika ordinēts par mācītāju.¹²⁴ Pēc tam strādājis par palīgmācītāju Rīgas Āgenskalna draudzē, un Daugavgrīvas baptistu draudzē. Tāpat mācītājs Ž. Ludviks bija Bīskapa padomes loceklis laika posmā no 1966. līdz 1977.gadam, kā arī loceklis LBDS Bīskapa padomē.

Ž. Ludviks tiek raksturots kā sirds gudrs un vienkāršs cilvēks, kurš prata sadzīvot ar cilvēkiem jeb kā draudzē mēdz sacīt: „viņš bija īsts draudzes gans”.¹²⁵ Attiecībās ar vietējās varas pārstāvjiem viņš ieturēja diplomātisku nostāju, proti, reizēm piekāpjoties tās prasībām, reizēm atkal tās pārkāpjot. Galvenais bija saglabāt draudzi un uzturēt to aktīvu, neskatoties uz visiem aizliegumiem. Mācītājs Ludviks izprata padomju politikas būtību, tādējādi centās izvairīties no tādas rīcības, kas būtu provokatīva, proti, nemēģinot uzsākt jaunu „krusta karu” ar padomju varas iestādēm. Ž. Ludviks bija apdomīgs savos vārdos un darbos,- tomēr vienmēr paturēdams prātā,- ka galvenais viņa, kā draudzes mācītāja pienākums, ir rūpes par draudzi.

Kalpojot Ventspils draudzē, Ž. Ludviks aktīvi atbalstīja apkārtnes skaitliski nelielo draudžu garīgo darbu, pats uz tām braukdams, kā arī sekmēdams kora dziedātāju izbraucienus.¹²⁶ Tā kā Ventspils draudzes pārziņā bija arī rajonu draudzes (Pope, Piltene u.c.)¹²⁷, tad Ž. Ludvika pienākumos ietilpa uzraudzīt šo draudžu garīgo dzīvi. Jāatzīmē, ka padomju gados pret mācītājiem veiktās represijas noveda pie tā, ka

---

¹²¹ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 68.lp.

¹²² Jāņa Tervita privātarhīvs, 2. daļa (No 1979. 29. 4 līdz 1980. 29. 10.). Žaņa Ludvika raksturojums.; Almera Ludvika atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹²³ Turpat.

¹²⁴ Turpat.

¹²⁵ Mārītes Balodes atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

¹²⁶ LNA VZVA 299.f., 5.apr., 12.l., 168.lp.

¹²⁷ Skat. 3. pielikumu.

garīgo darbu veicēji draudzēs trūka. Līdz ar to bieži izveidojās tādas situācijas, kad vienam draudzes mācītājam bija jāapkalpo vairākas draudzes vienlaicīgi, arī Ventspilī bija izveidojusies šāda situācija.

Mācītāja darbā Ž. Ludvikam liels atbalsts bija ilggadējais draudzes vecais Jānis Arājs (1907-1984)¹²⁸, kurš gandrīz vienmēr šādos braucienos līdzī aicināja arī koristus vai draudzes mūziķus.¹²⁹ Tas noveda pie tā, ka vietējā ciema padome sāka izteikt sūdzības. Ventspils izpildkomiteja J. Arājam pieprasīja iesniegt vārdisku sarakstu par Ventspils baptistu kora dalībniekiem, taču J. Arājs atteicās šādu sarakstu sniegt. Līdz ar to J. Arājam pieprasīja atteikties no draudzes padomes priekšsēdētāja amata, citādi no amata tiks atcelts draudzes mācītājs, tātad, – Ž. Ludviks. Protams, lai draudzei neatņemtu tās mācītāju, J. Arājs no sava amata atteicās.¹³⁰

Ventspils darbaļaužu deputātu padomes (DDP) izpildkomiteja (IK) par mācītāja Ž. Ludvika aktivitātēm draudzē bija labi informēta, un regulāri ziņoja par draudzes stāvokli RKLP (kopš 1965. gada decembra pārdēvēta par Reliģijas lietu padomi (RLP)) priekšsēdētājam.¹³¹ Piemēram, izpildkomitejas priekšsēdētāja vietnieks J. Marznauza 1977. gada marta ziņojumā RLP pilnvarotajam Latvijas PSR P. Liepam ziņoja par Ventspils baptistu draudzes vairākkārtēju padomju likumdošanas neievērošanu attiecībā uz nepilngadīgo iesaistīšanu draudzē.¹³² Savukārt 1974. gada 23. augusta atskaitē RLP pilnvarotajam tiek ziņots, ka Ventspils baptistu draudzes mācītājs Ž. Ludviks uz 1974. gadu ir kristījis vairākus nepilngadīgos.¹³³

Pēc Ž. Ludvika aiziešanas no draudzes mācītāja amata, šo darbu līdz 20. gs. 90. gadu sākumam pildīja trīs mācītāji: Elmārs Baumanis (1985.-1986), Alfrēds Pētersons (1987.-1988) un Viesturs Kalniņš (1988.-1994).¹³⁴ Salīdzinot ar Ž. Ludvika darbības ilgumu, protams, viņu kalpošanas laiks ir nesalīdzināmi mazāks, tomēr arī viņi savu draudzi bija veiksmīgi pratuši vadīt. Tiesa gan, jau bija iesākusies Latvijas Trešā atmoda

---

¹²⁸ **Jānis Arājs** (1907-1984) – draudzes vecais. Sākotnēji darbojies Ventspils Tabora draudzē (1935-1950), kad padomju vara Tabora draudzi likvidēja, pārnāca uz Ventspils baptistu draudzi, kur šī amata pienākumus pildīja līdz pat 1984. gadam. Arī pēc draudzes priekšsēdētāja amata zaudēšanas turpināja draudzes vecaja amata pienākumus. LVA VZVA 369.f., 1. apr., 7.l., 4.lp.

¹²⁹ LNA VZVA 369.f., 7.apr., 3.l., 4.lp.

¹³⁰ Turpat. Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹³¹ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 71.-78.lp.; LNA VZVA 299.f., 5.apr., 14.l., 10.lp., 369.f., 7.apr., 2.l., 4.lp.

¹³² LNA VZVA 369.f., 7. apr., 91.l., 2.lp.

¹³³ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 72.lp.

¹³⁴ Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 258. lp

un Padomju Savienība jau sen bija nonākusi uz sava sabrukšanas sliekšņa, tomēr arī šajā laika periodā Ventspils draudzei bija vajadzīgi gudri vadītāji, un tādi arī tai bija.

Svarīgi būtu atzīmēt, ka pirms padomju okupācijas baptistu draudzēs noteicošā loma bija mācītājiem, tad draudzes vecajiem un pēc tam – diakoniem. Padomju gados mācītāja amats tika pazemināts, bet draudzes vecaja vietā tika ieviests draudzes padomes priekšsēdētājs, kuram tad arī tika piešķirta vislielākā autoritāte draudzē. Tomēr praktiski dzīvē no draudzes mācītājiem tika prasīts ļoti daudz, jo draudze bija pieradusi par draudzes vadītājiem uzskatīt tās mācītāju un nevis padomes priekšsēdētāju.¹³⁵

Lai gan padomju gados mācītāja amats draudzēs tika uzskatīts par otršķirīgu, jo priekšplānā tika izvirzīts draudzes padomes priekšsēdētāja amats, tad tomēr, - praktiski dzīvē mācītājam bija noteicošā loma. Pateicoties ilggadējā draudzes mācītāja Ž. Ludvika darbībai, kā arī pašu draudzes locekļu savstarpējai vienotībai, Ventspils baptistu draudze spēja uzturēt diplomātiskas attiecības ar vietējās varas pārstāvjiem. Būtībā aplūkojamā laika periodā Ventspils baptistu draudzes mācītāju darbību raksturo princips: „Dod ķeizeram, kas pieder ķeizeram, un Dievam, kas pieder Dievam” (Mt.22:21).

2.2. Draudzes padome

20. gadsimta 20.-30. gados draudzes padome sastāvēja no draudzes mācītāja, draudzes vecaja un diakoniem, tomēr padomju okupācijas gados minētā draudzes vadības struktūra tika izmainīta, un par draudzes galveno atbildīgo kļuva, – draudzes padomes priekšsēdētājs. Taču kā jau tas tika norādīts iepriekš, mācītāja, kā draudzes vadītāja, loma padomju gados netika zaudēta. Draudzes mācītājs, draudzes vecajs vai padomes priekšsēdētājs un kora diriģents veido draudzes padomes kodolu. Svarīgi, lai šie trīs amati savstarpēji prastu veiksmīgi sadarboties, jo tas būtiski ietekmē draudzes kopdarba vienotību.

Baptistu draudzes augstākā lēmējvara ir draudzes locekļu pilnsapulce (draudzes stunda), kas notiek vismaz vienu reizi gadā, un kurā ir atļauts piedalīties tikai baptistu draudzes locekļiem. Pilnsapulcē vienādas tiesības pieder visiem draudzes locekļiem, tādējādi ikvienam no draudzes ir iespēja vēlēties un būt ievēlētam. Savukārt draudzes

---

¹³⁵ Zīgurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

padomē iesniegtie jautājumi tiek pilnsapulces norises laikā izskatīti, ka arī notiek atklātas diskusijas un balsošanas.¹³⁶

20. gs. 50. gadu sākumā Ventspils draudzē draudzes padomes priekšsēdētāja amatu pildīja Jānis Arājs, kurš sākotnēji bija Ventspils Tabora draudzes vecajs.¹³⁷ Viņš šo amatu pildīja no 1935. līdz 1950. gadam. Padomju okupācijas vara draudzi likvidēja, jo šajā laikā notika draudzes apvienošanas vairākās Latvijas pilsētās, arī Ventspilī – abas latviešu baptistu draudzes tika apvienotas.¹³⁸ Savukārt Tabora draudzes dievnams tika nacionalizēts un ēkā tika iekārtota boksa zāle. Pēc J. Arāja aiziešanas no draudzes padomes priekšsēdētāja amata, viņa vietā ievēlēja Teodoru Bērziņu (1928-?)¹³⁹, kura pienākumos ietilpa rūpes par draudzes darba saimniecisko pusi, piemēram, par tās finansēm (draudzes kasi). Savukārt pēc Teodora Bērziņa,- no 20. gs. 80.gadu sākuma līdz pat Latvijas neatkarības atgūšanai,- šo amatu pildīja Zigurds Arājs.¹⁴⁰ Līdz ar to Ventspils draudzei bija gan padomes priekšsēdētājs, gan draudzes vecajs.

Jāatzīmē, ka arī kora diriģents ieņem nozīmīgu vietu draudzes padomē. Lai gan diriģents vispirms ir atbildīgs par kora aktivitātēm un nevis draudzes vadīšanu, tomēr nedrīkstētu aizmirst, ka diriģents ir saistīts ar draudzes aktīvāko nozari – kori, tādējādi arī viņš ir atbildīgs par garīgās un saimnieciskās dzīves norisēm draudzē. Aplūkojamā laika posmā Ventspils draudzē diriģenta amatu ir ieņemuši Andrejs Lēlis (1909-?), Jānis Valdmanis (1873-1971), Arvīds Anškens (1923-2005) u.c.¹⁴¹

Bez trīs iepriekš minētajiem amatiem draudzes padomē tiek ievēlēti arī diakoni, draudzes saimnieks, sekretārs un kasieris. Draudzes padomes sēdes notiek ne retāk kā vienu reizi mēnesī, kā arī sēdes gaita tiek rūpīgi protokolēta un pieņemta. Latvijas baptistu draudzēs padomes sēdes tradicionāli ir vadījis mācītājs, tomēr padomju varas apstākļos izvirzītais padomes priekšsēdētāju amats bija paredzēts mācītāju izolēšanai no draudzes saimnieciskās dzīves, tāpēc padomes sēdes vadīja draudzes priekšsēdētājs.

---

¹³⁶ Jāņa Tervita privātarhīvs, 3. daļa (No 1980. 30. 10 līdz 1981. 31. 12.); Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 542., 573. lpp.

¹³⁷ Turpat, Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹³⁸ LNA VZVA 369.f., 1.apr., 88.l., 4.lp.

¹³⁹ **Teodors Bērziņš** (1928-?) – Ventspils baptistu draudzes loceklis kopš 1957. gada. Absolvējis neklātienas Bībeles kursu Maskavā (1974). Kalpojis ne tikai kā Ventspils draudzes priekšsēdētājs, bet arī kā sludinātājs Piltenes baptistu draudzē. LNA VZVA 299.f., 5.apr., 24.l., 3.-4.lp.

¹⁴⁰ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁴¹ J. T. privātarhīvs, 3. daļa (No 1980. 30. 10 līdz 1981. 31. 12.); Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 542., 565. lpp.

Tāpat gadu gaitā vairākas draudzes ir ievēlējušas arī savus draudzes padomes goda locekļus, piemēram, Ventspilī šādu cieņu izpelnījās I. Osis.¹⁴²

Nozīmīga vieta Ventspils baptistu draudzes vadībā ir bijusi arī kasiera amatam, kas padomju gados prasīja lielu uzticību (Ventspils baptistu draudzē 15 gadus kā kasiere ir strādājusi draudzes ilggadējā locekle Anna Lakstīgala), jo draudzes finansēs ne vienmēr bija iespējams rīkoties likumīgi, proti, lai draudzes ienākumi netiktu atdoti tikai lielajos nodokļos (dievnama uzturēšana, mācītāja alga, draudzes darbinieku gratifikācijas u.c. izdevumi).¹⁴³

Savukārt draudzes saimnieciskās dzīves vadītājs jeb draudzes saimnieks ir atbildīgs par draudzes saimnieciskās puses uzturēšanu labā stāvoklī. Ja draudzes saimnieks un padomes priekšsēdētājs spēj saprasties saimniecisko jautājumu kārtošanā, tad pat grūtos finansiālos apstākļos draudzes ir varējušas paveikt lielas lietas. Piemēram, 20. gs. 80. gadu beigās, kad Ventspils draudzē saimnieka pienākumus uzņēmās Osvalds Andrejevs, bet padomes priekšsēdētājs bija Zigurds Arājs, Ventspils baptistu draudzes dievnamam tika nomainīts jumts.¹⁴⁴ Pirms veiktā remonta baznīcas jumts bija aptuveni simts gadus vecs, un tas nevarēja dievnama ēku aizsargāt no sliktiem laika apstākļiem. Līdz ar to draudzes padome bija nolēmusi veikt tā nomainīšanu. Būtībā caur vietējo cilvēku atsaucību tika iegādāti nepieciešamie materiāli jaunajam jumtam, kas arī šodien uzticīgi kalpo draudzes vajadzībām.

Interesanti būtu atzīmēt, ka pirmais Ventspils draudzes remonts tika veikts jau 50. gadu sākumā, kad vēl draudzes priekšsēdētājs bija Jānis Arājs.¹⁴⁵ Tā kā pēc Otrā pasaules kara dievnama ēka bija ļoti sliktā stāvoklī (Otrā pasaules kara laikā baznīcas ēka kalpoja kā vācu noliktava kara vajadzībām), tad Ventspils draudzes locekļi ar vietējās luterāņu draudzes atbalstu, pulcējās luterāņu dievnama telpās, tomēr jau tad tika nolemts par dievnama ēkas remonta uzsākšanu. Savukārt paši Ventspils draudzes locekļi ziedoja naudu remonta darba veikšanai, kā arī veica nepieciešamos remonta darbus.

Padomju okupācijas gados Ventspils draudzes padome ir vadījusi draudzes iekšējo

---

¹⁴² Jāņa Tervita privātarhīvs, 3. daļa (No 1980. 30. 10 līdz 1981. 31. 12.); Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 542., 575. lpp.

¹⁴³ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 102.l., 227., 230.lp.

¹⁴⁴ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁴⁵ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.; Lijas Ašņevicas atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

dzīvi, jo tās locekļi bija draudzes dzīves vadošo amatu izpildītāji,- mācītājs, draudzes vecajs, priekšsēdētājs, galvenais kora diriģents un diakoni. Tā kā padomju gados draudzes vecaja amats tika likvidēts, tad tā vietā stājās draudzes priekšsēdētāja amats, ko ieviesa padomju likumdošana, un tam paredzēja tikai administratīvi saimnieciskas funkcijas, kā arī draudzes priekšsēdētāja amatam vajadzēja kļūt par vadošo amatu draudzē. Tomēr baptistu draudze Ventspilī arī padomju varas gados ievēroja tās vecās tradīcijas, un, ja ne formāli, tad vismaz praktiski – draudzes galvenais vadītājs bija mācītājs. Savukārt draudzes vecajam bija uzticēta garīgā darba palīga loma, bet draudzes priekšsēdētājam bija jāatbild par draudzes saimnieciskās dzīves jautājumiem. Līdz ar to praktiski iekšējās draudzes dzīvē mācītāja loma netika nostatīta zemākā kārtā salīdzinājumā ar draudzes priekšsēdētāja amatu. Butībā aplūkojamā laika posmā mācītājs, draudzes padomes priekšsēdētājs, vecajs un diriģents – padomes kodols, varēja izvērst saskaņotu un produktīvu darbību, kas viennozīmīgi palīdzēja draudzei pārciest padomju varas periodu.

3. VENTSPILS BAPTISTU DRAUDZES AKTIVITĀTES

Ventspils baptistu draudzē padomju gados oficiāli bija atļauta tikai viena draudzes aktivitāte – koris, tomēr arī kora darbība tika ierobežota. Baptistu draudžu koros nedrīkstēja dziedāt personas jaunākas par astoņpadsmit gadiem. Tāpat tika ierobežots dziedāmo dziesmu skaits un izpildījumu veids. Taču Ventspils baptistu draudzē aplūkojamā laika periodā, koris bija visaktīvākā draudzes darbības nozare. Pie aizliegtajām draudzes aktivitātēm piederēja kristīgās literatūras izplatīšana (izdevējdarbība), svētdienas skolas un darbs ar jaunatni. Arī šīs minētās aktivitātes draudzē tika plaši pārstāvētas, taču nelegāli.

3.1. Izdevējdarbība

Latviešu baptistu grāmatniecības kultūra ir cieši saistīta ar tās pirmajiem grāmatu izdevējiem – Jēkabu Rumbergu (1846-1923)¹⁴⁶, Jāni Aleksandru Freiju (1863-1950)¹⁴⁷, Teodoru Antmani (1867-1913)¹⁴⁸ un citiem garīgās literatūras izdevējiem. Latvijas 20. gs. 20.-30. gados kristīgās literatūras izdevējdarbību uzņēmās LBDS, kura savā darbībā turpināja J. A. Freija iesāktās grāmaniecības tradīcijas. Tika izdoti dažāda stāsti, kalendāri, brošūras u. tml. kristīga satura darbi, kas padomju okupācijas gados sniedza iespēju tās pārrakstīt mašīnrakstā. Svarīgi gan, ka aplūkojamā laika periodā kristīgās literatūras iespiešana mašīnrakstā bija aizliegta un to varēja klasificēt kā pretpadomju

---

¹⁴⁶ **Jēkabs Rumbergs** (1846-1923) – viens no pirmajiem latviešu baptistiem, kurš ieguva teoloģisko izglītību Hamburgas Bībeles kursā (1874), tādējādi iegūstot sistemātiskas teoloģiskās zināšanas. Pēc kursu absolvēšanas ordinēts par mācītāju un kalpojis Rīgas Sākuma draudzē, kur arī aizsākās mācītāja aktīvākais darba posms. J. Rumberga vadībā tika izdota latviešu baptistu pirmā dziesmu grāmata (1880), izdots pirmais baptistu kalendārs (1885) un laikraksts „Evaņģēlists” (1881-1887). Tāpat līdzās „Evaņģēlista” rediģēšanai un izdošanai mācītājs labprāt rakstīja, dzeju, lekcijas svētdienscholā darbam, tulkoja dziesmu tekstus u.tml. Savas dzīves laikā aktīvi iestājās pret latviešu baptistu pārvācošanos. – Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaika*. Rīga: LBDS, 1999, 69., 70., 459.lpp.

¹⁴⁷ **Jānis Aleksandrs Freijs** (1863-1950) – mācītājs, Garīgā semināra organizētājs un vadītājs, kā arī lektors vairākos Bībelesursos. Ar grāmatniecību sāka nodarboties jau 17 gadu vecumā, iesāk savu grāmatu apgādu (vēlāk nodēvēts par „J.A. Freijs un biedri”). Starp iespējamajām grāmatām bija R.A. Toreja un E. Modersona, Č. H. Sperdžena darbi, kā arī citu pazīstamu darbi. Arī latviešu baptistu autori, piemēram, K. andermanis, P. Graudiņš u.c. Kopmā izdots vairāk 850 J.A. Freija apgāda izdevumi aptuveni 3 miljonu eksemplāros. Kronlins, Jānis. *Gaišā ceļā: Jāņa Aleksandra Freija dzīve un darbi (1863 – 1950)*. Ņujorka: ALBA, 1960.; Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture].

¹⁴⁸ **Teodors Antmanis** (1867-1913) – latviešu baptistu izdevējs un redaktors, Ventspils baptistu draudzes loceklis. Interesanti atzīmēt, ka T. Antmanis izdeva un rediģēja pirmo laikrakstu Ventspilī „Ventspils Apskats” (1907-1913). Tāpat bija Ventspils pilsētas domnieks laika posmā no 1907. līdz 1913. gadam un pilsētas galvas biedrs (1913). Ventspils baptistu draudzes dokumenti; Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture].

literatūras izplatīšanu.

LPSR konstitūcijas 97. pants noteica, ka "saskaņā ar darba ļaužu interesēm, kā arī sociālistiskās iekārtas nostiprināšanas nolūkā Latvijas PSR pilsoņiem ar likumu ir nodrošināta vārda brīvība, preses brīvība, sapulču un mītiņu brīvība, ielas gājienu un demonstrāciju brīvība. Šīs pilsoņu tiesības nodrošina, piešķirot darba ļaudīm un viņu organizācijām iespēju izmantot tipogrāfijas, papīru krājumus, sabiedriskās ēkas, ielas sakaru un citus materiālus līdzekļus, kas nepieciešami to izvešanai dzīvē."¹⁴⁹ Tomēr minētais pants netika piemērots kristīgo draudžu vajadzībām, tieši pretēji – kristīgās literatūras izdošana praktiski dzīvē bija aizliegta.¹⁵⁰

Jāatzīmē, ka aplūkojamā laika posmā nelegālās literatūras iespieddarbi tehniski un vadības līmenī atradās Latvijas teritorijā, kur atradās Baznīcas padomes¹⁵¹ vadība (Orgokomiteja), kas vairākās Latvijas pilsētās bija izveidojusi pagrīdes iespiestuves (Jelgavā, Līgatnē, Ventspilī u.c.). Latviešu baptisti bija informēti par Baznīcas padomes veiktajām pagrīdes akcijām – nelegālajām tipogrāfijām un iespiesto literatūru uzglabāšanu, un atbalstīja Baznīcas padomes centienus izplatīt kristīgo literatūru, sniedzot sakarniekiem no dažādām PSRS republikām praktisku palīdzību (nodrošināja sadzīves apstākļus, apgādi ar papīru, organizēja literatūras izdošanas darbu).

Svarīgi, ka Baznīcas padomes darbinieks Genādijs Konstantinovičs Krjučkovs (1926-2007)¹⁵² gandrīz divdesmit gadus uzturējās Ventspilī (1971-1989), vietējā krievu

---

¹⁴⁹ *LPSR Konstitūcija (Pamatlikums)*. Rīga: APP, 1941. 22. lpp.

¹⁵⁰ Tikai 1979. gadā RLP pilnvarotais Latvijas PSR sniedza atļauju regulāri izdot LBDB kalendāru, kā arī citu sīkus izdevumus, piemēram, bērnu lapiņas, brošūras. – J. T. privātarhīvs, 2. daļa (No 1979. 29. 4 līdz 1980. 29. 10.), 81.lpp.

¹⁵¹ **Baznīcas padome** (sk. *orgokomiteja*) – sākotnēji izveidojās kā pagrīdes kustība jeb t.s. Iniciatīvas grupa, kas veica protesta akcijas pret VEKBS, proti, tās pakļaušanos padomju valdības diktējamiem noteikumiem. Pretestības kustība aktīvi veica Bībeļu un garīgās literatūras izdošanu. Vēlāk kustība pārauga organizācijā, jeb Baznīcas padomē. – *Духовного пробуждения церкви ЕХБ, Календарь событий, 50 Лет (1961-2011)*.

¹⁵² **Genādijs Konstantinovičs Krjučkovs** (1926-2011) – krievu baptistu mācītājs, orgokomitejas (vēlāk Baznīcu padome) darbinieks. 60.gadu vidū viņš organizēja pirmo pagrīdes tipogrāfiju.¹⁵² Iespieddarbam nepieciešamās ierīces, iespiedmašīnas, kā arī to slēptuves bija paša Genādija Krjučkova zīmētas un plānotas. 70. gados Ventspilī noorganizēja pagrīdes iespiestuvi un aktīvi attīstīja Baznīcas padomes darbību. Pēc gandrīz divdesmit pavadītajiem gadiem Ventspilī, Genādijs Krjučkovs 90. gadu sākumā atgriezās dzimtenē (Krievijas pilsētā Tulā). Neilgi pēc atgriešanās ar Krjučkovu izrēķinājās čeka, mācītājs tika nogalināts.

baptistu draudzes¹⁵³ mācītāja, Voldemāra Ašnevisa (1932), ģimenē,¹⁵⁴ kur notika aktīvi pagrīdes iespieddarbi. Tāpat Ašnevicu ģimenes mājās regulāri notika Baznīcas padomes sēdes, kuras apmeklēja pagrīdes baznīcu līderi no daudzām PSRS republikām. Konspirācijas nolūkos tika ievērota strikta piesardzība, proti, pat padomes locekļiem netika atklāta tikšanās vieta (pilsēta, adrese).

Iespieddarbiem paredzētais kopēšanas aparāts tika ievests no Somijas, un iespējams tas bija pirmais visā PSRS.¹⁵⁵ Lai to veiksmīgi būtu iespējams nogādāt Ventspilī, tas tika iebetonēts lielos dzelzbetona pāļos, tranzīta kravā, kas devās caur Padomju Savienību uz Turciju. Savukārt Krievijā tika izgatavoti analogi pāļi, kas ar ceļamkrānu tika samainīti. Pēc tam no milzu pāļiem, betona slēptuvēs, atsūtītās mantas tika izņemtas. Jāatzīmē gan, ka pagrīdes iespieddarbiem bija nepieciešami atbilstoši apstākļi, piemēram, tumšas istabas, kā arī dažādas ķīmikālijas u.tml. Tāpat no poligrāfiski labām grāmatām tika izgriezti burti un zilbes, kuras vēlāk tika saliktas kopā, izveidojot vienotu tekstu, kas pēc tam atkārtoti tika fotogrāfēts un retušēts.¹⁵⁶

Svarīgi, ka trūkst tiešu informāciju par to, vai G. Krjučkova klātesamība Ventspilī bija zināma citiem draudzes locekļiem. Tā kā Ašnevicu nevēlējās atklāt Baznīcas padomes priekšsēdētāja atrašanās vietu pat vistuvākajiem līdzcilvēkiem, tādējādi mēģinot neizraisīt liekus pārpratumus, tad iespējams vairums draudzes locekļu par toreizējo situāciju nebija informēti. Tomēr maldīgi būtu pieņemt, ka draudzes mācītājs Žanis Ludviks būtu dezinformēts par Ašnevicu centieniem palīdzēt krievu neregistrētajām draudzēm. Tāpat

---

Духовного пробуждения церкви ЕХБ, Календарь событий, 50 Лет (1961-2011). Lijas Ašnevisas atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.; Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaika*. Rīga: LBDS, 1999, 69., 70., 153.lpp.

¹⁵³ Ventspils baptistu draudzes krievu grupa gan padomju okupācijas gados, gan arī šodien ir daļa no Ventspils baptistiem. Lai gan dievkalpojumi notiek atsevišķi un draudžu iekšējā vadība struktūra ir neatkarīga viena no otras, tomēr tiek uzturētas draudzīgas savstarpējās attiecības.

¹⁵⁴ Kā atminas mācītāja dzīvesbiedre Lija Ašnevisa, tad „(..) vīr kara komisariāts nosūtījis ražs novākšana uz Barnauls apgabalu, bet vēlāk uz Ukrainu. Vīr prombūtns laika Jelgavas baptistu draudzes mācītājs, Elmārs Sīls, atved pie māns kāds vajatos, kuriem tajā brīdī bij nepieciešams patvērumš. Tikai vēlāk es sapratu, kas tie ir par viesiem (..) izrādījās, ka brāls Genādijs [Krjučkovs] ir neregistrēto baptistu draudžu vadītājs Padomju Savienībā.” – Lijas Ašnevisas atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁵⁵ Lijas Ašnevisas atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.; Духовного пробуждения церкви ЕХБ, Календарь событий, 50 Лет (1961-2011).

¹⁵⁶ Lai darbu padarītu mazliet vieglāku, tika izgudroti arī asprātīgi tehniski paņēmieni. Piemēram, Fricis Ruiss, no Popes, izgatavoja speciālu lineālu ar iedaļām, atkāpēm un atzīmēm, kas ievērojami atvieglināja iespieddarbu procesu. Savukārt G. Krjučkovs ierosināja izmantot no pulksteņiem izņemtus zobratušus, kas palīdzēja uz papīra atzīmēt punktus vienādos attālumos vienu no otra.

arī bīskaps Jānis Tervits un iespējams vēl daudzi citi. Tomēr neviens neko neizpaua, ja arī zināja. Līdz ar to, balstoties uz ievāktajām atmiņām, varam pieņemt, ka šāda klusēšana draudzē un starp to vadītājiem, bija atbalsts Baznīcas padomes darbībai.

60. gadu vidū, parādoties pirmajām pagrīdes tipogrāfijām, blakus Bībelēm, vienas no pirmajām tika iespiestas arī Dziesmu grāmatas, kā arī to teksti un notis tika nelegāli kopētas. Sākotnēji tas tika darīts ar koppelīru, bet vēlāk želatīna – glicerīna tehnikā.¹⁵⁷ Viena no izplatītākajām rakstu pavairošanas metodēm bija sietspiedes tehnika, kurā tika izmantota zīda, vai cita laba tīkliņveida materiāla, īpašība kalpot par trafaretu. Tāpat ļoti populāra bija kopēšana ar gaismas jūtīgo papīru. Un tā kā baptistu draudzēs bija daudzi tehniski izglītoti cilvēki, kuri strādāja projektu institūtos, kur gaismas kopijas izmantoja plaši, tad arī draudzēs, tiesa nelegāli, parādījās iespēja pielietot šo tehnisko paņēmienu.

Tā kā Ventpils baptistu draudzē ļoti aktīvi darbojās koris, tad katru nedēļu bija vajadzība pēc jaunām dziesmām. Tās Ventpils korim (arī Užavas un Piltenes korim) rakstīja Ventpils baptistu draudzes locekle Lija Ašneva (1937). Pie nošu pārrakstīšanas un pavairošanas L. Ašneva strādājusi aptuveni laika posmā no 1950. līdz 1988. gadam. Minētajā laika posmā kopumā tika pārrakstītas aptuveni 435 dziesmu.¹⁵⁸ Tāpat draudzes locekle atminas, ka veidojot dziesmu tekstus, vārdi tika izgriezti no grāmatām, piemēram, kā Ļeņina kopotajiem rakstiem, jo tā materiāls bija veidots no ļoti laba krītpapīra. Izmantotas tika arī latviešu tautas dziesmu grāmatas, jo tajās bija atrodams vārds Dievs – jau pilns vārds, kas vairs nebija jāsaliek kopā no atsevišķiem burtiem. Tomēr visbiežāk dziesmu pavairošanai tika pielietota jau iepriekš minētā želatīna – glicerīna tehnika. Vēl šodien draudzes nošu skapī tiek glabātas vairāk kā 400 uzrakstīto, un želatīna tehnikā kopēto, nošu.¹⁵⁹ Nozīmīgu ieguldījumu Ventpils baptistu draudzes kora attīstībā ir sniegusi arī tās koriste, draudzes sieviešu ansambļa vadītāja un ērģelniece Ieva Emīlija

---

¹⁵⁷ **Zelatīna glicerīna tehnika** – Ventpils baptistu draudzē šī tehnika visbiežāk tika pielietota, lai pavairotu notis draudzes korim. Kopēšanas procesa norise bija sekojoša – uz milimetra papīra ar zaļu tinti un spalvu uzrakstīja dziesmu notis un tekstu. Pēc tam uz stikla uzlēja želatīnu (sajauktu kopā ar galdnieka līmi), ko apvilka apkārt ar aizsaiti, lai līme uzreiz neizplūstu. Kad želatīns kļuva cietākas konsistences, uz tā uzlika aprakstīto milimetra papīru un nogaidīja aptuveni desmit minūtes. Pēc tam atlika likt virsū papīru un kopēt. Ātri rīkojoties bija iespējams vienā reizē nokopēt no 80 līdz 90 eksemplāriem. – Lijas Ašnevas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁵⁸Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 353.-355.lpp.; Ventpils baptistu draudzes nošu arhīvs; Lijas Ašnevas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁵⁹Ventpils baptistu draudzes nošu arhīvs.

Mētra ()¹⁶⁰, kura līdz pat 1990.gadam ir strādājusi pie nošu pārrakstīšanas ar roku (aptuveni 150 dziesmu)¹⁶¹, kā arī mašīnrakstā pārrakstījusi vairāk kā 50 nosaukumu grāmatas.¹⁶²

Padomju okupācijas gados, Ventspils baptistu draudze izmantoja vēl atlikušās pirmskara gados sarūpētās garīgās literatūras vērtības. Neskatoties uz to, ka to oriģināli bija ļoti grūti pieejami, jaunatnes rokās nonāca daudzas labas grāmatas, kuras savus lasītājus mudināja tās pārrakstīt un meklēt jaunus tulkojumus, kā arī autorus.¹⁶³ Tāpat pārrakstītā literatūra dod iespēju izsekot lasītāju teoloģiskajai interesei. Piemēram, Ventspils baptistu draudzē iecienīts kristīgās literatūras materiāls pārrakstīšanai un izplatīšanai bija Čarlza Sperdžena un Dvaita Mūdija svētrunu krājumi.¹⁶⁴ Nozīmīgu ieguldījumu draudzes kristīgās literatūras pārrakstīšanā ir devusi tās locekle Anna Lakstīgala (1909 - 1970)¹⁶⁵, kā arī Velta Ludvika (1927 – 1990)¹⁶⁶. Tāpat būtu jāpiemin Cēsu baptistu draudzes locekle Līna Roze (1923 – 1996)¹⁶⁷, kura pārrakstīja garīga satura literatūru, klausoties ārzemju kristīgās radiopārraides. Gandrīz visas L. Rozes pierakstītās

---

¹⁶⁰Ventspils baptistu draudzes dokumenti

¹⁶¹Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.; Ventspils baptistu draudzes nošu arhīvs.;

¹⁶² Ventspils baptistu draudzes dokumenti

¹⁶³ Šeit būtu jāatzīmē, ka padomju gados latviešu baptisti kā bēgļi bija iesākuši savas gaitas Rietumos (Amerikā, Brazīlijā, Anglijā, Austrālijā u.c.) Trimdas baptisti uzsāka lielu kultūras vērtību saglabāšanas darbu. Piemēram, 1950. gadā sāka izdot žurnālu "Kristīgā Balss" Ā. Klaupika redakcijā, kas ar laiku kļuva par latviešu baptistu vēstures visbagātāko arhīvu. Uzturot kontaktus ar Amerikas Latviešu Baptistu Apvienību (ALBA), kā arī pateicoties draudzes locekļu operatīvajai spējai līdzdarboties un savstarpēji dalīties, bija iespējams (nelegāli) tikt pie dažām garīgās literatūras grāmatām, kas attiecīgi tika rokrakstā vai mašīnrakstā izplatītas un nodotas starp draudžu locekļiem. Jāņa Tervita privātarhīvs (Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture].

¹⁶⁴ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi Odorska, E.

¹⁶⁵ **Anna Lakstīgala** (1909-1970) – devusi mūža ieguldījumu kristīgās literatūras pārrakstīšanā.¹⁶⁵ Kopā pārrakstījusi 103 grāmatas. Līdz ar A. Lakstīgalas bagāto ieguldījumu Ventspils baptistu draudzē izveidojās draudzes bibliotēka. Sakotnēji A. Lakstīgala visu pārrakstīja ar roku, kladēs, bet vēlāk jau tika iegādāta drukmašīna, kas ievērojami atvieglināja darba procesu. Tā kā pārrakstīšanai atvēlētais laiks bija vakara un nakts stundas, tad A. Lakstīgala mūža beigās zaudēja redzi.

¹⁶⁶ **Velta Ludvika** (1927-1990) – Ventspils baptistu draudzes mācītāja Žaņa Ludvika dzīvesbiedre, draudzes pianiste un ērģelniece. Laika posmā no 1970.gada līdz 1985.gadam uz raktāmšašinas pārrakstījusi vairāk kā 10 grāmatu. Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 258., 566.lpp Almera Ludvika atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁶⁷ **Līna Roze** (1923-1996) – ārste un literārā darbiniece, no krievu valodas tulkojusi un pārrakstījusi radio dzirdētās pāraides "Misijas ziņas", pārrakstījusi sludinātāja Billija Grehema darbu "Pasaules liesmās", "Miers ar Dievu", kā arī E. Modersona "Augļus Dievam", "Dievs bija ar Jāzepu" u.c. darbus.

svētrunas tika, caur Cēsu draudzes locekļiem, izplatītas citās baptistu draudzēs (arī Ventspilī). Ventspils draudzē arī dievkalpojuma laikā bieži tika pierrakstītas Ž. Ludvika sacītās svētrunas, kas vēlāk tika izplatītas ne tikai starp pašiem draudzes locekļiem, bet arī starp citu baptistu draudzēm, kā arī nogādātas tiem draudzes locekļiem, kuriem nebija iespēja atnākt uz savu draudzi.¹⁶⁸

Aplūkojamā laika periodā garīgā literatūra bija aizliegta, tomēr Ventspils baptistu draudzē bija cilvēki, kuri uzņēmās šo grūto un tam laikam bīstamo darbu. Neskatoties uz to, ka garīgās literatūras oriģināli bija grūti pieejami, ticīgo rokās nonāca daudzas labas grāmatas, kuras tika tulkotas un pārrakstītas ar mērķi tās izplatīt starp draudzes locekļiem. Ventspils draudzei bija visciešākā sadarbība arī ar Latvijas baptistu neformālo daļu. Līdz ar to Ventspils baptistu draudze caur saviem draudzes locekļiem bija iesaistīta un sniedza savu atbalstu ne tikai savas draudzes garīgās literatūras izplatīšanai, bet arī neregistrētajām draudzēm Padomju Savienībā.

3.2. Koris

Ventspils baptistu draudzes koris aplūkojamā laika periodā bija vienīgā draudzes oficiāli atļautā aktivitāte, tāpēc skaitliski arī vislielākā. Viens no draudzes pastāvēšanas nosacījumiem padomju gados bija tieši kora muzikālā darba saglabāšana, jo tā darbība ne tikai papildināja noturētos dievkalpojumus, bet sniedza iespēju saglabāt draudzes nākamo paaudzi, iesaistot tos kora aktivitātēs.

1950. gadā VEKBS padomes vadība nosūtīja vēstuli Baltijas padomju republiku bīskapam N. Levindanto. Vēstulē tiek atgādināts par valdības doto instrukciju caur VEKBS. "(..) Grieziet vērību uz to, ka nevienā Jūsu republiku draudzē netiek lasītas deklamācijas, dziedāti solo gabali vai citi dziedājumi – draudzē ir tikai kopēja draudzes dziedāšana un draudzes kora dziedāšana. Draudzes koris kalpo tikai savā draudzē. Vēlreiz atgādinām, ka korī var dziedāt tikai draudzes locekļi un pie tam tikai tie, kas neiet skolā."¹⁶⁹ Tomēr šie norādījumi ne vienmēr tika ievēroti. Ventspils baptistu draudze, lai varētu atļauties vairāk nekā tas oficiāli bija atļauts, pirms katra gaidāmā dievkalpojuma

---

¹⁶⁸ Piemēram, ilggadējais Ventspils baptistu draudzes loceklis Zigurds Arājs atceras, ka viņam esot armijā, Veļičkas apgabalā, draudzes locekļi esot sūtījuši vēstules, kurās bija lasāmas dievkalpojumos pierakstītās svētrunas. – Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁶⁹ Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 147.lpp.

sastādīja iepriekš rūpīgi pārdomātu dievkalpojuma secību¹⁷⁰, tādējādi bija iespējams paplašināt gan dziesmu skaitu, gan deklamēt dzeju un pat pieļaut solo dziedāšanu.

1950. gada 7. augustā bīskaps Andrejs Rēdlihs (1894-1969)¹⁷¹ izsūtīja baptistu draudzēm vēstījumu par „No apgrozības izņemtajām dziesmām”¹⁷², kurā tika izklāstīti turpmākie draudžu kora ierobežojumi, kas skāra dziedātāju vecumu, dziesmu skaitu dievkalpojumā un repertuāru. Rezultātā no 19 dziesmu krājumiem tika aizliegtas 74 dziesmas.¹⁷³ Tāpat tika aizliegta „Bērnu Kokles”¹⁷⁴ lietošana draudzēs.

Neskatoties uz padomju varas mēģinājumiem ierobežot kora dziedātāju aktivitātes, aplūkojamā laika posmā tas nenesa gaidītos rezultātus. Koristu skaits vien draudzē vidēji bija no 60 līdz 70 koristiem.¹⁷⁵ Piemēram, 1970. gada 15. jūlijā Ventspils pilsētas DPP IK priekšsēdētāja vietnieks Jāzeps Marznauza savā ziņojumā RLP pilnvarotajam skaidro, ka Ventspils baptistu draudzes korī dzied 65 cilvēku sastāvs, taču kora dalībnieku sarakstu draudzes vadība nesniedz.¹⁷⁶ Tādējādi nepildot prasības pret Ventspils izpildkomiteju. Taču kā atminas draudzes loceklis Z. Arājs, tad toreizējais kora diriģents Jānis Valdmanis esot atzinies, kad nevēloties sniegt par katru kora dalībnieku biogrāfiskos datus vai cita veida informāciju un to nedarīšot.¹⁷⁷ Ventspils draudzes koris ņēma dalību arī draudzes un baznīcas gada svētku dievkalpojumos, kā arī draudzes korim bija nozīmīga loma Lieldienu, Ziemassvētku, Pļaujas svētku un citos draudzei īpašos notikumos. Kā īpaša draudžu sadraudzības forma bija kora mēģinājumi, kas kalpoja ne

---

¹⁷⁰ Draudzes koris pēc nodziedātas dziesmas visbiežāk palika stāvēt, kamēr cits draudzes loceklis deklamēja dzejoli (dažreiz mūzikas pavadījumā) vai nodziedāja solo dziedājumu. Pēc tam koris turpināja dziedāt jau nākamo dziesmu. Kā atminas Ventspils baptistu draudzes loceklis Zigurds Ajārs, tad „tās bij tāds garāks kor kompozīcijs”, kā tas bieži tika paskaidrots čekas darbiniekiem. – Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska; Āra Anškēna atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁷¹ **Andrejs Rēdlihs** (1894-1969) – latviešu baptistu mācītājs. Kalpojis Ventspils Tābora un Sīkraga draudzēs (1933-1936), Rīgas latviešu Atmodas draudzē (1936-1938), Rīgas Mateja draudzē (1949-1952) u.c. Laika posmā no 1949. līdz 1952. gadam bijis baptistu draudžu bīskaps, tomēr, pildot savus amata pienākumus, nonācis vairākās konfliktsituācijās ar draudžu kopdarbu.

¹⁷² Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture].

¹⁷³ Turpat.

¹⁷⁴ „**Bērnu kokle**” – baptistu dziesmu krājums bērniem. Pirmo reizi tika izdots 1891.gadā (J.A Freija apgāds) krājums sastāvēja no 102 dziesmām. „Bērnu Kokle” galvenokārt bija paredzēta svētdienskolu vajadzībām. Dziesmu krājums vairākkārt ir ticis labots un papildināts. Iznācis aptuveni 30 000 eksemplāros. Jāņa Tervita privātarhīvs. Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture]; *Bērnu kokle: dziesmu krājums jaunatnei*. Rīga: L.B.D.S., 1930.

¹⁷⁵ LNA LVVA 1419.f., 3.apr., 91.l., 113.-200.lp., 92.l., 62.lp., 146.lp., 93.l., 124.lp.

¹⁷⁶ LNA VZA 369.f., 7.apr., 2.l., 11.lp.

¹⁷⁷ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

tikai kora muzikālajai, bet arī garīgajai izaugsmei.¹⁷⁸

Ventspils baptistu draudzes kora praktiskās aktivitātes (sociālo darbu, jaunatnes pulciņu u.c.) vadīja kora ievēlēts priekšnieks. Padomju gados minēto amatu pildīja Ilmārs Arājs (1942)¹⁷⁹, Zigurds Arājs (1936)¹⁸⁰ un Arvīds Kūlbārdis (1916-?)¹⁸¹. Draudzes koris un katrs tās dalībnieks atsevišķi, visupirms ir pakļauts visas draudzes padomei un noteiktai kārtībai, tāpat kā svētdienas skolas un jaunatnes kopa. Jāatzīmē, ka Ventspils baptistu draudzes koris ne tikai dziedāja, bet veica arī draudzes saimnieciskos darbus, kā arī organizēja nometnes (visbiežāk pie Abavas upes un Ventas upes krastiem) un kora ekskursijas.¹⁸² Ventspils baptistu draudzes kora ilggadējs diriģents bija Andrejs Lēlis (1909-2002).¹⁸³ Vēlākos gados kora priekšgalā atradās diriģents Jānis Valdmanis (1961-1989)¹⁸⁴, bet 90. gadu sākumā kori vadīja diriģents Arvīds Anškens (1923-

---

¹⁷⁸ Piemēram, gandrīz ikviens kora mēģinājums tika iesākts ar lūgšanu un Svēto Rakstu lasījumu, ko vadīja diriģents vai koris. Mēģinājumos tika aizlūgts arī par draudzes locekļu vajadzībām.

¹⁷⁹ **Ilmārs Arājs** (1942) – latviešu baptistu mācītājs. Kalpojis Ventspils baptistu draudzē kā kora priekšnieks un draudzes vecajs. Liepājas Cienās draudzes mācītājs (2004-2008). LNA VZA 369.f., 1. apr., 4.lp.; Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁸⁰ **Zigurds Arājs** (1936) – ilggadējs Ventspils baptistu draudzes loceklis un aktīvs draudzes garīgā darba veicinātājs. Kalpojis kā draudzes kora priekšnieks, draudzes vecajs/priekšnieks, diakons un sludinātājs. LNA VZA 369.f., 1. apr., 4.lp.;

¹⁸¹ **Arvīds Kūlbārdis** (1916-?) – Ventspils baptistu draudzes loceklis. Kopš 1986. gada pildīja draudzes vecaja pienākumus. – LNA VZA 369.f., 1. apr., 4.lp.;

¹⁸² Draudžu ekskursija nebija atļautas, jo tās kvalificēja kā evaņģelizāciju ārpus dievnama. Līdz ar to ekskursijas tika organizētas slepeni. Tikšanās vieta bieži vien bija tikai aptuveni zināma, proti, starp koristiem tika izplatīta informācija, ka tajā dienā un laikā būs tikšanās, taču netika sniegta precīza informācija. Tika dotas norādes, piemēram, braukt pa Zlēkas ceļu kādus kilometrus un tad apstāties. Ar šādu informāciju pietika, lai zinātu kad un kur būs gaidāmā ekskursija. Jāatzīmē, ka lielākās grūtības sagādāja sarunāt automašīnu vai autobusu izplānotajai ekskursijai, jo draudzei, kurai nebija juridiskas personas statuss, bija grūti oficiāli noformēt transportu. Almera Ludvika atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁸³ **Andrejs Lēlis** (1909-2002) – ilggadējs Ventspils baptistu draudzes loceklis un kora diriģents laika posmā no 1946. līdz 1962. gadam. LNA VZA 369.f., 1. apr., 4.lp.; Āra Anškens atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁸⁴ **Jānis Valdmanis** (1961-1989) – dzimis 1911. gadā, Popes pagastā. Diriģenta gaitas uzsāka Ances – Ovišu draudzē, kur kalpoja laika posmā no 1928. līdz 1935.gadam.¹⁸⁴ Pēc tam bijis diriģents Vīdalē, Valdemārpils – Ārlavā un visbeidzot arī Ventspilī laika posmā no 1961. gada līdz 1987. gadam. Jāatzīmē, ka Ventspils draudzē J. Valdmanis sāka darbu kā vīru kora diriģents. J. Valdmani kā diriģentu raksturo viņa lielā neatlaidība, sekošana dziedātāju ikdienas rūpēm un vajadzībām, kā arī liela vēlēšanās piesaistīt korim jaunus dziedātājus. Viņa vadībā Ventspils baptistu koris 1972. gadā iestudēja un izpildīja tādas garīgās mūzikas pārles, kā Dž. H. Maundera kantāti „No eļļas kalna līdz Golgātai”, bet 1973. gadā – F. Mendelszona – Bartoldi kantāti „Lauda Sion”. Interesanti atzīmēt, ka paši koristi J. Valdmani dēvēja par

2005).¹⁸⁵

Svarīgi, ka gandrīz vienīgais diriģentu profesionālais izaugsmes ceļš padomju gados bija pašizglītīšanās. Taču draudzē veiksmīgi tika izmantota vecāko un pieredzes bagātāko diriģentu iegūtās un labi izkoptās prasmes, draudzīgie norādījumi un pamācības, kā arī Ventspils draudzes kora diriģentiem bija iespēja papildināt savas zināšanas diriģentuursos Ventspils profesionālajā vidusskolā. Vērts būtu atzīmēt arī to, ka diriģents bija arī draudzes padomes loceklis, un, ja vien nebija kādu īpašu kavēkļu, tad arī draudzes diakons, jo viņam bija cieša saskare ar draudzes visaktīvāko daļu – kori.

Ventspils baptistu draudzē bez kora aktīvi darbojās arī sieviešu sekstets, kuru organizēja draudzes ērģelniece Ieva Emīlija Mētra. Dziesmas sekstetam rakstīja draudzes komponiste Helēna Valdmane (1919-1986).¹⁸⁶ Tāpat, tolaik vēl topošais draudzes kora diriģents Arvīds Anškens, bija izveidojis stīgu orķestri, kurā padomju gados spēlēja aptuveni 20 spēlētāji.¹⁸⁷ Orķestrī tika izmantoti dažādi stīgu instrumenti, piemēram, vijoles, mandolīnas un ģitāras.¹⁸⁸

Ventspils baptistu draudzes koris aplūkojamā laika posmā veica divas būtiskas funkcijas: iekšējo pašsaglabāšanos un ārējo evaņģelizāciju. Pateicoties kora mēģinājumiem, sadraudzības vakariem, ekskursijām, koris piesaistīja arvien jaunus dziedātājus. Faktiski draudzes koris padomju režīma apstākļos spēja atrast un īstenot, tam laikam un reālām cilvēka vajadzībām, laikmetīgas un atbilstošas garīgas kalpošanas formas. Draudzes dievkalpojumos tika saglabāti tās svarīgākie elementi (lūgšana, Svēto Rakstu lasījumi, sprediķi un dziedāšana), tomēr dievkalpojumā tika iekļautas arī subjektīvāki papildinājumi. Līdz ar to draudzes koris bija atvērtāks un spējīgāks ienest

---

„ērgli” dēļ diriģenta kora vadīšanas stila. – LNA VZA 299.f., apr.5., 14.l., 10.lp.; J. T. privātarhīvs, 2. daļa (No 1979. 29. 4 līdz 1980. 29. 10.). Almera Ludvika atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁸⁵ **Arvīds Anškens (1923-2005)** – Ventspils baptistu draudzē ienāca 50. gados, kalpojot kā palīgdiriģents. Vēlāk aktīvi iesaistoties draudzes darbā, izveidoja stīgu orķestri, kā arī izveidoja draudzes dubultkvartetu. Kopš 80. gadu 2. puses un 90. gadu sākuma pildīja galvenā diriģenta pienākumus draudzē. Jāņa Tervita privātarhīvs, 2. daļa (No 1979. 29. 4 līdz 1980. 29. 10.); Āra Anškens atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.; Almera Ludvika atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁸⁶ **Helēna Valdmane (1919-1986)** – Ventspils baptistu draudzes locekle un komponiste. Daudzas dziesmas veltītas I. E. Mētras vadītajam sieviešu ansamblim, kurā dziedāja arī pati dziesmu autore. Vairākām H. Valdmanes dziesmām tekstu autore ir draudzes locekle Zelma Dzenīte. J. T. privātarhīvs, 3. daļa (No 1980. 30. 10 līdz 1981. 31. 12.); Rutas Arājas atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁸⁷ LNA LVA, 1419. f., 3.apr., 92 – 102.l.; LNA VZA, 369.f., 7. Apr., 4.l., 2.lp.

¹⁸⁸ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

laikmetīgas strāvas, kā arī sekot līdzī sabiedrības pieaugošajai interesei par kultūras dzīvi.

3.3. Svētdienas skola

Padomju varas politika attieksmē pret reliģiju balstījās pārliecībā, ka jaunā paaudze, padomju ideoloģijā skolota, pārstāvēs ateisma pasaules uzskatus. Tādējādi reliģija tiktu nolemta pakāpeniskai izzušanai, jo vairs nebūtu ticīgo, kas to pārstāvētu. Tomēr, baptistu draudzes apzinājās, ka tikai ar nākamās paaudzes palīdzību būs iespējams pretoties komunistiskajai ideoloģijai un turpināt savu draudžu pastāvēšanu. Tāpēc 20. gs. 60. gadu pirmajā pusē sāka aktīvi darboties pagrīdes svētdienas skolas.¹⁸⁹ Ventpils baptistu draudze bija viena no pirmajām baptistu draudzēm Latvijā, kas akvizēja bērnu kristīgo audzināšanu padomju okupācijas apstākļos.

Pirmā, kura pēc kara uzņēmās pagrīdes svētdienas skolas darbu Ventpils draudzē bija Emma Mārtiņjāne (1919-1976).¹⁹⁰ 1960. gadā viņas vadībā Ventpils draudzē tika atsākts svētdienas skolas darbs.¹⁹¹ Pēc E. Mārtiņjānes aiziešanas šo darbu uzņēmās Ciedra Arāja (1938-2011)¹⁹², kura šo darbu pildīja līdz pat 90. gadu sākumam.¹⁹³

Visbiežāk bērni tika pulcināti kopā svētdienas vakaros pēc dievkalpojumiem¹⁹⁴, kad draudzes korim notika mēģinājums. Šāda bērnu pulcēšana vienkopus tika izskaidrota kā „bērnu pieskatīšana dievkalpojuma laikā pēc vecāku lūguma.”¹⁹⁵ Piemēram, 1978. gada macītāja Ž. Ludvika paskaidrojumā RLP Latvijas PSR pilnvarotajam tiek norādīts, ka lielākā daļa draudzes kora dziedātāji ir vecāki, kuri savus bērnus ņem līdz uz kora

---

¹⁸⁹ Svētdienskolas darbība (nelegāli) tika atsākta Ventpils baptistu draudzē (1960), Liepājas Ciānas draudzē (1962), Liepājas Pāvila draudzē (1966), Rīgā (1963). Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaika*. Rīga: LBDS, 1999, 69., 70., 409.lpp.

¹⁹⁰ **Emma Mārtiņjāne** (1919-1976) – Ventpils baptistu draudzes svētdienskolotāja. Padomju okupācijas apstākļos organizēja draudzē pagrīdes svētdienskolu, piesaistot šim darbam arvien jaunus skolotājus. E. Mārtiņjāne šo darbu turpināja līdz pat savai aiziešanai mūžībā 1976. gadā. Zigurda Arāja atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska; Lijas Ašņevicas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁹¹ Turpat.

¹⁹² **Ciedra Arāja** (1938-2011) – ilggadēja Ventpils baptistu draudzes locekle, svētdienas skolotāja. Aktīvi un radoši iesaistījās bērnu kristīgajā audzināšanā. Viņas vadībā tika izaudzināta lielākā daļa 20. gadsimta 70. un 80. gadu jaunatne, kura aktīvi iesaistījās draudzes darbā, tādējādi turpinot draudzes locekļu pēctecību. Zigurda Arāja atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

¹⁹³ Turpat.

¹⁹⁴ Ventpils baptistu draudzē padomju okupācijas gados bija divi svētdienas dievkalpojumi – rīta dievkalpojums plkst. 11. 00 un vakara dievkalpojums plkst. 17.00. Rutas Arājas atmiņas (Ventpils), pierakstītas, pierakstījusi Odorska, E.; Lijas Ašņevicas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi Odorska E.

¹⁹⁵ Lijas Ašņevicas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi Odorska E.

mēģinājumiem tādēļ, ka nav citu iespēju. Citkārt mācītājs atzīmē, ka Ventpils TDD IK priekšsēdētāja vietnieks J. Marnauza esot aizrādījis, ka koristu bērniem nevajadzētu atrasties blakus saviem vecākiem laikā, kad notiekot kora dziedāšana; tas esot kvalificējams kā pārkāpums.¹⁹⁶ Kā atminas vairāki draudzes locekļi, tad šāds aizrādījums, no Ventpils izpildkomitejas, esot izraisījis daudzu vecāku iebildumus un norādījums nav ticis ievērots.¹⁹⁷

Ventpils baptistu draudzes locekļu bērniem nācās saskarties ar negatīvu attieksmi no skolotāju puses.¹⁹⁸ Izglītības iestāžu mācībspēks bija ieinteresēts, lai tā pārziņā esošajā klasē, nebūtu neviena ticīga bērna,¹⁹⁹ proti, skolotāju uzdevums bija sekot līdzi, lai bērnos tiktu ieaudzināts zinātniskā ateisma skatījums un nevis kristīgi dzīves pamatprincipi. Vairāki Ventpils baptistu draudzes locekļi atzīst, ka skolas gados bija jāpiedzīvo savu vienaudžu un skolotāju nelabvēlīga attieksme, kam par iemeslu bija vecāku vai sava piederība Ventpils baptistu draudzei. Tāpat ticīgajiem bērniem bieži tika liktas zemāks vērtējums mācību priekšmetos vai izteiktas ironizējošas piezīmes par to, ka tiek apmeklēta baznīca.²⁰⁰ Piemēram, Ventpils 4. vidusskolas skolotāju ziņojumā Ventpils izpildkomitejai tiek izteikta sūdzība par vairāku skolnieku iesaistīšanos Ventpils baptistu draudzes aktivitātēs (dalība ansamblī), kas kavējot bērnos ieaudzināt ateisma dzīves uzskatus.²⁰¹

Padomju valsts likumdošana aizliedza bērnu reliģisko apmācību. Par šā likuma neievērošanu, pēc Latvijas PSR likumdošanas, draudēja sods.²⁰² Publiska bērnu reliģiskā apmācība draudzēs un sabiedrībā nebija iespējama. Šādos apstākļos kristiešu ģimenēm bija jāpiedzīvo savas ticības pārbaudījums, lai pretēji, sabiedrībā dominējošajam, ateistiskajam pasaules uzskatam nepadotos. Taču Ventpils baptistu draudzē (bez

---

¹⁹⁶ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 71.lp.

¹⁹⁷ Zigurda Arāja atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska; Lijas Ašneviņas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska; Rutas Arājas atmiņas (Ventpils), pierakstītas, pierakstījusi Odorska, E; Almera Ludvika atmiņas (Rīga), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁹⁸ LNA LVA 1419f., 3.apr., 99.l., 74.lp.; Lijas Ašneviņas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska.; Ingrīdas Miezes atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska; Almera Ludvika atmiņas (Rīga), pierakstījusi E. Odorska.

¹⁹⁹ Ja skolotāja audzināmajā klasē nebija neviena ticīga bērna, skolotājs saņēma prēmiju naudas izteiksmē. Lijas Ašneviņas atmiņas (Ventpils), pierakstījusi E. Odorska.

²⁰⁰ Almera Ludvika atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

²⁰¹ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 71.lp.

²⁰² LPSR Konstitūcija (Pamatlikums), pieņemta 1977. gada 7. oktobrī. Rīga: Liesma, 1977.

minētajiem koru mēģinājumiem) tika atrasti un pielietoti arī citi netieši veidi, kā tomēr uzturēt svētdienas skolu darbību arī padomju gados. Piemēram, kā par ieganstu bērnu pulcēšanai vienkopus tika minēti dzimšanas dienas, vārda dienas un valsts svētku dienas, lai noturētu svētdienas skolu nodarbības.²⁰³

Kā jau tas tika iepriekš atzīmēts, Padomju Savienībā personas jaunākas par 18 gadiem nebija ļauts kristīt, tomēr ne vienmēr tas tika ievērots. Piemēram, draudzes mācītājs Ž. Ludviks 1973. gadā kristīja skolēnus: Ildzi Anškenu (dzim. 1962.g.), Ligitu Nenāhovu (dzim. 1960.g.) un Ingrīdu Miezi (dzim. 1960.g.).²⁰⁴ Arī tagadējā Rīgas Vīlandes baptistu mācītāja Ģirta Ašneviča kristības notika vēl mācītājam nesasniedzot pilngadību. Ģ. Ašnevicu kristīja toreizējais Aizputes mācītājs Jānis Šmits.²⁰⁵

Padomju režīms aizliedza bērnu garīgu audzināšanu, proti, svētdienas skolas. Un tomēr tika meklēti un atrasti dažādi ceļi, un iespējas draudžu bērnu garīgajai audzināšanai. Ventspils baptistu draudzē kopš 60. gadiem tika organizētas pagrīdes svētdiensskolas, kuras turpināja darboties līdz pat Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanai. Padomju okupācijas gados, kaut arī nelegāli, draudzes bērni tika pulcināti kopā uz garīgu audzināšanu gan draudzes dievnamā, gan draudzes ģimeņu dzīvokļos un mājās.

3.4. Darbs ar jaunatni

Vēl viena neatņemama Ventspils baptistu draudzes sastāvdaļa aplūkojamā laika periodā bija tās jaunatne jeb draudzes jaunieši. Neskatoties uz to, ka oficiāli jauniešiem sanākt vienkopus bija aizliegts, tas tomēr tika darīts. Padomju gados Ventspils baptistu draudzes jaunieši dzīvoja ierobežotu, tomēr aktīvu garīgo dzīvi, galvenokārt – savas draudzes iekšējā sabiedrībā. Līdz ar to draudzes jaunatnes kopa bija separāta vide savas un apkārtējo rajonu draudžu robežās. Lai gan vēlākajos gados draudzes jaunatnes kopas savstarpējie kontakti izvērās arī plašāk, proti, starp citām Latvijas pilsētām.

Jaunatnes darbības galvenais virziens ir tās darbība draudzē. Liela nozīme ir draudzes jaunatnes spējai darboties saskaņā ar visas draudzes interesēm, tādējādi

---

²⁰³ Ingrīdas Miezes atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

²⁰⁴ LNA LVA 1419.f., 3.apr., 99.l., 72.lp.; Ingrīdas Miezes atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska; Āra Anškēna atmiņas, pierakstījusi E. Odorska.

²⁰⁵ Lijas Ašnevičas atmiņas. (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

pamazām nostiprinās visas draudzes dzīve, kā arī aktivizējas tās evaņģelizācijas spējas. Arī padomju okupācijas gados, kad jaunatnes darbība draudzēs oficiāli nebija atļauta, Ventspils draudzes jaunā paaudze izveidoja savu jauniešu kopu (nelegāli) un aktīvi tajā darbojās. Jaunatnes darbu draudzē kopš 60. gadu vidus aktīvi vadīja draudzes loceklis Zigurds Arājs, bet pēc viņa šo amatu pildīja Ilmārs Arājs. Savukārt jau vēlākos gados Almers Ludviks (1956) un Māris Ludviks (1948).²⁰⁶

Draudzes jaunatne savām sanāksmēm neizmantoja dievnama ēku, bet gan kā galvenās tikšanās vietas tika organizētas pašu mājās vai dzīvokļos.²⁰⁷ Tāpat sanāksmēm bija sava sistemātiska kārtība, piemēram, Bībeles studijas, kas bija neatņemama jauniešu aktivitāte, lūgšanu stundas, kuras reizēm ieilga līdz vēlai naktij u.c. aktivitātes. Tā kā jaunatnes kopā bija arī daudz muzikāli talantīgi jaunieši, tad šādās tikšanās reizēs tika arī daudz dziedāts. Jaunieši sarakstīja arī savu dziesmu grāmatu ar mīļāko dziesmu tekstiem, lai tikšanās reizēs būtu iespēja viesiem kopā tās izdziedāt. Šāda veida aktivitāte palīdzēja izjust kopības garu, kā arī stiprināt savstarpēju vienotību. Jāatzīmē, ka starp draudzes jauniešiem bija ļoti daudz koristu, ansambļa dziedātāju un mūziķu. Faktiski lielākā daļa jaunieši pārstāvēja ne tikai draudzes jaunatnes kopu, bet arī draudzes muzikālās aktivitātes.

Lai Ventspils izpildkomitejai izskaidrotu savu sanāksšanu vienkopus, kā iemesls tika minētas dzimšanas vai vārda dienas, proti, jaunieši devās pie kāda ciemos, lai it kā atzīmētu svētkus (valsts svētkus, dzimšanas un vārda dienas). Šādas jauniešu sanāksmes bieži tika rīkotas Zigurda Arāja mājās.²⁰⁸ Kā atminas draudzes loceklis šī iemesla dēļ, viņa tēvs, Jānis Arājas, esot izsaukts uz čeku, kur esot izjautāts par dēla aktivitātēm un draugiem.²⁰⁹

Ventspils baptistu draudzes jaunatnes vidū populāras bija arī ekskursijas, kas tika rīkotas vienu reizi gadā. Tā kā korī dziedāja daudz jaunatnes pārstāvju, tad kora un jauniešu ekskursijas bieži vien tika apvienotas. Tāpat katru gadu tika organizētas nometnes, kas bija paredzētas jaunatnes kopā sanāksšanai. Piemēram, draudzes loceklis Z. Arājs atminas, ka šāda jaunatnes nometne (arī draudzes nometne) esot notikusi Puzē, kur

---

²⁰⁶ Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999, 69., 70., 502.lpp.

²⁰⁷ Jauniešu tikšanās notika vienu reizi nedēļā, parasti – sestdienas vakaros.

²⁰⁸ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

²⁰⁹ LNA VZA Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstījusi E. Odorska.

jaunieši neoficiali atzīmēja Jāņus. Pēc neilga laika uz Talsu DDP IK tika izsaukts draudzes diriģents J. Valdmanis, kurš bija atbildīgs par nometnes organizēšanu. No vietējās izpildkomitejas puses tika pārmests, ka baptisti piesārņojot apkārtējo dabas ainavu, tomēr šādām, nepatiesi izteiktām, pretenzijām nebija pamatojuma. Minēto notikumu apliecina arī Puzes baptistu draudzes mācītāja rakstītais skaidrojums Talsu rajona izpildkomitejas priekšsēdētājam, kurā tika sniegts līdzīgs notikumu atstāsts un uzsvērts, ka apkārtēja dabas ainava netika piesārņota.²¹⁰ Pamazām šīs nometnes izveidojās par tematiskās evaņģelizācijas sapulcēm, kuras notika Latvijas PSR valsts svētkos. Sapulces parasti rīkoja kāda no latviešu baptistu draudzēm. Piemēram, 1980. gadā 7.novembrī pirmo reizi šādu evaņģelizācijas pasākumu organizēja Ventspils baptistu draudze.²¹¹

1989. gada 11. martā notika jaunatnes darbinieku konference, kurā piedalījās 96 cilvēki.²¹² Šajā konferencē izskanēja kategoriska prasība pēc Jaunatnes apvienības organizēšanas, kas būtu pēc iespējas autonomāka no LBDS. Rezultātā tika ievēlēta jaunatnes kopdarba kolēģija, kurā pārstāvēta tika arī Ventspils draudze, proti, šo pienākumu uzņēmās toreizējais draudzes diriģents Arvīds Anškens. Kolēģija aktīvi veidoja jaunatnes kopdarbu, piemēram, organizēja Jāņu dienas nometni Jelgavas tuvumā, svētdienskolotāju semināru, kā arī neatkarības gados veidoja patstāvīgus sakarus ar ārzemju jaunatni.

Padomju okupācijas gados Ventspils baptistu draudzes jaunatnes kopai bija aizliegtas tās sanāksmes, un būtībā jebkura veida aktīva darbošanās draudzē vai ārpus tās. Tomēr tas netraucēja draudzes jauniešiem līdzdarboties draudzes darbā, organizējot ekskursijas un nometnes, dziedāt draudzes korī vai spēlēt tās orķestrī, kā arī pašiem rīkot savas jauniešu sanāksmes. Līdz ar to jaunatnes darbs draudzē neizzuda, bet tieši pretēji – tas bija, to laiku iespēju robežās, aktīvs un uz augšupeju vērsts draudzes jauniešu darbs.

---

²¹⁰ LNA LZVA 299.f., 5.apr., 14.l., 10.lp.

²¹¹ Jāņā Tervita privātarhīvs Dokumentu kopijas grāmatai LBV [Latvijas baptistu vēsture].

²¹² Turpat.

SECINĀJUMI

Padomju okupācijas gadi Latvijā bija karojošā ateisma laiks. Līdz ar mūsu valsts neatkarības zaudēšanu tika likvidētas visas demokrātiskās baptistu institūcijas un baznīcas pārvaldes struktūras. Baptisti, tāpat kā jebkuru citu kristīgo konfesiju pārstāvji, bija zaudējuši savu draudžu autonomiju. Tāpat tika ierobežotas draudžu aktivitātes, vadības modelis un evaņģelizācijas iespējas. Lai gan padomju likumdošana noteica Baznīcas šķietamo brīvību, tomēr praktiski dzīvē tas netika ievērots, tieši pretēji – Baznīca palika izolēta no sabiedriskās dzīves. Līdz ar to reliģija bija nolemta pakāpeniskai izzušanai.

Tomēr Ventspils baptistu draudzes gūtā pieredze apliecina, ka arī padomju okupācijas apstākļos bija iespējams izvērst aktīvu draudzes dzīvi. Aplūkojamā laika posmā draudzē darbojās koris, svētdienas skola, jaunatnes kopa un pagrīdes izdevējdarbība, tādējādi draudzes iekšējā dzīve varēja veiksmīgi attīstīties. Ventspils baptistu draudze sekmīgi tika galā ar padomju režīma ierobežojumiem, spējot saglabāt savu draudzi, baznīcas ēku un jauno paaudzi, tomēr tas nebūtu bijis iespējams, ja to nepārstāvētu stipras gribas un pārliecības cilvēki, kuri stabili turējās pie baptistu dzīves atziņām.

Būtiska loma draudzes attiecībās ar padomju varas pārstāvjiem bija tās mācītājam, kurš bija atbildīgs par savas draudzes darbību. Tāpēc īpašu vietu draudzes vēsturē, aplūkojamā laika periodā, ieņem tās ilggadējais mācītājs Žanis Ludviks, kurš spēja uzturēt diplomātiskas attiecības ar vietējās varas pārstāvjiem un, iespēju robežās, attīstīt draudzes iekšējās aktivitātes. Tas nebija viegls uzdevums, jo mācītājs bija atbildīgs par visiem draudzes locekļiem, kā arī par pieļautajiem pārkāpumiem draudzē. Tāpat mācītāja Ž. Ludvika stabilais un aktīvais darbības posms nebūtu bijis iespējams bez draudzes locekļu, it īpaši draudzes padomes, (Jānis Arājs, Teodors Bērziņš, Jānis Vladmanis u.c.) sniegtā atbalsta. Draudzes padomes iekšējā vienotība un saskaņotā rīcība pasargāja draudzi no padomju varas liktajiem šķēršļiem draudzes darbā un tās pastāvēšanā.

Aplūkojamā laika periodā draudzē aktīvi darbojās arī koris, kurā dziedāja no 60 līdz 70 draudzes locekļiem, kā arī dievkalpojuma muzikālajā izpildījumā vienmēr tika dziedāts un spēlēts vairāk nekā tas ar likumu bija atļauts. Tas izskaidrojams ar to, ka draudzes vadība prata veiksmīgi interpretēt padomju likumdošanu, tādējādi dodot savai

daudzei vairāk iespēju iesaistīties draudzes darbā. Ventspils baptistu draudzes koris bija spējīgs atrast un īstenot cilvēka vajadzībām laikmetīgas, bet atbilstošas garīgas kalpošanas formas. Līdz ar to draudzes korim bija nozīmīga loma evaņģelizācijas darbā.

Lai gan Ventspils baptistu draudzē padomju varas gados notika dažādas aktivitātes, taču tās iekšējā sabiedrība veidoja noslēgtu vidi, kurā nebija iespējams iekļūt ikvienam interesentam no ārpuses. Pēc baptistu tradīcijām ir svarīgi pirms kristībām rūpīgi pārbaudīt potenciālā draudzes locekļa sagatavotību kļūt par tās locekli, proti, uzzināt cik patiesi viņš ir pievērsies ticībai. Līdz ar to par Ventspils baptistu draudzes locekli bija gandrīz nepiespēja kļūt kādam, kura ticība Dievam nebija patiesa. Savukārt šāda draudzes pieeja palīdzēja draudzes locekļiem turēties vienkopus, saprotot, ka vienīgi kopējā darbā ir nodrošināta tās turpmākā eksistence. Līdz ar to padomju varas gadi bija arī laiks, kas draudzi satuvināja vienkopus, veidojot stabilu iekšējo pārliecību par kristīgām dzīves vērtībām, un sekmīgi atvairot sabiedrībā plaši propagandēto ateismu. Tā kā draudzes iekšējā vide bija pretstatā ar tā laika padomju sabiedrību, tā sniedza zināmu drošības sajūtu un stabilitāti.

Kopumā, izvērtējot Ventspils baptistu draudzes darbību laika posmā no 1952. līdz 1990. gadam, var konstatēt, ka komunistu attieksme pret reliģiju noveda pie vispārējas sabiedrības morāles un tiesiskuma degradācijas, tomēr neskatoties uz grūtajiem laikiem Ventspils draudze pastāvēja un pārdzīvoja padomju okupācijas režīmu. Pateicoties stipras gribas un pārliecības cilvēkiem, demokrātiskai baptistu draudžu struktūrai, kā arī pēctecībai ģimenēs, Ventspils baptistu draudze izturēja uzlikto valsts spiedienu. Tā saglabāja savu draudzi, dievnamu un jauno paaudzi.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

I AVOTI

1. NEPUBLICĒTIE AVOTI

A. Arhīvu materiāli

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs (saīs. – LNA LVVA)

LNA LVVA, 1928.f. (**Baptistu draudze “Betānija” Ventspils**), 1. apr., 2. l. (Ventspils “Betānijas” baptistu draudzes protokolu grāmata, 1932. un 1933. g.).

LNA LVVA, 1928.f., 1. apr., 4. l. (Ventspils “Betānijas” baptistu draudzes locekļu sarakstu grāmata. Prokolu grāmata Nr. 29.).

LNA LVVA, 1928.f., 1. apr., 1. l. (“Betānijas” baptistu draudzes protokolu grāmata. 1928.g.).

LNA LVVA, 1928.f., 1. apr., 5. l. (Ventspils baptistu Betānija draudzes kases grāmata. 1928. – 1935. g.).

LNA LVVA, 1928.f., 1. apr., 3. l. (Betānijas draudzes locekļu saraksts no 1913. gada).

LNA LVVA, 1928. f., 1. apr., 6. l. (Ventspils. Dzimušie (1882), Arch. Nr. 7.).

LNA LVVA, 1826. f. (**Latvijas izglītības un kultūras veicināšanas biedrības**), 1. apr., 1122. l. (Statūti, noteikumi [Ventspils baptistu] biedrības bērnu dārzam, lūgumi dēļ pabalstu piešķiršanas u.c. Iesākta 1923. gada 10. oktobrī, pabeigta 1936. gada 4. novembrī).

LNA LVVA, 1826.f., 1. apr., 1123. l. (Ventspils baptistu izglītības biedrība. Dibināšanas, valdes sēžu un likvidācijas protokoli. Iesākta 1922. gada 21 decembrī, pabeigta 1940. gada 8. februārī).

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīvs (saīs. –LNA LVA)

LNA LVA, 1419.f. (PSRS Ministru padomes reliģijas lietu padomes pilnvarotais Latvijas PSR. Уполномоченный Совета по делам религий при совете Министров СССР по Латвийской ССР), 3. apr., 91. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1966. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 92. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1967. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 93. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1968. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 94. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1969. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 95. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1970. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 96. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1971. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 97. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1972. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 98. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1973. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 99. l. (Переписка о положении и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1974. год., дело 4 (том I)).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 100. l. (Переписка о положений и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1974. год., дело 4 (том II)).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 101. l. (Переписка о положений и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1975. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 102. l. (Переписка о положений и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1976. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 103. l. (Переписка о положений и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1977. год.).

LNA LVA, 1419.f., 3. apr., 104. l. (Переписка о положений и деятельности религиозных обществ евангелических христиан – баптистов в Латвийской ССР, 1978. год.).

LNA LVA, 1448.f. (**PSRS MP Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotais Latvijas PSR pie LPSR MP**) 1. apr., 98. l. (Materiāli par evaņģēliski kristīgo baptistu reliģisko kopienu stāvokli un darbību. Материалы о положений и деятельности религиозных общиневанг. христ. баптистов 08.01.1948-28.12.1948.).

LNA LVA, 1448.f., 1. apr., 99. l. (Materiāli par evaņģēliski kristīgo baptistu reliģisko kopienu stāvokli un darbību. Материалы о положений и деятельности религиозных общиневанг. христ. баптистов 9.01.1946-28.12.1946.).

LNA LVA, 1448.f., 1. apr., 102. l. (Materiāli par evaņģēliski kristīgo baptistu reliģisko kopienu stāvokli un darbību. Материалы о положений и деятельности религиозных общиневанг. христ. баптистов 10.01.1951-18.12.1951.).

LNA LVA, 1448.f., 1. apr., 103. l. (Materiāli par evaņģēliski kristīgo baptistu reliģisko kopienu stāvokli un darbību. Материалы о положений и деятельности религиозных общиневанг. христ. Баптистов, 1952.g.).

LNA LVA, 1448.f., 1. apr., 104. l. (Materiāli par evaņģēliski kristīgo baptistu reliģisko kopienu stāvokli un darbību. Материалы о положений и деятельности религиозных общиневанг. христ. баптистов 19.01.1953-28.08.1953.).

LNA LVA, 1448.f., 1. apr., 105. l. (Materiāli par evaņģēliski kristīgo baptistu reliģisko kopienu stāvokli un darbību. Материалы о положений и деятельности религиозных общиневанг. христ. Баптистов 23.01.1954-17.12.1954.).

Latvijas Nacionālā arhīva Ventspils Zonālais valsts arhīvs (saīs. – LNA VZVA)

LNA VZVA, 369. f. (**Ventspils pilsētas Tautas deputātu padomes valde**), 1. apr., 888.l. (Materiāli par Ventspils baptistu draudzes reliģisko kultu. 1947-1966.g.).

LNA VZVA, 369. f., 1. apr., 436. l. (Ventspils pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja. Sēdes protokols Nr. 3 un lēmumi no Nr. 21-Nr. 44. 1953. gada 5. februārī).

LNA VZVA, 369. f., 1. apr., 970. l. (Ventspils pilsētas izpildu komiteja. 1964. gada 2. aprīļa sēdes protokols Nr. 7 ar pievienotiem lēmumiem no Nr. 104 līdz Nr. 118 ieskaitot).

LNA VZVA, 299. f., 5. apr., 24. l. (Personīgā lieta. Bērziņš Teodors. 1974/1975. gads).

LNA VZVA, 299. f., 5. apr., 12. l. (Dokumenti par Piltenes evaņģēlijas kristīgo baptistu draudzes darbu/ protokoli, izziņas, saraksti, ziņas par draudzes finansiālo un reliģisko darbu u.c. 1947.g.-1987.g.).

LNA VZVA, 299. f., 5. apr., 17. l. (Dokumenti par Užavas evaņģēlijas kristīgo baptistu draudzes darbu/ protokoli, izziņas, saraksti, ziņas par draudzes finansiālo un reliģisko darbu u.c. 1964.g.-1988.g.).

LNA VZVA, 299. f., 5. apr., 15. l. (Dokumenti par Sārnates evaņģēlijas kristīgo baptistu draudzes darbu/ protokoli, izziņas, saraksti, ziņas par draudzes finansiālo un reliģisko darbu u.c. 1960.g.-1988.g.).

LNA VZVA, 299. f., 5. apr., 14. l. (Dokumenti par Puzes evaņģēlijas kristīgo baptistu draudzes darbu/ protokoli, izziņas, saraksti, ziņas par draudzes finansiālo un reliģisko darbu u.c. 1960.g.-1988.g.).

Jāna Tervita privātarhīvs (saīs. – J. T. privātarhīvs)

J. T. privātarhīvs, 2. daļa (No 1979. 29. 4 līdz 1980. 29. 10.).

J. T. privātarhīvs, 3. daļa (No 1980. 30. 10 līdz 1981. 31. 12.).

J. T. privātarhīvs, 4. daļa (No 1982. 1. 1. – 31. 12 līdz 1983. 31. 8.).

J. T. privātarhīvs, 5. daļa (No 1983. 1. 9.).

J. T. privātarhīvs, **Dokumentu kopijas grāmatai LBV** [Latvijas baptistu vesture].

J. T. privātarhīvs (**Vēstules**).

B. Ventspils baptistu draudzes dokumenti.

C. Atmiņas

1) Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2014. gada 5. maijā, pierakstījusi E. Odorska.

2) Rutas Arājas atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2014. gada 5. maijā, pierakstījusi E. Odorska.

3) Lijas Ašņevicas atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2014. gada 18. maijā, pierakstījusi E. Odorska.

4) Mārītes Balodes atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2014. gada 8. jūnijā, pierakstījusi E. Odorska.

5) Āra Anškena atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2015. gada 2. martā, pierakstījusi E. Odorska.

6) Pētera Tervita atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2015. gada 4. martā, pierakstījusi E. Odorska.

7) Ingrīdas Miezes atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2015. gada 7. martā, pierakstījusi E. Odorska

8) Almera Ludvika atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2015. gada 26. Martā, pierakstījusi E. Odorska.

2. PUBLICĒTIE AVOTI

A. Atmiņas

- 1) Ginters, M. *Vai tie bijām mēs. Atmiņu dialogs*. Rīga: Autora izdevums, 2005.
- 2) Tervite, L., Reveliņa I. (sast.) *Gaismas vadīts. Jāņa Tervita svētrunas, dzeja, laikabiedru atmiņas*. Rīga: AMNIS, 2009.

B. Likumdošanas akti

- 1) LPSR spēkā esošo normatīvo likumdošanas aktu hronoloģisks krājums 1966. gadam. II sējums. Rīga, LPSR MP Juridiskā komisija, 1967. Likumdošanas akti par sabiedrisko un valsts iekārtu. – LPSR spēkā esošo likumdošanas aktu sistematisks krājums. 1. sadaļa. Rīga, LPSR Tieslietu ministrija, 1976.
- 2) LPSR Konstitūcija (Pamatlikums), pieņemta 1977. gada 7. oktobrī. – Rīga: Liesma, 1977.

C. Publicētie dokumenti

- 1) LBDS žurnāla “Labā Vēsts” komplekts no 1990. līdz 1999. gadam.
- 2) *Okupācijas varu politika Latvijā 1939 – 1991*. Dokumentu krājums. Rīga: Nordik, 1999.
- 3) Духовного пробуждения церкви ЕХБ, Календарь событий, 50 Лет (1961-2011). Eviņģēliski kristīgo baptistu Garīgās Atmosfēras baptistu baznīcas 50. gadu jubilejas kalendārs.

D. Periodiskā prese

- 1) S. A. Ventpils baptistu draudzes vidusskolēnu pulciņš. *Rīta Stari*, 1940, 1. jūnijs, 154. lpp.
- 2) Nav autora. Apcietina baznīcēnus. *Latvju Vārds*, 1946, 7. augusts, 3. lpp.
- 3) Nav autora. Cīnīties pret reliģisko aizspriedumu paliekām. *Padomju Jaunatne*, 1950, 12. augusts, 1. lpp.
- 4) Lagācis, P. Top latviešu baptistu vēsture. *Laiks*, 1960, 26. marts, 6. lpp.
- 5) Klaupiks, A. Tas sākās priekš 100 gadiem. *Laiks*, 1960, 20. aprīlis, 1.-2. lpp.

- 6) Arājs, J. Reliģisks disputs dzimtenē. *Latvijā Amerikā*, 1962, 7. februāris, 2. lpp.
- 7) Nav autora. Latvijā zudusi trešdaļa baptistu draudžu. *Laiks*, 1967, 2. augusts, 5. lpp.
- 8) Brūvers, D. Māc. J. Šmitam Latvijā trešo reizi noraidīts izceļošanas lūgums. *Laiks*, 1975, 4. jūnijs, 1.-2. lpp.
- 9) Nav autora. Gaismas akcija. Turpinās bērnu atņemšana kristīgiem vecākiem. *Laiks*, 1977, 16. jūlijs, 1. lpp.
- 10) Nav autora. Patiesība uzvarēs. *Austrālijas Latvietis*, 1977, 4. novembris, 3. lpp.
- 11) Nav autora. Baptistu semināra 60. gadu atcere Rīgā. *Laiks*, 1982, 4. augusts, 4. lpp.
- 12) Bergmanis, A. Brāļu draudzes Latvijā pēc II pasaules kara. Montreālas Latviešu Biedrības, 1996, 1. marts, 1. lpp.
- 13) Cakars, O. “Vai tie bijā mēs” – atmiņu dialogs. *Laiks*, 2006, 21. oktobris, 3. lpp.
- 14) *Padomju Venta*. Laikrakstu komplekts no 1962. līdz 1989. gadam.
- 15) *Cīņa*. LKP CK un LPSR AP orgāns. Laikrakstu komplekts no 1944. līdz 1991. gadam. *Latvijas Nacionālā bibliotēka. Digitālā bibliotēka. Periodika*. Pieejams: <http://periodika.lv/#periodical;id=108605571285278957452922639681456998061> [aplūkots 27.03.2015.].
- 16) *Padomju Jaunatne*. Latvijas ĻKJS Centrālās un Rīgas komitejas orgāns. Laikrakstu komplekts no 1944. līdz 1989. gadam. Latvijas Nacionālā bibliotēka. Digitālā bibliotēka. Periodika. Pieejams: <http://periodika.lv/#periodical;id=34000095151735757667864478402916794261> [aplūkots 02.04.2015.].

II LITERATŪRA

- 1) Ante, Kristīne. *Kurzemes guberņas kristīgās draudzes 19. gs. otrajā pusē: konfesionālisma iezīmes (promocijas darbs)*. Rīga, 2011.
- 2) Balodis, Ringolds. *Valsts un Baznīca*. Rīga: Nordik, 2000.
- 3) Balodis, Ringolds. *Baznīcu tiesības*. Rīga: Reliģijas Brīvības Asociācija, 2002.
- 4) *Bērnu kokle: dziesmu krājums jaunatnei*. Rīga: L.B.D.S., 1930.
- 4) Dreimane, Inese. Latvijas kristīgo konfesiju garīdznieki nacionālās pretošanās kustībā (1944-1953). Grām.: Caune, Andris (atb. red.). *Okupācijas režīmi Latvijā 1940.-1956*.

gadā (*Latvijas Vēsturnieku komisijas 2001. gada pētījumi*). Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2002. 221.-284. lpp.

5) Kronlins, Jānis. *Gaišā ceļā: Jāņa Aleksandra Freija dzīve un darbi (1863 – 1950)*. Ņujorka: ALBA, 1960.

6) Mankusa, Zanda. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. *Ceļš*, 2001, Nr. 53, 10.-106.lpp.

7) Nikandrs, Gills. Reliģiskās minoritātes Latvijā komunistiskā režīma apstākļos 20.gadsimta 40.-80. gados. Grām.: Caune, Andris (atb. red.). *Latvija un Austrumeiropa 20. gadsimta 60.-80. gados* (Starptautiskās konferences referāti 2006. gada 10. oktobris, Rīga). Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2007. 133.-145.lpp.

8) Rīss, Jānis. *Latviešu baptistu draudžu izcelšanās un viņu tālākā attīstība*. Rīga: LBDA, 1913.

9) Runce, Inese. *Valsts un Baznīcas attiecības Latvijā: 1906. – 1940. gads (promocijas darbs)*. Rīga, 2008.

10) Sviestiņš, Jānis (sast.). *Vadonis pa Ventspili un apkārtni*. Autorizdevums, 2011.

11) Trūps – Trops, Henriks. *Latvijas Romas katoļu Baznīcas komunisma gados 1940. – 1990*. Rīga: Rīgas Romas katoļu metropolijas kūrijas izdevums, 1992.

12) Tervits, Jānis. *Latvijas baptistu vēsture. Faktu mozaīka*. Rīga: LBDS, 1999.

13) Talonens, Jauko. *Baznīca Staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2009.

14) Zikmane, Elīza. Valsts un Latvijas ev. lut. Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. *Ceļš*, 2001, Nr. 53, 107.-202.lpp.

15) Zirnīte, Māra. u.c. *Vadlīnijas intervētājiem un atmiņu rakstītājiem*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2014.

Fragments no Zigurda Arāja intervijas²¹³

Datums: 05.05.2014

Intervējamais: Zigurds Arājs

Intervijas norises vieta: Pētera ielā 28,- dz. 74, Ventspils

Zigurds: [lasa no Jāņa Tervita grāmatas] “Tagadējā Latvijā reliģijas brīvība ir it kā deklarēta un draudzēm paredzēta iespēja pastāvēt, tomēr tai pašā laikā valsts vara atklāti nostājusies par reliģijas iznīcināša, un dažādi ierobežojumi draudzēm, kas īstenībā ir jāsauc par vajāšanām ir ārkārtīgi jūjami. Nevar darboties svētdienskolas un vispār aizliegts bērniem reliģisku audzināšanu sniegt, jaunatne nedrīkst pulcēties savās sanāksmēs, nav atļauta garīgā semināra darbība, kas sagatavotu jaunus mācītājus. Katrs mācītājs var runāt tikai savā baznīcā, bet nedrīkst to darīt nevienā citā kaimiņu draudzē. Ērģeļu spēlēšana atļauta tikai pavadot draudzes dziedāšanu. Solo dziesmas un citāda veida priekšnesumi aizliegti”. Nu tā. Tād vis bij tie noteikum. Es, kad bij tas padoms priekšsēdētājs, manā rokā nonāc tā grāmatiņ, kur vis tie aizliegumi ir. Tad tur jau bij bezgal daudz vis ko nedrīkst, vis tie kas te ir minet un vis kas cits. Un, lai atbrauc pie tēvs [tevis] kāds cits mācītājs, tad viņš nedrīkst ne runat, neko. Un sākum laikā mums ļot stingr uz to skatījas vis. Un vēlāk, kad Staļins nomīr un kad nāc tie atkušņ laik saucamie, nu tad palik tā arvien vieglak un vieglak. Arvien vairāk jau kaut ko atļāvas, bet, cik es atceros, no sākum, kad bij, kad atbrauc mācītājs ciemos, viņam runat nedrīkst. Nu, tad izdomāj tād neliel viltib – tagad lūgsim Diev, lūgšanā vadīs atbraukušais ciemiņš, kas mums ir mācītājs, tur, teiksim, Vasks. Mācītājs Vasks atkal, kad viņš lūdz Diev, tad viņš tur piec minūš lūgšan iztiepj, piecpadsmit minūšu garuma. Tad tur viņš ir to un to pateics, tad tur bībel un, kā teic, un dievkalpoj gandrīz nevien sprediķ tanī lūgšana. Tā bij tajā laikā Ventspili draudzs priekšsēdētājs. Es nezin cik, bet viņš diezgan daudz bijis nu saucamo Dārz iel [tā saucamajā Dārza ielā]; tu zin, kas tā ir pa Dārz iel? Tā ir iel, kas ir

²¹³ Zigurda Arāja atmiņas (Ventspils), pierakstītas 2014. gada 5. maijā, pierakstījusi E. Odorska.; transkripcijā saglabātas autora visas valodas iezīmes.

aiz tīrg, tur, kur ir tās autobuss stāvvietas, tur, kas nāk uz Ventmal, aiz tā vecā poliklīnik, un tur ir tāds stūr kok māj, tāds dārzs, un tā bij tā saucama čeks māj tolaik. Un tur notik vis tās oficiālas pārruns, un uz turien jau tik [tika] saukt gan mācītāj; gan mūs Ludviks, gan arī mans tēvs tur tik saukts. Man liekas, ka tur bij arī diriģent kādreiz tur saukt, kas mums diriģēj kor. Un tā paps arī teic, ka viņš ar bij aizsaukts tur. [Jautā] Un kāpec jums kora dzied četrus dziesmas? Ir atļauts trīs tikai. Atrod, ko atbildēt, un kā tur ir un. Nomierinas atkal līdz zināmam laikam. Bet to māj nācas daudziem apmeklet, un tad atkal meklēj tos līkums, kā atkal apiet. Kora pieceļās, izdzied vien kor dziesm, tad pa starpam tur ieliek iekša, un tur jau diezgan daudz; mums tani laika dziedāj tāds duetiņš, un ko – vai tur kvartet dziesmiņš vai tur kas. Izdzied to, vis dziedātais stāv kājas un neviens nesēžas. Pēc tam izdzied kād kor dziesm un noskait vien dzēj, nosak kāds un atkal vien kor dziesm. Un tas mums bij viens kopīgs priekšnesums, vien kopīg dziesm, nu. [Smejas] Tā, darījās redz, lai varet to likum tur apiet. Nu vēlāk, kad palik jau atkusns un visvairāk tas sāk atcerēties, kad es tur sāk tā darboties no piesmit ceturto gād, kaut kur tā. Kad man bij kād septiņpadsmit gād, tā. Tad jau palik tā vieglak. Staļins bij nomīrs, un tad jau pamazām sāk, bet arī bij daudz kas atkarīgs no tā vietējā, kas bij tanī vietējā partijas komiteja, kas bij [tas], kas pārraudzīj taisn [tieši] reliģiskās liets. Tas milzīg bij atkarīgs no tā cilvēk. Un tanīs pilsētas, kur bij tāds riktīgs nāg [nagu] vīrs, kā teic, tur jau diezgan grūt bij. Nu mums palaimējas, ka mums viens nomainījas un atnāc otrs, kas bij tāds pielaidīgaks, kas tik milzīg stingr neskatījās. Un tad jau parādījās, sāk darboties, sāk organizēties ansamblīš, bij Anšķenam Arvīdam bij ļot skaists dubultkvartets, Valdmaņ Ausm dziedāj tur, Imants dziedāj, Braun Skaidrit dziedāj, Selga dziedāj, un tie tur dziedāj; tad jau atsevišķ organizējas sievieš ansambls sekstets, Mār Mētr, mūs draudz ērgelniec, ko dibināj. Organizēj Valdmaņ Helēn, tā tur arī dziesms rakstīj, tā bij tād komponist arī, un Modriņ, tā tur dziedāj; Krūmiņ Modr, tā tur tev var pastāstīt, kā viņiem ar to sekstet gāj. Tad, kad tie sāk dziedat, Zvaigznit ar tur dziedāj. Un tad organizējas arī stīg orķestr, [tas] mums bij. Anšņen Arvids to noorganizēj. Stīg orķestr: mandolīns, ģitārs, vijols, čells bij. Es ar tur spēlej vien laik tanī stīg orķestri. Tad tie ar sāk; un, kad bij svētk, tad jau vis [visi] darbojās, dziedāj, un bij mūzik, un mūziks pavadībā, un atsevišķ orķestr spēlej. Kora bij liels. Svētkos pat simts sanāc. Katrā dievkalpojumā, svētdienas bij apmēram piecdesmit tā, dziedātāj. Dievkalpojums bij vienpadsmitos, tad bij

piecos. No rīt vienpadsmitos, tas skaitījās nu galvenais svētdiens dievkalpojums, un tad bij piecos. Piecos bij gan mazāk cilvēk baznīca, gan arī tas kors bij čābīgāks, bet dziedājām! Dziedājām gan, savs četrš dziesms no rīt, četrš dziesms dziedāj piecos. Un arī mums tad bij ceturtdienas vakarā nedēļs dievkalpojums otrā stāv zālīt, nebij, kur sēdet; cilvēk stāvēj uz trepēm tur. Un arī tad dziedāj dziedātaj. Bij sadalīts, arī es bij tanī skaitā; tur sadalīj kor dziedātājiem, kurš pa kūr ceturtdien rūpējas par dziedāšan tur. Bij gan Anšķenam, bij gan diriģentiem, bij man tur, bij vien tā ceturtdien; tad tur mēnesī vienreiz iznāc kaut kā tā aizpildīt. Un tad katrs tur sameklēj, ko dziedās un kas dziedās, un tad tur ar bij daž dažād sastāv. Tie, kas paš bij muzikāl un spējīg, dziedāj gan zoliņš [solo dziesmas], gan duets dziedāj; un man kā tādām švakākām bij jāmekle daudz palīg; tad es sameklēj tur tād dubultkvartet vai vēl kaut ko tur, un mēs dziedājām, un ļot smuk bij. Katr reiz bij, kas dziedāj. Dziedāj četrš dziesms, trīs četrš, kā kūr reiz. Un tā gāj ilg, daudz gāds šita mēs gājam. Tā bij [..].

Svētkos, kad jau bij kor svētk, draudz svētk, kad bij, nu tad jau rīt dievkalpojums tas bij, kur bij mācītāj svētrun un kāds četrš dziesms, bet pēcpusdien, kad bij svētk dievkalpojums, nu tad jau bij pie divpadsmit dziesmam, pie sešpadsmit dziesmam bij, tad vis kas bij iekša: gan dubultkvartet un arī Jāns Valdmans diriģents, kad atnāk uz Ventšpil, tad viņš nodibināj vīr kor, un tad mēs vīr kors dziedāj. Un tad tur bij tād bagātīb, kad tā kā darbojās jau daudz. Nu, protams, mācītājam jau viegl negāj. Arī manam tēvam tur visād bij, kad tiem jau vajadzēj iet un atskaitīties un atsaukties. Bet tomēr kaut kā, es teic, tie arī, es tā domāj ar šīs diens acīm, vēl nu bij tād, tiešam liel Diev žēlastīb, ka tik pasargat un nekas nebij ar visiem draudiem; cik reiz vīņ netiks piedraudet izsūtīt uz Sibīrij, un ko vis, bet nekas nepiepildījas. Tomēr kaut kā vilkāš līdz vis vis; tomēr kaut kā tas gāj caur, un kors bij liels, un cilvēk bij pilna baznīc. Un svētkos pat vis galerijs bij pilns, un apakša vis bij pilns, bij ļot ļot daudz cilvēk bij. Tā, ka darbs gāj. Ko vēl es tev var pateikt pa to laik kas bij tur mums, ko mēs darbojamies. [Iesaucas] Svētdiens skols! Tās jau kā tāds aizliegts bij, tos nedrīkstej, bet tur atkal meklej līkum un tagad izdomāj, ka svētdien skol notiks svētdienas septiņos vakarā, tad, kad ir kor mēģinājums. Nāc uz kormēģinājum, bērņ nāc līdz, bērņ aizgāj savas darīšanas, pieaugušie vis, kas bij, gāj uz kor mēģinājum. Un tā bērņiem notik tie... [smaida]

kormēģinājum laikā notik svētdienskols. Mārtiņjān Emiņ, kas bij pirmā, kas vadīj svētdienskol, kas uzņēmās to riskanto darb. [..].

Tu tur atnāc paš ar saviem bērniem vecāk, tas ir tāds vecāk vakars; nu un tas nav nekāds dievkalpojums, nekas, tā to bij, bet, tā kā tagad iet priekša un dziedat, to jau nedrīkstej, tad jau bij mācītājam, piedraudēj ar atlaišan; un daudzās citās vietas jau ciet mācītāj, kūr tik atlaist un atbrīvot. Mūs Ludviks noturējas, tomēr tos ierobežojums zināmā mēra ņemot vērā, zinot tos; nu, kā teikt, acis nelec taisn nu; un tā mēs darbojas, tā bij gan svētdiens skol, arī jaunieš, mēs darbojāmieš, jaunieš, mēs izvēlējamies taisit. Sarunājam, izvēlējamies, ka mēs iesim pa mājām. Baznīca jau nedrīkstēj, tas atkal mācītājam bij uz kakl, bet tad uz mājām. Un mājas arī, nu, ja kāds kaut kur pras, kas bij, kas notik, arī tur vīņ sekoj! Bet nu, tad atkal izvēlējamies nu vārd dien, dzimšans dien, gan jau katr nedēļ kaut kas atradas, ko varēj pateikt, jā. Un mēs nācam un ļot dūšig nāc. Es arī atminos to, ka bij te nāc kopā, mums tāpat bi – daudz dziedājam. Mums bij sāv tād dziesm grāmat, ko mēs jaunieš bij sarakstījušs, ko mēs dziedājam; daudz tās dziesms. Tad mēs bībel lasījam, Diev lūdzam, un ļot daudz vis tāds liets. Un ,ja nu taisn satrāpījas, ka ir tā īsta dzimšansdien, tad bij arī tā tort ēšans un vis kaut kas tāds bij. Nu, un, ja kāds kaut kur bija kaut kas, nu mēs svinējam, nu mēs sanācam, mēs svinējam. [Iesmejas] To es ar atceros – vienreiz mans tēvs ar bij aizsaukts uz to ček māj. Toreiz bij mūs mājas bij, faktisk mūs mājas ļot daudz nāc. Un ari, toreiz bij atnākuš, liekas, vai man toreiz nebij dzimšans dien, un šis pēc tam aizsaukts ir; un tā ka diezgan daudz mūs mājas tur nāc, tad ar šis sācs pratinat, kas tie tur tād ir, kas tur nāk, un kas tur to Diev lūdz? Nu viš teic: nu manam dēlam bij dzimšans dien, viš sāvs draugs saaicinaj; bet [vai] vīņ tur Diev lūdz? Bet viš teic, kā vīņ māc, tā vīņ svin! Viš teic, es tak neieš dzīt sāv dēl draugs āra no mājs, nu. Nu tā bij, bet nu ar to vis bij jārēķinas. Es patiešam apbrīnoj tanī laika mācītājs gan mūs Ludvik, gan arī citas draudzes, kas vis šito te izturēj un darbojas, un nenobijas; kas atļāv to. Tā ka nu tas, ar to bij jārēķinas. Un tā mēs darbojamies tur un gājam gan uz vienām mājām, gan uz Lakstīgalas mājām, kur Ašņevics Līj tagad, kur dzīvo, toreiz viņa bija Lakstīgal Lij, neprecējusies bij, tur Ilmārs bij Līj bij; ari uz tām mājām mēs daudz gājam, un tā te vairāks bij, kur bija tā, kur mēs tā gājām. Tā mēs jaunieš bijām, vis to. Arī mums bij nometns, ko mēs rīkoj vasara. Mums bij skaists nometns Abavas ups krasta, Ozolniek, tur tāds ozol audz bij. Mēs to nosaucam par “Ozolniekiem”. Uz to pirmoreiz

mūs aizved draudzis diriģents Lēls. Vēlāk, tad, es nepateikš cik gāds pēc kārts, kā mēs tur braucam uz turien. Pēc tam pārcēlas uz cit viet atkal uz “ Stārķīšiem” Ventmala, kur mēs nosauc, smuk stārķ līgzd bij. Un arī tur. Vēlāk jau mēs ar Ruts, mēs pat vadījam tur Ozolniekos vis to nometns gait, tur izstrādājam vis to program, vadījam, kas bij tur vairāks gāds pēc kārts bij, un piektdiens vakara mēs sabraucam, un arī tā sabraukšan nevarēj, kā tagad iepriekš jau ziņot – būs un gatavojaties un ir; bij jākluse. Nedrīkstēj neko pa tādām lietām runāt. Vienlaik vienkārš satikas vai piezvanīj pa telefon, un tur būs kaut kas, tur mēs brauksim. Un tas ar bij, tālāk neko daudz neizpauž; kas grib braukt, tie lai aizbrauc pa Zlēks cēļ līdz tādām kilometram, tad tur kaut kur mēs satiksimies. Tā bij, jā, un tad ar motocikliem daudz brauc. Un tad braucam tur un iebraucam meža, Abavs krast un, tad piektdiens vakara uzcēl telts, sagatavojām viet un sestdien, tad bij dažād pasākum. Tad tur gan bij sport pasākum un volejbols, un roks bumb spēlēj, un tauts bumb, un tad bij dažād asprātībs pasākum; ko sagatavoj, sameklēj; viss tas ir sestdiens vakarā, tad bij ugunskurs. Tad mēs sēdējam pie ugunskūr, un tie bij ļot smuk vakar; man tie patik. Dziedājam dziesms, Anšķens ar ģitār bij, Selg, Anšķen siev, tā ar akordeon spēlej, vēlāk ar ir šitā te Ines, Valdmaņ Ines, tā spēlej akordeon, tad vēlāk tur īpaš pie viņiem, tur tanīs Rinds upē, tanīs, jo tur pie viņ mājam, tur, kur mēs bijām, tur. Un tad mums bij tāds vakars, atkal dziedājam dziesms, kur mēs tur pārrunājam, un dažāds liecībs, un viss, kas bij, ļot smuks vakars bij tāds, kur mēs vēl, vēl dažreiz līdz diviem naktī, ja tāds mierīgs smuks laiks bij; ugunskurs kvēlo, tā lēn deg. Mēs sēžam un dziedam; un tad svētdienas, tad mums bij rīt dievkalpojums. Un arī uz šiem dievkalpojumiem mums bij zinām tēm, un sestdienas vajdzēj tēms sagatavot. Un tad mēs te ar Ruts vadījām, tad mēs ar sagatavojam. Es atceros vienreiz mums bij, mēs [ar] zālem izlikam Palestīns kart, apmēram pēc tiem, kā ir. Un atzīme Jeruzālem, un tur ir Gallilejs jūr, un tur ir Kapernaum, un tur ir tas, nu, un tad bij tāds uzdevums, ka mums bij cilvēk sadalīt pa tādām komandām vai grupām, tur bij; un jau bij sestdien, kad bij dažāds tur nodarbībs. Uzdev katram to uzdevum sagatavot, tur kaut ko tagad, ko tu tanī svētdiena tagad pateiks. [Ja] Tev iekrit tā Jeruzālem, kas tur notik, ko tu tur stāstīs, ko tur Jēzs ir darījs. Ja tas bij Gallilej, ja tā bij Kapernaun, kas tur bija tanī Kapernauma. Un ļot intresant, un cilvēk, kas bij, tie bij meklējuš gan bībelē, gan vis bij sameklējuš dažāds tos interesantos notikums, un kur. Un tad bij tad, kad tas iznāc, tad viņš apstājās uz to

Jeruzālem; un tad viņš pastāstij: te notik tas un tas; un nākošais atkal pa to, apmēram tādā veida, un tā mums bij tie dievkalpojums. Tāpat mēs tur dziedāj. Un vienreiz mēs tā skatamies, un mums iet tas dievkalpojums, un tas laukums ir, un cik tur bij, kād pār simt metr tālak sākas mežs. Mēs tā skatamies, bet kas tanī mežmalā tur ir? Cilvēk sanākuš. Jā, cilvēk sanākuš un stāv, un cits ir apsēdies un klausas, kā mēs tur dziedam un kā tas ir. Un cilvēkiem patik, un tie nāc un klausījās. Un tad, kad mēs vēlāk bijām pie Valdmaņiem tur “Granskalnos”, tad tas jau bij saaicinājs atkal kaimiņš svētdienas. Būs dievkalpojums, nāk svētdien; un tad tur sanāc daudz cilvēk, un tad mums bij tāds dievkalpojums. Lauka bij tur, un patīkam, un tā mēs tur vis darbojas. Un vēlāk – kad bij sākuma, nu arī Jāņš un tāds mēs paš svinēj, bet vēlāk, tad jau nu gāj plašumā, tas atkusns gāj arvien arvien lielaks, un tad varēšan bij arvien vairak, un tad jau sākas tād kopsabraukšans, kad no vairākam draudzem sabrauc kopa, un jaunieš sapulcējas, un tad jau tur bij vairak simts cilvēk vien brīd. Viens tāds Jāņ bij, kur mēs sabraucam tur Puzē. Tur Puzē ar bij draudz, kur bij tās sapulc viet, tur un bij tas Jāņ vakars, un pēc tam es tik zin, ka vēlāk Valdmaņ Jāns teic, kas ar tur zinamā mērā toreiz organizēj tos Jāņš. Un, ka pēc tam šis arī tur ir izsaukts tur; un kas jums tur bij un kas tur sabrauc, kas tur notik un kas tie pa cilvēkiem, un kā tur vis ir sabradāts un izārdīts; un viš teic – iesim skatities, kas tad tur tik briesmīgs ir pastrādats. Un aiziet pie to kolhozs priekšsēdetāj un iet un skatās, viss ir kārtībā, mēs parast vis, kad beidzam, mēs vis pirmais, kas bij – tīrib. Gāj, tad šis metrs, tad tas metrs un izgāj vis caur viss papīriņš, vis, kas bij, vis savāc; kas bij sadedzināms uz ugunskūr, to sadedzināj, kas nebij sadedzināms, to vēd mājas mēsl kastē. Viss tīrs. Un aiziet un tur apskatas – viss tīrs, un it nekā nav! Nu, bet kas tad ir bījs? Nu cilvēk pajāņoj, atbrauc te, padziedāj, pajāņoj, nu kas ir. Tā gāj redz. [Smaida] Tā strādajam, tā dzīvojam, neskatoties uz visiem šiem, tiem milzīgajiem aizliegumiem, un kas bij. Ar tādām aplinks ceļiem, es domaj, ka vienā ziņā tas ar bij tā diezgan korekt, ka nekur nebij tā, ka varet piesieties, tas ir tā vai tas ir tā. Nebij, kur piekasīties, tā kā teic, vai ne. Un tā varbūt daudzējāda ziņa izlīd arī caur. Nu, bet bij kas bij jārēķinas ar dažādam lietam, gan ar to paš svētdienskol, gan ar jauniešiem. Bij draudzs, kur teic, vai tas mums jāklausa un kas un kur, tur gāj grūt. Tiem jau bij, ka mācītājiem atņēm tiesībs, ka viš vairs nedrīkstēj strādat par mācītāj, bet nu tad, kad mūs draudz mēģinājas, tomēr tā neknābt, nelekt acis, tad mēs tā diezgan gājājam caur un ļot daudz kas notik mums, kur mēs varēj darboties, kas viss tā bij. Tas vis

tā notik. Tā gāj, tas garīgais darbs vis. Es atceros ar tād gadījum, kad atslēdz elektrīb baznīcai. Jā, no rītd, kad ir vienpadsmitos, nu nekas, tad ir sauls gaism. Bet vakaros, kad bij piecos, tad palik tumšs, un es atceros, [domīgi] kas tas bij, taisn, kas nebij, draudz gadsvētk? Atslēdz elektrīb, un kād laik mēs dzīvoj bez elektrībs, pateic – jums nevajag. Priekš kam jums vajg elektrīb? Ka nevajg, nevajg, ko tu daris. Nedod, un nekur tu nevar dabūt. Tad sapirk tāds petrolejs lamps, un tad tos pakarināj. Korim tur bij kād trīs tur, un tad virs mācītāj gald, tad tur lejā, tur bij kād tie, un tad dzīvoj tāda petrolejas lamp gaismā. [Iesmejas]

[..]

Nu tā... visād gāj.

Ventspils novada draudzes 1946. gadā (virsmācītājs Žanis Ludviks)²¹⁴

1.	Ventspils baptistu draudze
2.	Ventspils Tābora baptistu draudze
3.	Ventspils vasarsvētku draudze
4.	Puzes baptistu draudze
5.	Užavas baptistu draudze
6.	Piltenes baptistu draudze
7.	Sārnotes baptistu draudze
8.	Sises baptistu draudze
9.	Sīkraga baptistu draudze
10.	Lielirbes baptistu draudze
11.	Dundagas baptistu draudze
12.	Vīdales baptistu draudze
13.	Pitragas baptistu draudze
14.	Popes baptistu draudze
15.	Dundagas baptistu draudze
16.	Staldzenes baptistu draudze
17.	Dzirtnieku vasarsvētku draudze
18.	Saunaga vasarsvētku draudze

---

²¹⁴ LNA LVA 1448.f., 1. apr., 99.l., 34.lpp.

**Latvijas Evaņģēliski kristīgo baptistu draudžu
dalījums novados (1945. gads)²¹⁵**

Novads	Draudzes	Virsmācītājs
Rīga	18	J. Rīss
Valmiera	15	H. Mednis
Jēkabpils	12	J. Papeļuks
Daugavpils	8	J. Papeļuks
Jelgavas	13	P. Pelčers
Liepāja	22	A. Korps
Priekule – Vainode	12	A. Vasks
Ventspils	18	Žanis Ludviks
Talsi	11	P. Egle

²¹⁵ LATVIJAS PSR uz 1946. gadu bija 129. ev. kristīgo baptistu draudzes, kuras iedalīja 118 baptistu; 10 vasarsvētku; 1 ev. – kristīgo/krievu draudzēs. LNA LVA 1448.f., 1.apr., 99.l., 14. lpp.

Ventspils baptistu draudzes mācītāji Latvijas PSR

	Draudzes mācītāji	Amata ilgums
1.	Žanis Ludviks	1944-1984
2.	Elmārs Baumanis	1985-1986
3.	Alfrēds Petersons	1987-1988
4.	Viesturs Kalniņš	1988-1994

Bakalaura darbs „Ventspils baptistu draudze laika posmā no 1952. līdz 1991. gadam“ izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Eva Odorska / / 18.05.2015.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docente Dr. hist. Kristīne Ante / 25.05.2015./

Recenzents: profesors Dr. hist. Armands Vijups

Darbs iesniegts _____05.2015

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījumā komisijas sēdē
_____.2015. prot. Nr. _____, vērtējums

Komisijas sekretārs: